

Péntek-esték

Önmákba foglalt érzések és gondolatok

Írta:
Dr. Adler Vilmos
hatvani főrabbi

Édes Jó anyám emlékének.

„Szentéletű mester! Mikor lesznek nekünk közös ünnepeink? Nektek hétköznap az, ami nekünk ünnep?“ — kérdezte egykor a római császár a zsidó bölcstől, a bálványimádó az egyistenség hit vallójától. Most saját véreinkhez a kérdés: — „Mikor lesznek nekünk magunknak ismét hetenként együttes szeretettől melegülő, közös áhítattól szentelődő szombatünnepeink?“ Akkor szólt a bölcs: „Ha virágzást zsendítő tavaszi eső hull alá a magasságokból, ez minden ember közös ünnepe.“ „Amikor asszonyok új szombatvirágzást hozó imapermetege visszahozza mindannyiunknak a hamvadó fényű régi péntekesték közös világát.“ Ha az elcsendesedett péntekestéket ismét élővé, lendülővé, lobogóvá tudjuk varázsolni! Ahogyan valamikor élt a péntekesték ragyogó hangulata. Ahogyan legszentebb emlékezésemben látom fenségesen, alázatosan, lelkesen édesanyámat, a bajai papnét, kezében a bibliával. Amint ennek az ódon könyvnek alvó betűiből olvas elő eszmét, gyűjt hangulatot, gondolatot, érzést, hogy lelkének a közeledő szombat által felajzott húrjain zengjen el minden érzést^ ami szívében él. Hogy a bibliai hetiszakasoz tartal-

mából, eszméiből, értelméből és hangulatából építse fel gyermekei lelkében és háza légkörében a péntekeste tündöklő ünnepét. A szombat közös kincs, de a péntek esti gyertyagyújtás pillanata csak az asszonyé. Had imádkozzék e szient percekben a Tóra ajkával. Had emelkedjék Istenéhez a hetiszakaszok szárnyain. A biblia ősi forrásából elindítottan a hetiszakaszok különféle séggleivel kapcsolatosan kíséreltem meg ugyanazon gondolatnak, a szombat eszméjének kiválóságát és magasztosságát áradásba hozni. Hétről-hétre, péntekről-péntekre. Hogy a jövőt építő asszonyok vigyék a gondolatok és érzések véráramába a szombat értelmét, a szombat hangulatát, a szombat csodálatát, a szombat *szexetét*, a szombatért való rajongást!

Igaz; érzéseim izzásán érlelt imakönyvemet ezzel helyezem a szombatvárás fehér asztalára, a péntek esti gyertyák elé, a nők kezébe.

*BERÉSZ HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

AZ ELSŐ SZOMBAT.

TEREMTÜNK!

Ki létrehozta a Mindent! Semmiből! Teret, Időt, Eget, Földet. Milliárdnyi eleven lényt, — alakot, színt, hangot, — érzést, lelket és gondolatot, — életet, halált! Mily csodás lehetett nagyszerű ifjúságában a Föld, amikor isteni tekinteted átalfozta. Testén még nem sötétlett bűn, nemi kesergett bánat, nem sebzett kegyetlenség, nem zokogott fájdalom.'

Magasságokra intő, tisztaságra szólító hívással először menyboltozatot íveltél a Föld szemhatára fölé. Mivé is lennénk, hova is tűnnénk mi mulandó emperparányok a Te mérhetetlen világod hatalmaságai között, ha belénkoltott teremtő szikráddal, égi törvényekkel nem tudnánk a föld fölé lendülni, a Te isteni Szentségedbe szállni! Mennyit kell nőnünk, javulnunk, tökéletesednünk, hogy a parányból óriássá emeljen a hit hogy Hozzád méltóvá fejlődjünk, többé, jobba igazibbá magasodjunk, hogy a mulandóból öröklétűvé érdemesüljön, ami bennünk halhatatlan.

A Szombat a leggyönyörűbb lehetősége érzés vágyunkak, hogy általa tudjunk felemelkedni halandó

mivoltunk meddő földiségéből. Szombaton meg kell tisztulnunk testben, mezben, — el kell szakadnunk a köznapok gyarlóságaitól, — le kell vetnünk gyászt, haragot, közönyt, — mindent, ami alantas, — fölszínre kell hoznunk érzelmeink legjavát, gondolataink legnemesebbjét, beszédünk legtisztábbját, — szeretetet, önzetlenséget, megbocsájtást, — bizalmat, bűnbánatot, igazságot, — a szemekbe mosolyt, — a lelkekbe kedvet, — a vérbe eleven lüktetést, — a szívekbe erőt, szent életakarást! így tárul, így magasodik, így ívrődik éggé, — ragyogó, szent, csodás szombatéggé bennünk a mi küzködő, a mi viaskodó parányi kis lelkünk! Akinek érző, hívő lelke péntekeste tiszta éggé tárul, annak ragyog a szombat, mint a nap, azzal velesír a szombat, mint az ég, annak letörli könnyeit a szombat, mint a szél, annak reményt int a szombat, mint a csillagok.

Mily gazdag vagy Izrael, mily boldog a Te Szombatoddal! Mily hűségesnek kell lenned az Úrhoz, a múlthoz, az ősökhez, a szent Tanokhoz!

Szent a szombat, mert ezt a napot, a hetediket választottad ki a napok közül! Szent a szombat, mert szent szövetséged jeléül adtad nekünk! Szent a szombat, mert Te így akarsz s mert szentséges tiszta ég a szombat a mi vergődő létünk földi sárviliága fölött! Szent, mert az első tudatos tiszta sugár az emberiség alaktalan lelki sötétségében!

Köszöntsük az év első szombatját! Oly örömmel, isten-érzéssel, mint minővel Ádám köszönthette a Föld első éjének gyötrő kétségében a Nap első hajualhasadását!

Éva eloltotta bűnbeesésével földi létünk örökkévalóságát. Innen a péntekesti gyertyagyújtás magasztos kötelessége. Hogy ezáltal minden zsidó asszony első őse vétkét világosság árnyába űzze, a mulandóság sötétje helyett a halhatatlanság fénylését hódítsa meg magának és övéinek.

Uram! A teremtés első, ősi tüze máig sem lobogott el. Tüzéből belehelyeztél a folytonos élet örök keringőjébe. A világteremtés első sugarát elrejtetted a Te igazaid, a Te kiválasztottaid számára. Ez az elrejtett, megőrzött tűz él a nagy lelkek és nagy elmék mélyén, mint eszmeújító erő, mint akaratszító áram. S ez a megőrzött örök ősi láng gyújtja meg a szombat ünnepi asztalánál az imádkozó lelkét.

Mécsvilágot lobogtatok közelgő szombatod elé. Gyermekeim ámuló tekintettel nézik, öbennük is, az ő sejtő lelkükben is meglöbban az istentvágyás csillámlása. A gyermeklélek első felédreszketése hasonlatos az első fényszületésnek, a megteremtett Napnak első sugárzásához. Fehér, tiszta, ártatlan és erős ragyogás! Vajha úgy tudnám megőrizni lelkükben és arcukon, hogy soha sem érné szenny, könny, vér!

Uram! Világteremtő alkotásod pihenő pillanata volt az első szombat.

Az; első ima szombati imádság!

Uram! Mikor, miért dobbant meg először emberiben fohászra, imádságra szomjazó érzés?

S mikor szállt el ajkán az első imasóhaj? Talán az éjszaka sötétjétől, a sötétség árnyaitól való félelmeben kiáltott segítségért magasabbrendű erők felé? Ta-

lán az újrafakadó hajnal világosodásában, a felfénylő reggel napragyogásában tárult hálára két karja és ámult föl örömös nézése? Nem! Az első ima, az Ima nem született rettegésben, sem örömben, az Ima szenvedésben fogant. Mert szenvedett már az első ember is. Egyedül volt. Semmi fájdalom sem gyötrőbb, mint az egyedülvalóság kietlen érzése. S az ember akkor is egyedül van, amikor százezrek között él. Mennyire egyedül volt Ádám!

Nem tudott Téged és nem tudta a Szombatot! De érezte maga körül, maga fölött, szenvedésben vergődő lelkében az egyedüliség sivárságát s szóltan ajkán felsírt a társravágyás sóhajtása. Ez volt az első ima. Ekkor fogant meg az első imádság. Ima és szombat egy napon született. Az első szombatnapon, mert az első szombatnap a Sabbosz berésisz a Te fenséges munkálkodásod nyugalomnapja volt.

Hála neked Urunk, aki adtad nekünk a társasságot, a családot, a gyermeket, a szombatot. Kit a Te akaratból az egyedülvalóság árvasága sújt — ha szombatja van — nincs egyedül soha. Mert szeretet árad a szombatból és a szeretetben égő lelket meleg hajlékba vezérli.

Istenem! Szereteted tüzében fogantatott az egész világ és szeretet tüzében jön létre minden, ami él. Büszkeséggel és boldogsággal teli nagy érzés árad szívemben: „Uram a Te munkádban gyönyörködő lelked lobogott világod fölött az első szombat bevonulásakor, s az én parányi asszonyi lelkem a teremtő szeretetnek ugyanezen ősi tüzében ég, emléken a bibliai szombat-

születésnek! Engedd, hogy magasságaidhoz hasonlóvá váljak az etil családi világom kicsiny mindensége. Hogy miként Te az első péntekestén — napszállat után — csillagaidat gyújtottad fel eged végtelen mezején, akként én szerény gyertyáimat gyújthassam meg szobám ^ péntekestre terített hófehér asztalán.

Két fehér gyertyaszál, két égő léleknek felédlobogása, szeretetben: égő két szív felédsóvárgása.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem az óv első szombatját! Ámen.

*NO ACH HETISZAKASZ
PÉNTEKEST ÉJÉN.*

A BÁRKA.

KEGYELMES ISTENÜNK!

„És jő vala a megsokasodott bűnöknek kiirtására a vizek áradatának pusztító özöne.“

Minden életet megsemmisítettél a földön, de magát az; Életet átmentetted Noé bárkájában. Egy helyre nem ért el a vész, volt egy egyetlen tiszta helye a földnek, — itt épült majdan a szentély.

Özön bűnök, özön bűnhódések szüntelen kavargása, ez a mi mai életünk. Minden jósága, minden szépsége most a létnek: elbukott akarás, aláhanyatlott remény, sikolyba fült öröm, megszakadt erő, szétfoszlott sugár.

De Te Urunk ma sem hagysz el bennünket. Ma is van egy bárkánk, amely átmenti bensőnket s megóvja sorainkban az ember jóságösztonét, égésben tartja az élet folytonosságának örök tűzforrását. Amikor már mindenütt a közönynek, a hitetlenségnek, a gyűlöletnek özönvése dül, akkor az életet megtartó minden szeretet egy helyre menekül, a családi egybetartozóság meghitt otthonába.

Van-e galambszelídebb békesség a földön bárhol is, mint az ünnepet megtartó péntekesti család otthoná-

ban? Zúghatnak, renghetnek, pusztíthatnak odakünn az életküzdelem minden csúf csatái, — az özönvíz ide nem ér el, az életnek egyetlen érintetlen szentélye-e? Az anyák és hitvesek kezében a nagy és szent feladat, megmenteni a ház szombatjának ihletett szépségeit. Nekünk kell megérező, tapintatos szeretettel visszavezetnünk a hétköznapok munkamesszeségében élő férfiak szívét a péntekest áhítatos világába. A mi hivatásunk megmenteni a péntekesti imaszót, ha lankodó hangja már-már némaságba vész, az ünnepi tüzet, ha parazsa már-már pernyévé hamvad. Nekünk kell végtelen türellemmel és szeretettel várni, míg a késlekedők lépteit hazaérnek, hogy itthon megtalálják a ház ünnepi, szombati világát. Hogy hirdesse az otthon csillogó tisztasága, elpihenő nyugalma, gyertyafényes ragyogása: szombat van! Szombat van itt, ha odakünn zajlik és viharzik is a hétköznapok csatája. Had lássák a hazatértek és fáradtságukban, ernyedtségükben had érezzék, hogy a sabbosz nem vészett el, a péntekesték lobognak és élnek a szombatok!

Lelketnemesítőbb a gyermek számára az ő éjdes anyjának gyertyalángok fölé hajló átszellemült arca, mosolygóbb kép az anya számára gyermekének imádságos égretekintése, és szebb, meghatóbb, éleklekötőbb kép a zsidó család péntekesti asztala, — a szívek emelkedettségének, a szemek egymásrарagyogásának, a lelkek egymástölelésének csoportképe, — mint bármely idegen világoknak, eseményelmondásoknak, mesetörtéveteknek a vásznon való képlepergése! Jobban és mélyebben sír bele szívünkbe az ünnepi kalácsszegés egy-

szerű imája, — melynek nincs zenéje, de megrezdült húrja mégis végigkísér az egész életen át, — és szebb a szombatesték ősi dalainak gyermekajkakon való újrabredése, mint a legcsodásabb messzeségeknek, tapscs hangversenytermeknek, napfürdős vidám tengerpartok, nak hozzánk csendülő műzienje!

Jóságos Istenem! Van-e csodásabb hang, mint a Szináj hangja, ahol Te adtad le a szív vallásának s a vallás szívének lángszavait, amelyek a lelkeket egybekapcsoló láthatatlan hullámfonalakon zengtek tovább, soha el nem halón, soha el nem veszőn, a világ egyik végétől a világ másik végéig? Csendül, rímel, csattog, zeng ma is otthonunkban a világ, minden részéből odáramló eszméknek, daloknak, muzsikáknak hangözlése, — ó add Urunk az eszközt, a művészetet, a csodát, ami visszahozni tudja otthonunkba az ősi zsidó hitvallóságok, hitéletek, hithangulatok eszméit, énekeit, szent fohászait, hogy minden zsidó ház, minden zsidó szív újból érző lemeze, friss hangfelfogója legyen évezredek égreívelt kardalarnak s gyulladjanak fel bennünk, — az Általad belénk szerelt csodás lélekszerkezetekben, — a mi Hozzád való kapcsoltságunk érzetének szent lámpái! Gyulladjanak fel bennünk ragyogón, fényesen, lángolón az égni, világítani, hevíteni, dalolni, éltetni tudó lámpák: a szombat lámpái!

Avagy arra teremtéd-e önképedre méltatott valónkat, hogy merész önítélkezéssel cselekedjünk akaratoddal ellenkező bűnöket?

Most is, — miként egykoron, — pusztulással fenyeget bennünket a vétkek özönvize. Szétdúlja lelkünk bé-

kéjét, szétzúzza szívünk összhangját. Mint szalmaszálat *ax* orkán, úgy sodor bennünket az élet.

A bibliai özönvíz negyven napon és negyven éjen át tartott. A mi pusztító önösségünk évezredek óta viharzik közöttünk. Már nem bánt, nem sebez, nem aláz, nem érint kínosan a bűntevés. Új bűnt szül a régi, verő hullámvásban terjed, országokat önt el, már-már elnyelni látszik az egész életet, már nem lehet tudni a forrást, nem lehet találni az utat, csak imbolyogva, riadtan tévelyegni és jajjongani, sírni! De mindig, mindig eljön értünk — Benned bízóknak — vergődő hétköznapi áradásában a Te megmentő bárkád, a megújuló s megújító Szombat.

Mi volna, ha nem jönne a bárka, amelyben átmenthetjük az örök Jót, mit nekünk juttattál a földre? „Megkegyelmezek a földnek, amelyet lakhelyedül adék és szavam súlyát a szivárvány színeiben adom szövet-ségül!“

Istenünk! A Te jóságos kegyelmed örökös, szövet-séges szombatjaink szivárványa mindig újra és újra felragyogó.

Uram! Az én anyai kötelességem őrizni a hit tüzét és beleültetni, gyermekeim lelkébe, hogy azokban tovább égjen. Fejlődő, ifjú gyermekszívekben ácsolódnak szombatb árkađ deszkái. Örök a bárka, mint az élet, mert az élet örökösége a gyermekén át vonaltak nemzedékről nemzedékre.

Uram, vigyázz a gyermekre! Ne engedd, hogy pompák káprázata önlelkét fertőzze bűnökbe és ne hagyj, hogy mások bűnei taszítsák szenvedések áradatába.

Őrizd meg benne az ősi hitet, hogy mindig meglegyen menedéke, vigasza, támasza, élete.

Szállj, szállj szombatba jó, mi; erős bárkánk! Szállj az élet tengernyi vése fölött! Vidd magaddal a mi megmentett életünket, megbékültségünket, megújulásunkat, ősatyáink múltját, gyermekeink jövőjét! Vezessen révbe azi anyák valláshűsége, kormányozzon két gyertyaláng fénye és az Úr kegyelme!

Istenem! Meggyújtom péntekesti gyertyáimat. Gyenge fényüknek adj erőt, hogy küldött szívárványutadon Fölvélni tudjon Hozzád a magasságokba.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem az özönvíz emlékének szombatját! Ámen!

*LECH LECHÓ HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A GYERMEK SZOMBATJA.

OLTALMAZÓNK!

Uram! Amikor próbára tetted az első ősatyát, hogy vájjon feláldozná-e Néked minden kincsei között legdrágábbját, Izsákot, égi követed tiltó szavadat hozta néki üzenetül:

„Ne nyújtsd ki kezedet a gyermek ellen!”

Ez az égi szózat átseng a múltak évezrein, frissen, mint ezüstcsengő csillogó éneke és a késői anyák szíve szent dallal hangozza vissza: „Ne nyújtsd ki kezedet a gyermek ellen!” „Ne nyújtsd ki kezedet a gyermek ellen!”

Kacagó, boldog lelket adtál a gyermeknek, senki se merjem árnyat vonni lelkének fehér ezüstjére. Illatos kiesi teste gyengéd! és remegő, senki se merje érinteni hamvasságának hímporát. Mosolygó arcocskáján még ott tükrözik derűs istenfényed, bámuló két szeme úgy tekint ki a világra, mint két kicsi madár a fészkeből, ártatlan és tudatlan ő, jaj annak, aki először mutatja

meg neki a rútat. Könnye csak könnyű harmat, sírása nevetés, panasza szellő, bánata játék, játszása repdesés, vigyázz, vigyázz tiszta gazdagságaira! Őrizd és óvjad őt, hogy boldog gyermeksége tartson soká, soká! S — „ne nyújtsd ki kezedet ellene, soha, soha!“

Urunk! Mi tudjuk, hogy nem Neked van szükséged áldozatra, az embert akartad megtanítani rá, hogy tudjon hozni áldozatot. Á léti küzdés önzéssel teljes, de meghalna az erkölcs s vele pusztulna el az élet, ha nem tudnánk önzetlenek lenni, nem volnánk képesek áldozni. Ahol nincs áldozás, ott nincs áldás. Leggyönyörűbb istenáldás a gyermek. Legyen hát minden áldozásunk legelseje, legtöbbje és legnehezebbje a gyermeké. „Ne nyújtsd ki kezedet a gyermek ellen!“

Ne nyújtsd ki kezedet ellene, de kulcsold; át ujjaidal tapogató- kicsi kezecskéjét, vezesd el őt a szonibat templomába, szárnyalj vele a vallás eszmebirodalmába. írd be lelkébe az Istennek, az embernek életnek szeretetét, nehogy tudatlanságában belezuhanjon a hitetlenségnek, a gonoszságnak, a minden hiábavalóság kietlen érzetének örvénylő szakadékába. Amelyik szülő nem tárja ki gyermeke első életlépései elé a Vallás birodalmát, az kezét emel gyermeke ellen.

Ne nyújtsd ki kezéd gyermeked, szíved vére, napijaid továbbfolytató ja, Izrael soraiban helyed betöltője, az Ūr előtt felelősséged hordozója ellen!

Uram! Péntek este van! Ünnepre terített az asztal. — Kedveseim a templomban vannak. Imádkoznak. Bennem mély áhítat csendes fohásza kél. Úgy érzem; hogy ha nagyon tiszta vággyal, salaktalan szeretettel,

minden érzésemmel — nem magamért — szeretteimért és minden embertársamért keresnék és megtalálnék egy szót, egy sóhajt, amely nem volna földi, nem volna emberi, csak fehér és szálló, ha e szóval, e hanggal tudnám hívni, hívni mind a testvért, akkor gyermekeimhez is visszacsendülne a patriakához zendített ragyogó szózat: Vheje broeho! — Válgatok az emberiség áldására!

Szombat! Fehér szárnyaid tisztaságban szállnak, táruló nyílt tekinteted tiszta lelkekre néz és égi ajkad tiszta szívekbe csókolja bele az Istent. Öleld körül a tisztaságot, a fehérséget, gyermekeim lelkét.

Szentséges szombat! Légy áldássá a gyermekben, valahol csak életet támasztott az Úr, földek rögszántásában, hegyek magasbatörésén, emberszívek érzésvölgyeiben. Légy a gyermek áldásává, emeld fel őt egy napra a földről, hívd el a köznapokból, s vezesd el „az országba, amelyet ma megmutat neki az Úr“.

Uram! Lobbantsd gyermekeim hitét Ábrahámhoz méltóvá, hogy Neked áldozzák majdan minden vágyuk összességét, megadó alázatukban mindenüket, amijük van és amijük lehet. Engedelmisségükben úgy hajoljanak felém, miként egykoron Izsák Ábrahámhoz. Legyen otthonom egy isteni magaslat, a Móriaorom, amelyen reszketés és tétovázás nélkül dobban össze szülő és gyermek szíve a parancsaidat teljesíteni akaró győztes istenszeretet hevében.

Uram! Gyűjtsd meg gyermekeim lelkében ősi hitünk fáklyáját, miként én meggyújtom péntekgyertyáimat. Jobbom magasba emeli a kettős lángtakarót, balom Szívemhez szorítja a Szentírást, így kiáltom oda — bí-

zóbüszkén és boldogkacagón — mindeneknek és mindenkinék, ajkalmom minden anya imája, valahányé, ki valahol is csak él:

„Az én gyermekemet az Isten vette védelmébe!“

Mert Uram, Te mondad:

„Ne nyújtsd ki kezedet a gyermek ellen!“

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a gyermek szombatját. Ámen!

*VAJÉRO HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A HÁROM ANGYAL.

JÓ ISTENEM!

A mi gyarló emberi szemeinknek nem láttatod meg isteni Magadat. De hogyan is merészelnénk és tudnánk — mi törpénél is törpébbek — rálátni a Te mindeneket átfogó lényed! hatalmasságára. Nekünk csak hívesedet és követeidnek látását rendeled. Mert követeidnek ezrei lakoznak, szállnak és szólnak a dolgokban, amik vannak, csak mi vagyunk tökéletlenek, vakok és sike-tek.

„És megjelent Ábrahámnak sátora bejáratánál az Úr és három férfiú állt vala elébe.“ Három angyal három üzenettel. Hogy az ősatya meg fog gyógyulni, — hogy Sodorna elpusztul, de Lóth megmenekül, — s hogy Sárának gyermeke születik.

Uram! Büntető angyalod jár köztünk. Amikor az emberi élet már oly konokul gonosz, hogy már megváltozni nem tud, megilérni nem akar, amikor a jónak nem ötven, nem tíz, de egyetlen paránya sem található már benne, amikor haragodat hiába mutatod, büntetéseidet hiába osztod, amikor már nincs más segítség, mint a bűnös élet megsemmisítése, akkor ráeszmélünk, hogy büntető angyalod forgatja közöttünk szent haragod tisztító lángpallosát.

De nem múlhat el, nem semmisülhet meg az általad teremtett ember! A Te irgalmad még, haragod rombolásában is épít, a rossz megsemmisülésében felénk int már az új, a jövő, a gyermek! ő az élet folytatása, a megújulás, a megmentés, a megbocsátás! A sár, a vér, a hazugság és a rideg közöny sötét áradata fölött égi kezek nyúlnak alá, lelkeket mentenek, kik tiszták maradtak, akiknek tisztasága átragyogja a múltat, arcukon szebb, jobb, nemesebb jövődjő új élte világlik.

Ó, mily hiába jár köztünk ma a Te pusztító angyalod! Hiába szórja büntetéseidet: háborút, járványt, Inséget, földrengést, nyomort! Nem tudunk megváltozni, nem akarunk megtérni, — valamely vad szédülésben süllyedünk, zuhanunk egyre lejjebb, egyre alább s az életünk egyre kínzóbb, gyötrőbb, fájdalmasabb, elviselhetetlenebb! Nyomorunkban, kétségbeesettségünkben úgy kiáltunk Hozzád, mint aki magasból esik s csak halálsikolya haHszik, — sikolt, de tudja, hogy már menthetetlen: — Ó, én jó Istenem, mi jóságos Urunk,— nincs hát útja, módja, eszköze a belátásnak, a megértésnek, a megtérésnek, a bocsánatnyerésnek? Avagy a teljes megsemmisülés vár ránk? Hol késnek a» égi kéziek, azi égf lények? Miért nem küldöd el nekünk a Te gyógyító, a Te megmentő angyalodiat az; új, a jó, a tiszta élet, az Élet angyalát?

Angyal! Égi lény! Aki hűségesebb vagy, mint a pusztítás, aki itt szállsz fölöttünk s aki szívesen, örömmel és mosollyal térsz be mindenüvé, ahol hívnak, ahol várnak.

Szombat! Te vagy ez az; angyal, te vagy a mi fő-

löttünk szárnyaló, hajlékunkba térő, szívünkben élő Örökös hűségű égi lényünk, a mi jó Istenünk mentésünkre adott jószágos követe.

Miért nem fogadjuk őt hajlékunkba, miként egykor Ábrahám, aki pedig nem tudta, hogy az! Úr anyala érkezett hozzá, Izrael fiai! Ti nem tagadhatjátok meg a szoambatot. Ti nem lehettek hűtlenek az Úrnak e legragyóbb követéhez! Bocsássátok be otthonotkba, zárjátok ismét szívetekbe. Ne sebezzenek meg bűnnel, ne szennyezzétek be törvényzegéssel!

Uram! Te az emberi lélekbe a föld leghatalmasabb alkotóerőit helyezted. Amit nagyon tiszta vágygal, önzetlen szeretettel tudunk kívánni, azt Te megadod nekünk.

Úgy kellene élni köznapjainkat, ahogy a léviták számlálták egykoron a szentély imarendjében az idő szívdobbanását. „Egy nap múlt el a szombat felé“..., „ismét egy nap múlt el a szombat felé“.

Ha köznapi munkásságunkat úgy tudjuk tekinteni, mint a Te parancsodból eredő kötelességteljesítést, és mindig csak egyre vigyázunk, hogy — miként a hat hétköznapi a hetedik ünnepnapba fakad, — akként minden érzésünk és gondolatunk, — örömünk, báiiatunk, nyeresünk, vesztésünk — egy ágba szakadjon, egy szóba fakadjon: „a szombat!“ „a szombat!“, ha a hétnek már az, első napján minden gondolatunk, kai és cselekvésünkkel ennek a napnak a békés. Régen gazdagságán, szentségén munkálkodunk, akkor nekünk is meglebben a nagy ég, nekünk is megjelennek a Te angyalaid! Aki a szombatban hisz, akit a szombat

vezet, annak lelkében angyalaid, a Te „igeneid“ elevenné válnak! Élnek, segítenek, gyógyítanak és mosolyognak!

Ha mindenki hívná, ha mindenki várná, ha mindenki elébbemenne!

Ha majd a csak szertartásban élő külsőségek szombatja helyébe a teljes munkaszünetelés, a bezárt műhelyek, a legördült redőnyök, a pihenő mezők szombatja, az isteni, parancs szerinti, az őszinte, az élő szombattartás szombatja lép, ha majd minden zsidó szívben újból felzeng, csendül, dalol, viharzik e szent szó, s minden zsidló házban, minden asszonyajkon és a templomokban és a városokban, fiúk és lányok üde gyermekszáján, — mint óriás tenger, amiben szívek milliói rengnek — újra zeng, röpül, ível, lángol, izzik a szó: Szombat!

Három isteni küldöttnek szent látomása lebben mindannyiunk elé. — Hármás szent küldetéssel, hármás csodatevéssel, hármás sorsfordító feladattal küldöd nekünk.

Solaum áléchem! Malachó hásolaum! Nyugalomnak, csendnek, békének angyalai! Jöjjetek, vezessétek ki ezt a fuldokló emberiséget az erkölcsi haldoklásnak, minden magasztos elhantoltságának Szodomájából!

Sólaum álechcm! Örömuzenet angyalai! Jöjjetek! Gyermekhang nélkül szükölködő csöndes néptámaszba vigyétek gyermekáldás kacagását, hajnali mosolyát, az otthon új megszenteltségének öröms életét! Szürke közöny helyébe meleg gyermekszemeket, Istent vágyó gyermekszíveket!

Sola um álechem! Gyógyulást hozó angyalok! Jöj-
jetek s hozzatok írt a sebekre, balzsamot a sajtó lelkek-
re!

Jó Istenem! Ne büntesd a vétkezőket! Vájjon a
testi betegség büntetés bűneinkért? Ne büntesd azokat,
akiket szeretek. Ítélező széked előtt legyek én az ő
kezesük! Enyhítsd meg betegem fájdalmait, hervaszd
el arcán a láz rózsáit. Legyengült testét erősítsd meg
ismét, hogy fölkelhessen és tovább örülhessen éleiének,
amit ajándékol adtál neki.

S adj enyhülést, vigaszt minden beteg gyermeked-
nek! Enyhülést a gond sújtottjainak, az élet hajótörött-
jeinek, a küzdés roskadottjainak, az emberiség és az
embertelenség vértanúinak!

Örömuzenetnek, mentésnek, gyógyításnak angya-
lai! Ha bármerre szálltok, ne kerüljétek el házunk kü-
szöbét! Szárnyatok hangtalan verése, mint a béke
csendje, szálljon otthonunkba minden péntekestén!

Uram! Nevedben és kegyelmedben megszentelem
„a három angyal“ szombatját! Ámen!

*CHAJÉ SZÓRÓ HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

SÁRA.

HAJLÉKSZENTELŐ ISTENÜNK!

Sára sátora oly magányosan álit a puszta sivatagban, mint egy önmagában lobogó fejedelmi lélek az elvesztő emberrengetegben. Csillagok, — az ég vigyázó, drága szemei, — hajoltak fölébe és az ősanya péntekesti két mécslángja, mint két meleg asszonyszem tekintett vissza rájuk.

Nem volt a földnek egyetlen másik zuga sem, ahol a Te lelked lakozott volna. Pogány istenek martaléka-ként kegyetlen, erkölcstelen rablelkek, ha éreztek is istent, — nem tudtak Rólad! Nem tudták, hogy a Jó-ság, a Könyörületesség, a Részvét, a Béke, az Igazság, a Világosság, — amik föl-föllobogtak bennük, — az Te vagy!

Sára az Istenhit fejedelemasszonya volt. Három forrásból fakadt az áldás, amely őt nagyá tette. „Míg Ő élt, felhő függönyözte el házát, míg ő élt, sátorában a szombatmécsek péntekes tetői pent eke síé ig; égtek, míg ő élt, a maga sütötte kenyérre áldás áradt egész héten.

Három nagyszerű jelképe a női erényességnek.

A függöny, amely elfátyolozza az igazi asszonyt, az tisztaságának, nemességének, vallásosságának, gyengédségének önmagjából kisugárzó méltósága. Szent a csipkefelhő, ami besátorozza az asszonylelket, ami nem engedi közeljönni, belépni a bűni, a durvaságot, a hitelenséget. S a családi élet bensősége az a felhőzet, amely elválasztja otthonunkat a külső világ zajos, robotos zordságától.

Emlékszünk-e még a kenyérré, amit a mi édes jó anyánk sütött a saját kezével? A kenyér a mindennapi küzdelmünk, a gond, azj élet. Csak az édesanyánk az, aki élete végéig osztaná velünk a mi gondjainkat, verejtékezésünket, bánatunkat, aki egész életünkön át sütné helyettünk a mi mindennapi kenyereinket. A saját két kéziével, a szívének a melegével, az, irántunk égő — mosolygó, Vagy könnyes — szeretetével. Az Ő kenyérében benne van a hite, az imádkozása, a vigasztalása és az asszony számára rendelt vallásparancs, a chala parancsa: a tésztából egy résznek felajánlása az Úr számára, mert mindig tudnunk kell, hogy minden Tőled van, minden a Te adásod, ó Urunk!

De honnan a zsidó anyákban a lelki nemességnek, lemondanitudásnak, csodás kitartásnak minden nagyszerű, láthatatlan, néma erőssége? Mi táplálja, mi tüzeli a millió névtelen asszonyhőst, hogy gyenge kezében férfiaknál erősebben fogja, tartja, forgatja és soha, soha haláláig el nem ejti a létfenntartás fegyvereit? A lelke beszél, a lelke adja meg a választ! Mert a zsidó nő lelke mindig a hitnek azon átszellemültségében él, amelyben minden péntekestén megmerül. Ez a lelki emelke-

dettség árasztja benne az erőt egész héten át. Asszonyi érzésvilágának rejtettségében szüntelenül égnek a péntekesti gyertyák. Nem kápráztatja el túláradó öröm, nem sújtja le túlnehéz bánat, mert tudja, hogy jön a péntekeste, amikor majd Elédbe viszi minden jóját, rosszat s amikor Te elfogadod hálafohászait, de le^ akasztasz bánatának, fájdalmának, gyászának terhéből. A péntekesték lobogó gyertyalángjai úgy intenek feléje, mint felemelt ujjak, egyik újj az égremutat: éber fölöttes az Úr vigyázással, — másik a szívbe izzik: higgj! bízzál! verd bátran, kitartással, biztossággal az Élet szentséges, szüntelen ütemét!

Amikor péntekestén a legszerényebb, legkissebb szobácskában, a legszegényebb, legárvább zsidó asszony meggyújtja az ő péntekgyertyáit, — templommá lesz a „sátor“ —, oltárrá az asztal s dülhatnak künn a lét messze sivatagán viharok, számumok, itt beírni csend van, ünnep, béke, mert egy ér,zio lélek találkozik most az ő Istenével! Sárának, a fejedelmi Ősanyának lelke lebeg minden péntekestén minden zsidó asszony otthonán!

Köszöntlek téged szombati láng, hogy nem múlsz el egy esti lóbbanással, hanem péntektől péntekig izzásoddal áthévited a hétköznapok sűrke sorát! Hogy égésben tartod! hétről-hétre az Istenbízalom és emberszeretet hűség tüzeit!

Jó Istenem! Elnéptelenedik a köznapok küzdőtere, letevődnek a szerszámok, tisztába öltözik test és lélek, virágdísz t ölt a terített asztal, mily boldog vagyok az áhítatos ünnepi meghittség ezen csendes perceiben!

Uram! Mennyire közel vagyok ekkor Tehozzád! Atyám! Ekkor az enyém vagy! Amikor imakönyvvel a kezemben meggyújtom a két gyertyát, szemeim előtt fellobognak a lángok, tudom, bogy most ezer és ezer asszonytársam tekint fel Reád, imádságos könyvemből elém tárulnak az ősi írás betűi, lelkemet az őszanya lelke csókolja, áradó érzelmeim ragyogásában szinte látlak, ó hatalmas, örökkévaló, jóságos Istenem, most minden érzésem Benned él, tiszta, szent imává emel fel, mintha egész lényem szálló szárny volna csak, egyetlen pihetés: szeress jó Istenem! S add meg nekem, — miként az őszanyának egykor —, szép péntekestéimet. Küldd vissza hozzám mindig, hétről-hétre, évről-évre, életem végezetéig.

Nevedben és kegyelmedben megiszentelem az őszanya szombatját! Ámen!

TOLDÓSZ HETISZAK ASZ

PÉNTEKESTÉJÉN.

ANYAI VÍVÓDÁS.

JÖVENDŐK URA!

„És elindult vala Izsák hitvесе keresni az Örökkévalót.“

Uraim! Teremtésed titokzatosságának légfensége-sebbje az élet képződése. Anyaságunk szent titkának feltárulása küszöbén csüggedés száll a lelkünkre. Ezer kérdés, kétely, vágy zaklat fel. Az ősanya Sém és Évér *tanházaiba* ment, *hogya* a bölcsektől kapjon értést és nyugtot adó választ. Mi Tehozzád menekülünk, Elédbe járulunk. Mert Te vagy a mi ezer kérdésünk, ezer kételyünk egyetlen válaszadója!

A nap éltető melege nélkül nem színesedik a virág, nem ízesedik a gyümölcs, nem aranylik a búza. Az anyák istenbízalma és hitforrósága nélkül miként bon-takozna dús életté, terebélyes érzésvilággá majdan a gyermek lélekcsírázása? Amikor még teste a mi tes-tünk, lelke a mi lelkünk, már akkor is ne csak a testét féltsük, óvjuk a lelkét is. Legnemesebb érzéseink sugár-zásában éljünk, járjuk a templomot, keressük és talál-juk meg az Istent! És amiképen ruhácskáit készítjük, úgy fonjuk meg éledő lelke számára a szellemiségnek,

az érzhiségnek s a hitnek és vallásnak melegítő köntösét!

Nagy Istenünk! Áldottságunk idejében egész lényünk felmagasztosul. Egyszerre megérezzük és megtudjuk, hogy — íme — részesei vagyunk a soha el nem múló, végtelen öröklétnek. Egy asszony — mily kicsiség! — mégis egy kapcsoló szeme az évezredek átfogó végezetlen láncolatnak. Csodálatos érzés, fenséges tudat! Lábunk a földön jár, testünk a földön él, de lelkünk fenn száll a magasban, ott imbolyog! csillagaid végtelen téréi között, keresve valamely szilárd pontot, várva valamely bizonyosságot.

Ó mennyi érzés, mennyi kérdés! S mennyi vágy! Mint lesz? Milyen lesz? Mivé lesz? Meigfmozdult csöpp szíve vájjon milyen érzések háza leszen? Silányságok nyomorult viskója, avagy fenségek pompás palotája? Apró valója mely életnek leszen hordozója? Szenvedések hajója ragadja viharok kavargásában, avagy csendes patak hűvös vizein viszi őt léte sajkája?

Fény szülötte, avagy sötétség sarja lesz? Tovább fáklázik-e lelkében jóraoktatásoro, hitem, vérem, lán-[g!om? Azi isteni eszmék, igazság, jóság, vallás élő ereklyetartója lesz, avagy bűnök sötétlő oltára? Életem halhatatlansága, vagy lelkem meghalása?

Mily jó volna egyetlen mozdulattal eltépni, széttörni a közeli és távoli jövő összes eltakaró függönyeit! S vájjon miért az új születés? Miért az egész élet? Mi a célod velünk, életeinkkel és sorsainkkal, ó Urunk!?

Némák maradnak a tudósok ajkai, ők is végesek, miként a kérdések, a válaszok pedig határ nélkül va-

lók. Ezeket Magadnak tartottad fenn. Mert Te vagy az egyetlen és örök eredet, kiindulás és befejezés, ősför-rás és új jövőendő.

Nekünk csak az utat mutattad meg, amely elvezet Hozzád. Sosem téved el az ember, aki azon jár. Adtad a Szentírást, a törvényeket és a példákat. És adtad a szombatot. Amerre sorsunk visz,, bárhova érünk, akárhol vagyunk, mindig és mindenütt előttünk jár a szombat. iSohasejm téved el az ember, aki tartja. Aki keres Téged Urunk, az megtalál Téged. Csak az veszít el, aki elhagyott. Én gyermekem! Lásd, a szombat hűségés hozzád, egyetlen hét sem múlik el, amelyen meg ne ér-kezne neked. Én leányom! Ne feledkezzél meg róla soha, hogy péntekestén, élted, minden péntekestéjén, meggyújtsad szombatszentaló gyertyáidat.

A szombat az anyák Istent-keresésének megtaláltsá-ga. Jövendő gyermekünk jó sorsának boldog ígérete. Ünnepeyesebb, szívünkhöz szólóbb most a péntekesti gyertyagyújtás. Reménykedő, féltő, könnyes égretekintésünk meglel Urunk! Könyörgésünkre, kérdésünkre, aggodásunkra szent válaszd: anyaságunk érzésének fel-törő öröme, bizodal munknak, hálánknak imáink húr-jain felzengő éneke. Boldog péntekesték! — szabad-e kicsi asszony léleknek átkarolni a Mindenséget?

Jó Istenem! Szent fogadalmam: gyermekem élte-nek hajnalán adom majd apró kezébe a Szentírást. Be-írom lelkébe a szombat szeretetét!

Atyám! Köszönöm Neked a Te végtelen jóságodat! Engedelmes leányod lelke megnyugvó, sima és tiszta, miként holdas éjben tó vizének tükre. Örök hűséggel,

alázatosan és égő szeretettel gyűjtöm meg péntekgyertyáimat.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem az anyai vívódás szombatját! Ámen!

*VAJÉCÉ HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

AZ A T Y A I H Á Z.

SZÜLŐK JÓSÁGOS ISTENE!

„És ha visszatérek, térjek vissza békében atyámnak házába.“

Urunk! Te oltottad szívünkbe az érzelememlékek legtisztábbját, örök visszavágyódásunkat a szülői házhoz.

Életünk messze útjáról — bármely sorsunkban — visszaint a kapu, ahonnan egykor elindultunk. Gazdagságban, dicsőségben, a hála repít vissza, mélységben, zuhantságban elveszett tisztaságunk fájdalma sír vissza bennünk.

Itt a lobogó péntekgyertyák előtt, imádságos szavak és ájtatos érzések sugárhídján visszaszáll most a lelkünk megpihenésre, békére, simogatásra, a nyugalom csendjébe: atyámnak házába.

Ahol ámuló gyermekszemeim elé először ragyogott fel az, otthon péntekestjének fényessége. Amikor tudatlan gyermeklelkemben először tárult fel a szombatérzés fensége. Ahogyan dalokkal hívtuk, vártuk a szombatanyalok érkezését. Ahogyan kezemben tartott viaszgyertyaszállal búcsúztattuk elmenetelüket. Édesanyám megható könnyes szemei, amikor meggyújtotta a két gyertyát és megszentelte a sabboszt, édesatyám áldó ke-

zei, csókja a homokomon — mily jól esik újra élni gyermeki otthon üdeséget, derűjét.

Akkor is, amikor a földi falak az enyészet romjába omlottak. Akkor is, amikor a drága szülők lelke fentről, a Te színed mellől virrasztja sorsunkat. Mert semmsem döntheti meg a szombathajlékot, amit apám épített zsidó vallásának sziklaköveiből. Semmi sem olthatja el a szombati gyertyalángot, amit anyám gyújtott gyermekszemeim fényében.

József történetében az atyai kép, amint tisztaságban, fehérségben megjelenik előtte, mily felelősségérzésre gyújtó, kísértést elriasztó lélekerővé válik! A múltbarévült péntekesték háterén, túlvilági fényességben így ragyog a két szülő két szent arcának örök emlékképe. Az ő visszasugárzó tekintetük intő tiltakozása riaszt el bűntevéstől, hitszegéstől.

Jaj nekem, ha nem tudnám állni tekintetük fenségét.

Uram! Miként repítsem Feléd hálámat, hogy van atyám, aki zsidó szívének vérlángjait adta örökömül, hogy van anyám, aki lelkembe csiholta istenszeretetét, hogy volt szülői házam, ahol Te voltál az Úr, a vezér, azí eszmény, a minden, s a Te szentségedtől átlengett hitöröm volt a családi szentély légköre.

Ó, mily koldusszegény lehet az, akinek nincs kire visszatekintenie! Aki anyai szeretet nélkül, atyai vezetés nélkül nevelkedett. Akinek az atyai házban csak szürke hétköznapiak voltak. Akinek a szülői otthon múltakháza ünnepemlékek nélkül oszlott semmiségbe. Mert romhalmazzá omlik az atyai ház emlékképe, ha nem

tartják a gyermekkori szombatok fényoszlopai. Mire tudsz visszaemlékezni szépre, jóra, tisztára, vigasztalóra, ha nem látod vissza szemeidben édesanyád ünnepesti gyertyagyújtásait, ha nem érzed vissza homlokodon édesapád csókos szombatáldásait? Ha nem énekeltél gyermekkori szombatdalt, mi zengjen vissza benned a múltba? Péntekesték fénye, ha nem vezet vissza, — nem tudsz „visszatérni békében atyádnak házába“! Gyermekségedet visszavágyó keresésed iránytalan, — örök árvaságban kell siratnod!

Én Uram, Istenem! Ne add gyermekeimnek a szülői ház emlékezetétől való megfosztottság mostoha sorsát! Adj Uram férjemnek acélos erőt, hogy megépíteni tudja gyermekeink szívében az atyai ház szombattemplomát! Adj Uram nekem lángoló akaratot, hogy meggyújtani tudjam gyermekeim lelkében a szombatszentély péntekesti oltártüzeit! Hogy majdan, ha már az ő szülői otthonuk is tovatűnt valóságok álmokháza leszen, érelememlékükben az atyai házi gyermekségük szombatnapjain át káprázódjék vissza. Ragyogón, vigasztalón, dalosán és visszavárón, — jövőendő sorsuk fölívelő, vagy aláhajló egén!

Istenem! Add, hogy ezen óhajtásom fogadahnas feladatommá váljék és sikerülésbe teljesejék! És ó Atyám, hívásodra majdan nyugodtan, békében fogok megtérni Hozzád én is, a Te mindeneket befogadó atyai hajlékodba. Hogyha visszatérek, had térjek vissza békében Atyámnak házába!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem az atyai ház szombatját! Ámen!

*VAJISLACH HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A MÁSIK TÁBOR.

A MÁSIK TÁBOR.

SEREGEK URA!

„Ha Ézsau odaérkezik az egyik táborhoz, akkor lé-
szen a másik tábor mentésük.“

Ézsau nem halt meg. Küzdésre kárhoztatott éle-
tünkben mindig elér hozzánk. Utunkba áll, megakaszt,
elgáncsol, ránk tör, tönkretesz, kínozt, fáraszt, — ő az
örök veszedelem, a ravaszság, a haszonlesés, a kárörven-
dés, a kegyetlenség, a háborúság, — ő az elűzhetetlen,
kiirthatatlan, bujkáló gonoszság. Ostorod-e ő taláni ó
Urunk, ösztöngzőnk, vagy büntetésünk? Te tudod, hogy
miért a vele való, soha véget nem érő örökös harcunk.

Kettősnek teremtettél mindent. Páros arca van
mindennek, azi ellentétek egymás kiegészítői. Fény és
árny, mélység magasság, szépség rútság, testiség lelki-
ség, jóság gonoszság), mindennek van ellenese s talán
semmi sincs egymagában, csak Te magad vagy egyedül
dgy. Még a halál sem, ennek is ellentéző társa az élet
s azi életnek a halál. Ézsau mindenben a rossz, a rút,
a sötét, — de aízért Ézsau testvér, emberi sorsunknak
felestársa.

Melyik hát a másik tábor? Hol van? Ahova Ézsau

nem ér el, ahova nem jöhet be, ahol nem árthat, ahol nem látjuk, nem tudjuk, nem érezzük, s ahol nincs velünk a tőle való rettegésünk sem?

Mi az, aminek fénye árny nélkül ragyog, sötétség nélkül világít, önmagában szép, nem rútságok ellentéteképen, öröm bánat nélkül, vigasz szenvedés nélkül, nem testiség nem lelkiség, békéje nem harcok pihenése, csendje nem lármák elülése, áhítata nem könyörgés, eszméje nem emberi elgondolás, zenéje nem földi hangok rendbefogottsága, — mi az, mi az, hát, hol van, hol van a másik tábor, ahova Ézsau nem ér el, ahova nem térhet be soha, mert ha csak egyszer is be tudna jutni oda, akkor ő sem volna már többé Ézsau?

A másik tábor a boldogság tábora. S van-e boldogság a földön? Van-e valami tökéletes a földön, mert a boldogság: teljes valami,, tökéletes, amilyen egyedül Te vagy ó Isten a mennyekben.

Van. A Szombat. A szombat önmagáért van. Nem a hetedik naptári nap a szombat, a szombat eszmei táborhely, égi ajándék nekünk embereknek, lelkünkkel, testünkkel, szívünkkel, eszünkkel, vérünkkel, tűzünkkel, egész lényünkkel feljebblépő magasságunk, hol nem az életet hagytuk el, nem a köznapokat, nem a küzdelmeket, semmit, semmit valóságos világunkból csak valahova magasabbra szálltunk, talán nem is egy napra, talán csak egy pillanatra, amikor és ahol íme: csak béke van, csak jóság, szép a szép, fény a fény, dal a dal, csend a csend, tiszta a tisztaság, illatos az illat, lágy a lágyság, ép az épség, testvér a testvér, csak szeretet van, mert nincs más, csak hit van, mert nincs hi-

tétlenség, lelj es valami, egyetlen földi boldogság, mert Isteniben testvériesült lelkeknek gyűltsege, eszmei tábor, hely, mit adott égi ajándéku, ez hát a „másik tábor“, amely „lészen mentésedül“, mert ide Ézsau nem ér el, mert ha csak egyszer is eljutna ide, akkor ő sem volna mir többé Ézsau!

Jó Istenem! Mily együgyűek vagyunk és mily ma. kacsok, mily kevesen és mily sokára ismerjük fel a má. gik tábor, a szombatot. Mindannyian kívánjuk, vágy. juk, keressük, — holott itt van, — mily régen is meg. adtad már, már létezése ősidejében adtad az embernek.

Mi voltunk kiválasztott néped, nekünk adtad s mégis közülünk is ó mily kevesen fogadtuk el, mert nem értettük s ma sem is értjük. Tartani a szombatot! Ó ez nem elég és nem minden! Érteni, érezni és élni kell a szombatot! Élni, gyakorolni és szeretni, úgy sze. retni, mint a boldogság fogalmát, amit keresünk, amire vágyunk, amiért fohászunk, amiért élünk, amiért meghalunk! Mert nincs más menedékünk, ez az egyet. lén másik tábor, ahova Ézsau nem ér el, mert ha csak egyetlen egyszer is eljutna oda, akkor ő sem volna már többé Ézsau!

Jó Istenem! Én tudom, hogy el fog jönni az idő, amikor minden ember be fog gyűlni szentséges szombat. táborodba. Akkor ott minden ember testvér lesz és csak szeretet lesz, mert nem lesz „egyik tábor“ és nem lesz „másik tábor“, mert csak egy tábor lesz, az egész em. beriségnek Tebened testvériesült egyetlen gyülekezete. És akkor Ézsau halott lesz.

Uram! Mily boldog vagyok, hogy „másik táborod“

őréül rendeltél engem is. S ti zsidó asszonytársaira, legyetek boldogok és büszkék, hogy meggyújthatjátok péntekgyertyáitokat, mert ezáltal hivatásos őrtállói vagytok a „másik tábornak“, a szeretet táborának. Legyetek hűséges őrtállók, vigyázzatok a szombattábor őrtüzeire, hogy mindig égjenek és soha ki ne aludjanak!

Uram! Nevedben és kegyelmedben megszentelem a „másik tábor“ szombatját! Ámen!

*VAJÉSEV HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

*AZ IGAZSÁG SZOMBATJA.
CHANUKAHA.*

SZENTSÉGES ISTENÜNK!

„Nem testi erővel, nem hadsereggel, hanem az Én szellememmel!“

A Te szellemeddel Urunk, éltek és haltak a mi hőseink. Igazság volt meggyújtója a Matiszjáhu és fiai lelkében élt szent hevületnek is. A Te igazságod, az „Emesz“ lobogtatta a Makkabeusok zászlaját. Emesz vőjaciv, emesz voemunoh, a Hit igazsága, az Igazság jhite! Egy legfőbb igazsága van a hitnek: az| egy igaz Isten! Ennek az egyetlen Bizonyosságnak a mélységes szent hite szívben, észben, — tettben, vágyban, — örömben, gyászbán, — életben, halálban: — ez az Igazság hite! Ez a mi lelkünk állandó eledele, tápláló kenyere! örök harsona bennünk, a Te kürtöd! Vétrünk zengése, szívünk éneke, életünk és sorsunk, háborúnk és békénk, szenvedésünk és jutalmunk! Adoníáj Echod! az Úr Egy! És egy az Ő Igazsága!

Kietlen lelkekben egy vágy sikoltoz üres tompa tangón: Aranyat! Javakat! Testi gyönyöröket és mindent, ami anyag! Csak a test, az anyag hatalmában bízni! Csak az érzékelhetőben hinni!

Nem ez a Te szellemed, Urunk!

Hinni a hitben! Hinni a foghatatlanban, hinni a láthatatlanban!

Vájjon biztosabban áll-e annak a hite, aki csak azt hiszi, amit lát, amit hall, amit érzékel? Milyen kevés mindez, mennyivel sokszorosán több van ennél a Te világmindenségében!

S milyen gyenge a test, — elenyésző, szétporladó. — és milyen erős, milyen hatalmas, milyen örökéltű tud lenni a szellem! A próféták szelleme ma is él és messzeterjedtebb, mint amikor még élő ajkukon zengett.

Józsefet eladták a testvérei. Az ostobák és a gonoszok áruba bocsájtják, porbatiporják az igazságot. De az eladott, a sárgödörbe dobott, a tömlőcbe zárt igazság álmok csodaútján át királyi trónra lép.

Nem Dávid parittyája, hanem az ő szellemi nagysága győzte le Góliátot. Nem a bot Mózes kezében, hanem a bevésett istennév ereje hasította ketté a tengert. Emmausz mellett nem a fegyverek győztek, — a Te szellemed vitte diadalra a maroknyi sereg küzdelmét. A láthatatlan szellem, a foghatatlan Igazság!

Hiu hatalomvágy, hódítás, zsákmány, bosszú, — nem visznek fegyvert állandó győzelemre. Amiképpen a makkabeusi harcokban a Te Igazságod győzött, azonképpen a Te Igazságod fog győzni egykoron minden fegyverek, eszmék, érzések harcaiban!

„És lelkükbe adom az Én szellememet!“

A Te szellemed él bennünk. Belőle fakad minden jó, szép, igaz. Ez nem az érzékek változó és csalóka

játékigazsága! Higyj e másik igazságban, mert ez a valóságos! Hidd, hogy a szellem hatalmasabb, mint a test, az Ige örökélőbb, mint az Anyag!

Higyj benne, hogy amikor fájdalmasan és keserűlten látod a gonosz diadalát és nyögve sóhajtasz föl:

— Uram, — miért nem sújt le rá igazságszótorzó karod? — higyj benne, hogy e szembetűnő igaztalanság fölött létezik az örök Igazság, ha nem látod, nem érted, nem érzed, akkor is! Mindig és mindenütt jelen van e láthatatlan Igazság!

Akarod látni, akarod tudni, akarod ismerni az Isten igazságát? Ne másokban keresd, magadba nézz! Ott lásd, ha másra hívtál, mint amit kaptál, hogy merre, miért késik e más? És higyj benne, higyj rendületlen szenterejű hittel: — meg fog érkezni számodra is a sorsváltás, megtalál téged is az Úr örök Igazsága! De megtalálja a gonoszt is, a hitetlent, a gőgöst, a lélek nélkül valót!

S ne csak akkor nézz magadba, amikor üldöz a balsors! Jóban és rossz sorodban mindig, — erre int a szombat pihentető napja! Állj meg szombatunként, szállj magadba, tekints bensődbe és fordítsd lelkedet, mint emberi mivoltod égrenéző tükrét a te Teremtőd, jóságos Atyád felé!

Chanuka és Szombat!

Az első menóramécs a győztes makkabeusi fegyverek pihenő dárdalapján helyeződött el. így helyezzük el mi is trónod zsámolyánál a hét kiállott, győztes harca után, küzdésünk elpihenő fegyvereit. Nem ércebe rögzített szobrokban, nem emlékeket őrző kőballadák-

ban, csak nyolc kicsi mécsláng reszkető ezüstjében és zsidó szívünk aranyában őrizzük a hős ifjak emlékét. Miként a szombatot sem ércben, kőben, hanem érzésben, lélekben, lángban áldjuk, köszöntjük, éljük!

Évezredek lélekrezgésén át hullámszik hozzánk a chanukaláng. S évezredek imaszárnyalásán lélekről-lélekre száll szívünkbe a szombat. Péntekgyertyáimat ma a menóramécsek apró lángjainak bágyadt világosságában gyűjtöm meg. A zsidó öntudat, a zsidó önérzet halkult mécsvilágát lobogtassa föl ismét a szombat ereje! Akinek lelkében Te lakozol, akinek szívében a Te igazságod fáklyája ég, akinek gondolatait és cselekedeteit a Te neved és a Te törvényeid vezérlik, — az emelje föl, tartsa magasra a chanukamécsek bágyadt lángjait, emelje föl a szombat szent, hatalmas, messzefénylő tűzáradatához! Gyűjtsa lelkét új lángra, emelje lényét fényfokról-fényfokra, — embertársai javára, maga boldogságára! És gyűjtsa meg gyermeke lelkében is az istenhit és az isteni Igazság első olajmécset, hogy legyen lelkének örökmécse egész életén át!

Szépséges ajándékok a menórák mécsei a chanukát ünneplő zsidó házak ablakában, Ő százszor gazdag, ezerszer szép ajándékok az emberszemek mécse, tükrében a Te Igazságod örök fényszilánkjai: — a mi lelkünk! Könnyűfényű a chanuka lángja, könnyűfényű a földi igazság, könnyűfényű a lélek! Csak az isteni Igazság és a Szombat napfényragyogású, örök és Hozzádig lobogó!

Uram! Vezesd gyermekeimet a Te Igazságod fényében. Bánataik, fájdalmaik, harcaik, ha lesznek életük-

ben, fegyvereik maradjanak tiszták, győzelmük lángja legyen szerény, veszteségük gyászolása halvány, de szent bizalmuk Benned, — Benned és az Igazságban, — lobogjon lelkükben magasan és győzhetetlen!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem az Igazság szombatját! Ámen!

*MIKÉC HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

AZ ÁLMOK SZOMBATJA.

MENNYEI ATYÁNK!

Álmodik a test és álmodik a lélek.

Az álmok a Te csendesítő vigasztalásod, bánatok, kétségek, lázadások forratagában. A Te korholó intéseid, sikereink gögös magaslatán. Nagy elmék és nagy lelkek látomásaiban egy-egy igazságod fénye villan élnivágyon. Isteni híradásod ködképes álomesemények mélyén.

Kitüntetett, áldott álmodóid életet álmodnak. Ilyen volt József, ezért értette meg ő az idegen álmokat is.

Jó Istenem! Az álmok hetének szombatján szabad-e álmodnunk nekünk is? Zord, szomorú idők csapzott éjszakáin szabad-e álmodnunk vígabb, szebb jövőndőt? Életet álmodni hét jóról, hét szépről. Hitről. Megértésről. Szabadságról. Szeretetről. Békéről. Jólétről. Épségről.

S álmunk hét dús kalászából léssen-e kenyertünk? Küldesz-e lánglelkű prófétául valóraváltó, új Józsefet nekünk?

Az álmok szombatján szabad-e kérdeznünk: közeledik-e már a péntekeste, amikor csúf álmokként múltba tűnnek a sanyarúság szűk esztendei és boldog

évek virradata hajnalik fel ismét valamely nagy, szent szombatnapon?

Tudom, bűnökbe süllyedtünk, ezért a bűnhődés. Gőgösökké lettünk, marakodtunk, gyűlölte testvér a testvért. Hitetlenekké váltunk és az anyagiasság parancsából elégettük lelkünk szárnyait. Akik kevesen emberek mertek és tudtak maradni, azokat álmodozóknak bélyegezték az anyagiasság gőgös győztesei.

Hiába szóltak Józsefként: „Ne bántsatok engem én testvéreim! Amiért az én lelkem köntöse más, mint a tiétek, azért mi egytestvérek vagyunk. Az én köntösömet az én Atyám adta nékem, Ő a ti Atyátok is!”

Mindnyájunk édes Atyja! Örök őrzője vagy Te a könyörületességnek, — könyörülj meg rajtunk!

Mint minden rosszat beterítő mosolygó jóság, úgy sugárzik föl ma lelkemben az én édesanyám péntekestje. Ahogy fölfele tekintett áhítatos arccal. Ahogy fölemelte a gyertyákat megszentelő kezét. Ahogy imádkozott. Ölel ő szemei ahogy ránk nevettek. Csendes intései. Mily békességes tudott lenni. Mint az elpihent öröklét legnemesebb csendje-

Ézer kenegdő! Ki támasz tudott lenni saját hitének törhetetlen erejében! Ha kellett szigorral, — melyből hiányzott a harag és amely nem fájt, — ha kellett, kenegdő, ellenkezéssel, — mely engedelmességet követelt parancs nélkül, — segítő erő tudott lenni jóságos, okos támadással, — amely sohasem volt más, mint lánghó, hithű, szerető szívének tűzadakozása!

Uram! Vajha így tudnék én is enyéim közt az én otthonomban Isten segítője, az Úr támasza lenni!

Péntek délutánokon az ő gondos szeme, az ő szombathívó lelke előtt hányszor nem volt elég fehér, elég tiszta, elég sugárzó még minden! Nem teljes szombatdíszen még a ház, nem elég meleg és meghitt a rend, nem elég redőtlen a simaság, nem elég tükröző az ünnepi csillogás, nem elég összeolvadó az összhang! Hányszor sóhajtott föl ilyenkor Josuaként a napot marasztaló könyörgéssel. Alkony, ne omolj még sötétségbe! Ég, ne vond még; el tőlem sugaraidat! És a csoda megtörtént, a nap maradi. Ottmaradt az ő lelkében és belevitte férje, gyermekei lelkébe. Ott csillogott, melegített, hevített a nap a mi szombatunk világában, a mi szombatunk hangulatában!

Lankadó életbizalom, kialvó életöröm, friss erőbe szökken a szombat vigaszán. Ébrenlétünk álma, a remény, a szombat szent hitében, a szombat hiterősítésében szűrődik lelkünkben a beteljesedés biztos tudatává. Közel a földhöz és közel az éghez, közel halandó és halhatatlan lényünkhöz, testünknek és lelkünknek társa a Szombat. Szép álmok valóra ébresztője, csúf valóságok álmokba takarója. Sabbosz kaudes! Szentséges Szombat!

Van-e valaki, aki ne vágná a megbékélttség!, az összhangzatosság, a megelégedettség életét? Mit áhít, hajszol, eped minden törtetésünk lázasabban, mint életfolyásunk rendezettségét, biztonságát, derűs nyugalmát. Merre, miben keressük?

„És ime a szőlőtőn három erős gyümölcstermő vessző vala.“

Az isteni erkölcs világrendjében emberlélek szá-

mára három irány sarjad. A Tan, az Istenszolgálat és az Emberszeretet! Gazdagon termő három aranyinda, gyümölcse édes, forró és mámorító. Sorsunk nem szélszély és zsarnokság kusza zsákmánya. Nem a Pharao kezében van a sorsod serlege! A szombat a szőlőtő, szaggasd le ízes gyümölcseit, idd lelkedbe enyhítő italát! Ragadd kezedbe a te sorsodnak serlegét!

Álmok szombatja! Derítsd fel a komorló arcokat az. élnivágyás lobogó színlángjaival! Szorított ajkak zárát nyissa szét a szívek megértő szeretete, szálljon szájról-szájra a meleg szó:

„Testvér! Testvér! Testvér!”

Jóságos Atyánk! Termékenyítő, áldott napvilágod ragyogja be ismét a hegyeket, völgyeket, mezőket, vizeket, mert nem egytestvér, hanem egytest az mind és vérzik a napfény, amely ma rátekin!

Váljék valósággá a Te legszebb álmod: tiszta, igaz élet itt a földön! Istennek hódolás, embernek segítség! Áldott, megálmodott, termő hétköznapiak, — boldogpihenőjű szentséges szombatok!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem az álmok szombatját! Ámen!

*V A J I G A S H E T I S Z A K A S Z
P É N T E K E S T É J É N .*

J Ó Z S E F D Í S Z S Z E K E R E .

MINDENEK ATYJA!

„És befogta vala díszszekerét József, hogy örömkönnyes viszontlátással réglátott atyja, Izrael elé induljon.“

Visz bennünket hétköznapjaink robotos szekere. Milliónyi sorsnak milliárdnyi útján életekkel vágat. Rohan a sok szekér óriási zajjal, robajjal és harccal. Miért? Hova? Merre? Mi hajtja, ki hajtja? Miért *a* tülekedés, a sietés, a harc, a zaj? Miért kergeti egyiket vágy, szeretet, eszme? Másikat aranyláz, gyűlölet, hiúság? Mi az, ki az, aki elindította őket s miért éppen az ő útjára, amelyről soha, soha vissza nem fordulhat, amelytől soha, soha el nem térhet?

Szekér! Tudsz-e megállani egy percre? Hallod e a hangot, amely feléd kiált? Ember! Megjállj! Szombat van! Köznapjaid sárverte szekeréről ma le kell szállnod! Lelkedért jött el ma a szombat díszhintaja, felrepülni vele Atyád elé, tisztultan, ékesen, békéken. Ma nincs munka, nincs küzdelem, nincs tülekedés. Ma nincs iarma, nincsen gyűlölködés és nincs győztes taps, — ma csak pihenés van, agyak eszmélése, Isten imádása,

szeretet mosolya, hántások bánása, ajkak dalolása, szívek kacagása.

Mi volna, ha soha, soha nem volna megállása életünk rohanó szekerének? Ha agyunkban a zúgó, zakartaoló gondolatok, szívünkben a viharzó érzések, izmunkban a dolgozó szerszámok, kezünkben a forgatott fegyverek soha-soha el nem pihennének, meg nem csendesednének, le nem tevődnének? Egész életünk egyetlen nagy zűrzavar volna. S megállhatsz-e akkor, amikor neked tetszik? Mindenki akkor, aznapon, amikor éppen ő akarja? Nem gázol-e bele más a te pihenésed, a te magadraeszméltóságod, a te családot hozfordítódságod, a te Istenhez tértséged legmelegebb, legszentebb ünnepi hangulatába?

Teremtőnk! Mily bölcs vagy Te ó mily jó, hogy megteremtetted a szombatot. Amikor egy heti küszködés határán ott világlik felénk mindig ismétlődően a szombat évezredek csodavilága, atyai jóságod verőfénye, a viszontlátás örömteli újraérkezése. Amikor szívünk istenjelekkel ékes szombatköntöst ölt, hogy ne térjünk atyai színed elé bánatunk csupaszságával, ezer sebből vérző valónk hétköznapi jobbgységével. A szombat az emborsorsok kiszámíthatatlan milliárdnyi útján a testeket pihentető, a lelkek fogatát váltó enyhület. Hogy erőgyarapodottan, felüdülten, bizással és hittel tudjunk továbbhaladni ismét ismeretlen célú úttalan útainkon.

S ó Atyánk! Elkövetkezik majd a perc, — utunk bevégződik —, lesz-e majd lelkünknek szárnyas díszszekere? Mert lehet a földi szekér színaranyból vert

s hordozhat ragyogó dúsakat, királyi boldogokat, — aranszekér nem visz a magasba, az itt marad —, csak a lélek szépségeiből, a cselekedetek jóságából, a gondolatok fenköltéséből épülhet s díszülhet a szekér, amely egekbe száll! S lehet a földi szekér koldustalyiga, amely ütöten, kopottan, vánszorogva viszi nyomorult gazdáját rabszolgálatának sűrke országútján, — ha igaz ember! — csillagragyogású égi tűszekeret küldesz le elébe mennybeszálló üdvözülő lelkeért!

Péntekestén atyai áldás elé vágyódik a fiúi szív, ekkor a múlt és a jövő találkozik és visszacseng az ősatya hatalmas szava: „Viszontláttalak, szemedből az én hitem sugárzik, ajkadon az én hagyományom dalol. Dicsőséged királyi szekerén az én hajlékom valláskoronáját hoztad én Józsefem!” Add, hogy gyermekeim, az én Józsefeim is egykoron életük díszszekerén térjenek vissza hozzám s ajkukon és lelkükben az én hajlékom valláskoronáját, az én szombatomat hozzák vissza!

Atyám! Ha majd egykor elszólítasz engem, egyszerű lelkemet emeld fel Magadhoz! Életem útját megnyugodva járom időm végeztéig. Te örködsz fölöttem s szombatot fogadó gyertyáim világát szereteted áldja.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem József díszszekerének szombatját! Ámen!

VAJCHI HETISZAKASZ

PÉNTEKESTÉJÉN.

AZ ATYAI ÁLDÁS.

ÖRÖKKÉVALÓ ISTENÜNK!

Tizenkét törzs felvilágító jövőndöbe élése kulcsolja körül tizenkét gyermekében a földi élettől búcsúzó ő atyát, Jákobot. Atyai áldása nem adhatott nekik más jövőndöt, mint ami egyéni tulajdonságaik betűivel már rég lelkükbe íródott.

Komoly és fenséges a gyermekeit áldó atya. Két karja kitártan, — ó ha az atyai szív mélyen érző szeretetével, az atyai karok erős izmaival, az atyai szó formáló lendületével, egyetlen áldással, kitörő szent vágygal, — szerető egycsókban, mint az életrehívást — lehetne készre, egészre, erősre megépíteni a gyermek boldog jövőndőjének biztos otthonát!

Mily árvák vagyunk mi emberek mindannyian, mert nem adatott még soha nagy közösségünkben atyánk, aki oly hatalmas tudott volna lenni, hogy megáldván összes gyermekeit, az egész emberiséget, atyai szent vágyának óriási ereje által egyesült testvéreként maradtunk volna vissza az egymástszeretés boldog, nagy, az egész földet betöltő békés otthonában!

Istenem! Bocsáss meg gondolatom merészségeért!

Hiszen Te vagy az Atyánk! Égi Atyánk, hatalmas és örök, mindnyájunknak s mindeneknek Atyja! Magad vagy az, s boldog, békés világot adó áldásodat már régesrégén reánk árasztottad. Atdad nekünk a szombatokat, — folytontartó áldásként embergyermekeidnek —, mert a szombat a Te atyai szavad, amely életünket formálja, a szombat a Te erős atyai karod, amely lelkünket tartja, a szombat a Te atyai parancsod s a szombat a mi gyermeki engedelmességünk!

Uram! Nincs mása a tüneményes emlékek, amidőn az ősz pátriárka, szemében a távozó élet búcsújával, az örökkévalóság határvonalán, gyermekei lelkét vizsgálja: „Vájjon van-e köztetek méltatlan, kiben beteg az istenhit, kiben törtdallamú a testvéri összhang, kit csak a pillanat meghatottsága tesz együttborongóvá?“ És feltör az együttes válasz: „Atyánk! Izrael! Gyermekeid szívében egységben él a te hitvallásod! Smá Jiszróél! Halljad Izrael! A te Örökkévalód a mi Istenünk is!“

Mindenható Urunk! Te, aki Izraelnek, az ősatyának és Izraelnek, az ősi népnek lettél Egyistene, immár birodalmodba fogadtad az egész emberiséget!

Smá Jiszróél! Halljad Izrael! Jelígenk e szózat, védelmező pajzsunk, győzelmes fegyverünk s a péntekestéken, atyánk áldásakor, sziklafallá lesz a lelkünk, amelyről ismétlődő esküként hangozódik vissza: „Smá Jiszróél! Halljad Izrael! Az Örökkévaló egy, az Örökkévaló a mi Istenünk!“

A péntekesti atyai áldásból a zsidó szív ősi hárfáján évezredek történetének vallás'iangulata száll

fel. Ősi pusztaságok égölekezése, zsidó hituralom dicső ragyogása, templomszentély gyászos pusztulása, népnek szerteszóratása, üldöztetése, bántalmazása, új hazákba való befogadtatása, de mindeneken, múltakon és jövődőkön által, megmaradt az ősi zsidó lélek, imádkozik a zsidó szív, áldja gyermekét a zsidó atya s harsonázva zeng fel az ifjak friss ajkán: — „Smá Jiszról! Halljad Izrael!“ És Izrael, az ősi pátriárka és Izrael, az ősi nép, — hegyeken, völgyeken, földeken és tengereken által, — hallja s hangoztatja: „Az örökkévaló egy! Az Örökkévaló a mi Istenünk!“

Uram! Engedd, hogy ezt a lelkikincset örökítem gyermekeimre, hogy kiválasztottak legyenek a kiválasztottak között, — méltók legyenek a méltókhöz, kiknek nevében Izrael fiai áldatnak. Méltók Jákob fejedelmi unokáinak, Efraímnak és Menássénak kimagasló példájához, kik koronával sem cserélték fel vallásmeggyőződésüket. Ne csábítsa el őket sem soha rangok kopár tündöklése, külső magasságok üres kérkedése, idegen világok pompakáprázása! Áldd meg gyermekeimben az atyai áldást. A Smá Jiszról igepajzs legyen lelkük mélységén és hitük magasságán. S áldj meg mindnyájunkat mindig visszatérő atyai szent szombat-áldásoddal!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem az atyai áldás szombatját! Ámen!

*SEMÓSZ HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A SZERETET SZOMBATJA.

JÓSÁGOS ISTENÜNK!

És monda Mózes: „Miért bántod a te felebarátodat?”

Miért bántja egyik porszem a másik porszemet? E szombatköszöntő szent péntekeste csendjébe miért harsogja vissza sok millió meghalt és élő testvér jajkiáltása a hatezer éves kérdező igeszót: „Ember! Miért bántod a te felebarátodat?”

Bántással soha semmit sem kaphatsz felebarátodtól! Bántással csak bántást kaphatsz! A te felebarátodtól ember csak azáltal kaphatsz, amiáltal adni tudsz: — szeretet által! Amit a hatalom, a fondorlat, az erő eszközével veszel el, azzal nem gyarapodsz, azzal csak szegényebbé leszel a te lelkedben és a te Istened előtt! Mert mindened, amid van s amid lehet, amire csak vágyakozhatsz, amit gondolataid legmagasabbján, lelked legmélyén, — legtitkosabban, legfájóbban, vagy legegetverőbben, — óhajtani, képzelni, érezni, sejteni adta és szeretet adja néked. Az Isten és az emberek szeretete. Szeresd az Istent és szeresd az embert!

Minden jóságnak örök forrása, nagy Isten! Te mindent megadtál nekünk! A Te isteni adásod kincseit mi egy legkisebb szemérrrel sem tudjuk megszaportítani. S mégis, minden mi gazdagságunk kusza, kevert, összehangtalan, sehol az elégedettségnek, a boldogságnak szilárd megállása. Mi az, ami sokféle formában, sokféle néven jön, de mindig jön, megtelepszik bennünk, beleszól gondolatainkba, kínoz és szenvedést szór? Az anyag, az arany, — nyomorúságos, hitvány, sárga érc, — megcsúfolja a Te belénk oltott szent élettüzedet, — a lelket, — s megvérezi a Te teremtett minden épséges és szépséges világot! S mégis: — lélek kormányozza a világot! Nem úr az anyag a lélek fölött, ha az ember nem akarja! Te Urunk szabadnak, szárnyalónak, érzőnek és tisztának teremtetted az ember lelkét. Miért törjük le szárnyait, miért rakunk rá láncokat, miért zárjuk sötétség börtönébe, miért bántjuk a szó fegyverével, miért szennyezzük be hamis vádaskodással? Ember! Ne csak a testét, a lelkét se bántsd a te felebarátodnak!

De ne bántsd a saját lelkedet sem! Az is a te felebarátod, a másik, a jobbik feled. Szeresd a lelkedet! Szeresd, gazdagítsd és vigyázz rá! A világ sorsa múlik rajta! Amilyen a lelked, — az emberek lelke, olyan a földön az Élet! Jobbulni akaró zokogó emberlelkekkel van tele a világ. Repülni vágyó emberlelkek fájdalmas, kínos, szenvedő rabsága sóhajt, jajgat, kiált a sárból, a mélységből: Eszme! Erkölcs! Szeretet! Vallás! — váltsatok meg, szabadítsatok ki az anyag sorvasztó börtönéből!

Uram! Én hiszek benne, hogy a milliók jajkiáltása nem kietlen, semmiségbe vesző, Mába szó! Én hiszek a feleletben! Hiszem a választ, a Te parancsodat, a szombatot! Hiszem, hogy a szombatot azért parancsoltad, hogy minden héten hat napon át dolgozzunk, de a hetediken szüneteljen minden munka a világon, ekkor minden közönyös és idegen, minden szegény és gazdag, minden barát és minden ellenség: a béke és a szeretet emberarculatával tekintsen egymásra! Szombaton nem lehet harc, nem lehet gyűlölködés, nem lehet viszály, nem lehet rosszaság, — csak megértés, csak mosoly, csak ölelés, csak adás, csak jószág! S csak jönnek ígérete, megtartás hűsége a munka napjaira. S hogy el ne feledkezhessünk, le ne térhessünk, minden hetednapra újból jő a szombat, minden hetednapra újból jő a szombat! Ember! Szeresd a szombatot! S ha szereted a szombatot, a milliók szenvedő rablelkének felszabadítóját: — tartsd meg a szombatot! Tartsd meg a szombatot!

Szombat! Isten küldötte! Tiszta láng! Lélek testvére! Os erő! Szent Igen! — Miért tagadunk meg téged, miért bántunk téged?

Jó Istenünk! Erősítsd meg bennünk a lelket! Hogy úgy? olyan erővel, oly akarással tudjuk szeretni magunkban és egymásban, ahogy a testünket szeretjük! Éhség mohóságával, érzékiség éhségével, szomjúság epekedésével, egészség áhításával, betegség gyógyításával, külső díszes mezek szépítésével, ékkövek fényének ragyogtatásával, — önzőn, dúsan, túlságosan szeretjük testünket! — vajha így tudnánk szeretni a mi másik,

jobbik felünket, a mi elhagyott, megbántott, szárnyaszeglett, bebörtönzött, szenvedő lelkünket, a mi benső felebarátunkat!

Jóságos Istenem! Én hiszek abban, hogy az emberek lelke megváltozik. Hiszek a lelkeket megváltoztatni tudó szent szombatod csodatevő erejében. — Por-szem vagyok. De bennem szeretett lélek szombatja él! Adj nekem erőt Uram minden hetedik napra, hogy minden bennem lakozó szeretetellenes és bölcs rendeléseid! ellen való indulatomat megfékezni tudjam a köznapokon át is. Mert én szeretni akarom az én felebarátaimat és azt, hogy ők is szeressenek engem. S hogy Te is szeress, jobban, mint ahogy én tudlak szeretni, — hiszen én csak ember vagyok, — s hallgasd meg! az én lelkemből kiszakadt, hitbuzgó imámat.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a szeretet sambatját! Ámen!

VOÉRÓ HETISZAKASZ

PÉNTEKESTÉJÉN.

MEGKÜLÖNBÖZTETŐ SZOMBAT,

ÉGI ATYÁNK!

A valláserkölc s világmérlege égről földre, földről égre lebeg Előtted a nagy mindenségben. A mérleg egyik serpenyőjében a hívő lelkek érdemsúlya, a másik serpenyőben a röglelkűek nagy bűnterhe. Melyik bírja le a másikat? Melyiknek súlya győz, vagy sújt, jutalmaz, vagy büntet bennünket?

Egyes ember! Vigyázz, hátha te vagy a vonal, amely a mindenki sorsát dönti el. Talán te vagy a rossz gyászos győzelmét arató súlytöbblet, amely bekapaszkodik az ingadozó mérlegbe, hogy lerántsa sorsunkat az istenkegy közelségléből. Talán te vagy a sorsdöntő pont, amelyen nyugszik az emberiség életjövője, vigyázz, nehogy miattad, a te bűnösséged miatt, örök megváltás helyett örök kárhozat legyen az emberiség sorsa! Istenem! Hátha rajtam válik el, rajtam a porszemen, az én istenfélelmemen, az én hithűségemen, az én szombattartásomon múl a közösség áldottsága, az egész szenvedő emberi közösség sorshajnalodása? Add, hogy a felelősség ezen tudaterőssége acélozza minden akarásomat és minden gondolatomat. Add, hogy

otthonom szombatragyogása, Tanaid betartása lendítse és emelje magasra, egyre magasabbra a világmegváltást mutató mérleg lélekserpenyőjét, amelyben a jó szívek, a hívők, a Te néped, nem lehúzza, hanem Melléd lendíti a mérleget!

Avasd szentté Éretted születő gyertyalángjaimat. Bennük a Te mindenhatóságod gyullad ki ismét egy hét története fölé. Életre lobbantottad egykor a világteremtés első szombatját és lelkünk ma is, most is belőle lélegzi magába az élet áhítatát. Mert a szombat a Te lelked örök kitártsága és a Te Igéid örök fenségének hirdetője.

„És elkülöníttem azon a napon Gósem földjét, amelyen az én népem lakozott vala, hogy vadállat ott ne riassza, csapás ott ne romboljon, baj és kétségbeesés ott ne tanyázzék.“ Kitüntetett föld legyen az, hol a hit ereje védje népedet, kerülje el fájdalom, ne szálljon rá kétségbeesés. Legyen élete testvéri élet, boldog és békés. Így tudódjék ki, hogy Te, az örökkévaló vagy a népek Öre, sorsuk irányítója, lelkük erősítője, sebeik gyógyítója.

örökkévaló Isten! Hála Neked a szombatért, amit elkülönítő, megkülönböztető eszményül adtál nekünk. Különböztetést a napok között, ragyogó fáklyát az örökkévalóság végnélküli vonulásában. És mint megkülönböztető jelet ember és ember közé, mert kétféle az ember: „ami“, a Te néped és „amchó“, a más népe. Néped az, aki a Te hitedben a Te parancsaid szerint él, nem a Te néped, idegen az, aki istentelen, gonosz, erkölcs nélkül való. „Ami“ az, akiben áldozás lángol

hitéért, aki mindenek fölébe helyezi a szeretetet, aki, ha kell, vallásáért hűséges szívvel, forró érzéssel szenved, Istenéért világfergeteggel viaskodik, mert tudja, hogy a vallás és a hit Tőled ered és ez védi, menti minden bajon, gondon, vészen, gyászon át. „Ami“ a Te néped az, aki a szeretet acélbordázatára építi valása szentélyét és örök épségben őrzi gyermekségétől haláláig.

Minket a szombat különböztet meg az „amchó“-tól, a más népétől, akik magukat az ő parányi önző világukba rejtik, akik az anyagiasság bálványát öntik önzésük hamis aranyából. Akiket a jelen, a ma, a pillanat meddő kicsinysége visszaránt, elvezet az örök, az isteni értékektől. Nekik a hit, a vallás vagy semmi, vagy csak ünnepi ruha, amit testükre öltenek, de belül nem érzik és gondolataikban és cselekedeteikben nem élik. Azért adtad a szombatot nekünk, hogy ismerető díszünk legyen, hogy mi szívünkéből, lelkünkéből legyünk engedelmes híveid. A Te néped az, aki vallja és tartja, a más népe, aki megcsúfolja.

Jóságosztó Urunk! Simítsd rá kezeddél minden zsidó homlokára a szombat mélységes értelmének ragyogását! S zsendítsd rá megkülönböztetésed áldását minden zsidó asszony őszinténimádkozására, aki a szombatokat várva, péntekestéken az igaz élet tüzeit avatja az ünnepi asztal áhítatlángjaival. Kölcsönözz nekem őseink szíverejéből, hogy miként ők, úgy én is, istenhitem és vallásszeretetem forrasztó erejével kapcsoljam gyermekeim zsenge virágleikét a szombathoz. Hogy valóságosan zsidókká válva, igaz emberek, „ami“

a Te néped Jegyének! A szombat legyen a lényüket és sorsukat elkülönítő erősségük, hogy létük Gósemföldjét ne dúlja indulatok vadsága, ne sötétítse bűnök felhőzete, ne perzselje gondteli napok tikkasztása, de a vallás egyenes útján járva a szombathit által megkülönböztetett élet, — boldogító, tiszta élet! — legyen az ő birodalmuk. Had avassam gyermekeimet „ami“-vá, az Ur népévé! Aki a Te igaz néped, az az emberiség sorsirányító világmérlegén a győzelmes boldogság diadalát segíti! Egykoron a mérleg torzult serpenyője üresen fog lebegni, míg a jótét lelkek serpenyője be fogja tölteni a Mindenséget.

Tisztasuhogású szárnyakon közeleg a szombat. E pillanatokban föloldódik a köznapok merevsége. Szép, magasztos, szinte hullámzó most minden, — mint az érzés. Imádkozó hitvesi és anyai szívemre most hull rá egedből a szombat! Érzem, hogy meghallgatod magányos fohászatot s dicsőítem jóságodat.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a megkülönböztető szombatot! Ámen!

*BÓ HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A VILÁGOSSÁG SZOMBATJA.

MINDEN ÉLET ALKOTÓJA, ÖRÖK VILÁGOSSÁG!

Ki szikrát dobsz a semmibe és a semmiségből életeket lobogtatsz valóságra. Akár emelt fővel, elégedetten, büszkén, boldogan nézünk a magasba, akár bánatbabukottan, kétségbesújtottan rogyunk le a rögre: az Erő, ami magasba lendít, a Vigasz, ami újból felemel, mindig és mindenütt csak Te vagy.

Az emberi élet a Te teremtésed legcsodálatosabb tüze s az emberi lélek a legnagyobb ragyogás a földön! Mert nemcsak ösztönök és érzelmek lobogtatják, s nemcsak értelem csillog benne, hanem — s ezért, csakis ezért, — mert az istentudat, a Te tudatod világossága hatja át.

Sötétséget bocsátottál egykoron Egyiptom lakóira. Fáraó letépte a zsidó homlokról az egyenlő isteni származottság fenségének koronáját s Te elvontad a zsarnok néptől a mindeneiket meleg egyenlőségbe vonó nap-sugarat. Éjszakát borítottál a lángszínű gúlasorozatra, roely rab zsidók vonagló lelkéből épült művészi álmok teljesülésévé. De a zsidók házaiban világosság volt. Zsidó hajlékokban magasabb aur tűzött alá. A szombat

napsugártrónján királlyá vált a rabszolga. Urunk! Te látóvá teremtetted az emberi elmét, csak elborultság, botor kérdés, babona, kapzsiság, gyűlölet tudja megvakítani. Akiben a Tégedhívás, Tégedtudás, Tégedérvzés fenséges tüzei élnek, az soha sem vakul meg szívében és elméjében. Azért voltak látók a zsidók az egyiptomi sötétségben, mert lelkükben a Te világosságod ragyogott!

A vaknak is dereng a napsugár. Ódon valláskönyvek homályán át dereng a gyermekelme számára a hit csodálatos valósága. De ezt a legelőbb világosságot, a bitet, az édesanya hitforrósága gyújtja meg! benne. Még Mózes leendő nagyágának, nemzeteken, nemzedékeken át való hatalmas ragyogásának is elindítója, fényforrása az édesanyai szeretet és nevelés volt. Fáraó leánya ezért hívta el a gyermek számára az ő édesanyját. Adjuk meg a gyermeknek a szülői otthon vallásos hangulatának eleven ragyogásait, reánk örökített valláshagyományaink meglátását, szokásaink, ünnepeink meleg fényléseit. Úgy szólítson a péntekesti gyertyagyújtás *szent* kötelessége bennünket gyermekeink mellé, mintha Mózes mellé szólítaná a trón leánya az ő édesanyját. Gyermekekem! A péntekgyertyák lángszárnyain szálljon a te kicsiny lelked keresni, megtalálni minden emher legszeretőbb atyját, a jó Istent! Tudod-e, hogy a szombat minden nap között a legszentebb nap, mert megszentelte az Úr az ő világosságával, s velünk való szövettségének szívárványa ível a lelkedben, ha péntekestén az Úr felé fordulsz áhítatos, imádkozó arccskádaldal? A szombat a legmagasabb aur, a legtisztább vilá-

gosság soha el nem hunyó állandó élete Izrael minden ő lakóházaiban! Soha sem tűnik el az élet napfénye abból a házból, amelyben a szombat világossága, a világosság szombatja ég!

Uram! Megnyílnak szívem zsilipjei, érzelmek lendülete ragad fel, hálaangyalok vesznek szárnyaikra. Tisztán, ragyogón világítsz nekem, miként keleten egykor az Ősöknek. Érzem zsidóvoltomat, tisztán, ragyogón, biztonsággal tudlak Téged, aki megnyilatkoztál egykoron tűzviharban a hegyen és megnyilatkozol mindig és mindenütt a látóid előtt. Szombatok hozták át, mint kézről kézre, nemzedékről nemzedékre átadott fáklyát, aizi ősi, tiszta, bibliai egyisteneszmét, az élet megtalált és megőrzött szent világosságát! Érhet érdemelt bűnhődés, bántás, gáncs, gúny, ítélet, de érhet-e azért, mert a szombat fáklyáit tartják magasra kezek s adják át nemzedékről nemzedékre, apák a fiúknak, anyák a leányoknak? Ezek a fáklyák, ezek a mécsek, a szombati templomragyogások: az egyisteneszmének, a tiszta istenhitnek világosságát hordozzák lángjukban és őrzik éi3 jnentik a történelem keserves múlásán, az idők végzetes telesén által!

Világosság szombatja! Köszöntlek! Köszöntlek, mert örökéletű vagy, mert égsz, mert fellobogsz a magasba, bevilágítsz a mélységbe, elragyogsz a messzeségbe, emberi lelkekbe, lelkes homlokokra, mert az igékből indultál el s az égiekbe térsz vissza! Világosig szombatjai Köszöntlek, mert benned az Úr megnyilatkozása, parancsa, áldása, rámgondolása, szerettem sorsának irányítása él! Nem bukhatom el én és

nem bukhatik el az én gyermekem, amíg te segíted, bátorítod, vigasztalod, jutalmazod!

Jó Istenem! Őrizd meg bennem a Te világosságodat, amelyet emberi valómba helyeztél. Ápold, növeld, hogy soha meg ne foggyon, el ne homályosodjék, hanem mindig tisztábban, dúsabban ragyogjon bennem és még gazdagabban gyermekeimben!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a világosság szombatját! Ámen!

B E - S A L A C H HETISZAKASZ

PÉNTEKESTÉJÉN.

S A B B O S Z - S I R Ó — A DAL SZOMBATJA.

TÖRTÉNELMEK URA!

Aki felszabadítottad évszázadokon át szolgaságban tartott hatszázezer hajdani testvéremet s hatszázezer néma ajakra adtál Hozzád szálló hálaéneket. Mily mohó szomjúsággal itta a szabadság zsilipjevesztett áradatát a Te néped Táguló büszke mellett szívta a szabadság levegőjének első lélegzetét. A túlsordult szívek gyönyörteljes hálája költészetté magasztosult, himnusszá rendeződött s megszületett a népek első verse, szabad népek első égbeszárnyaló szabadságdala.

Ám a felcsattanó örömujjongás csakhamar fájó panasszá jajdult. Néped vándorútjának kígyózó vonalán eltűnt a víz. Hiába esedeztek Hozzád a tikkadt ajkak. És az eszméletlenségbe vesző tekintetek előtt ezüstös forrásvíz fodrozódó reszketése jelent meg. Már-már felujjongott volna ismét a tiszta életöröm, de metsző sikollyá változott, mert a forrás vize keserű, fanyar, »hatatlan volt.

Ily csalódással tévelyeg a mai emberiség az élet kiszikkadt útjain. Tétován állunk a lehetetlenült léteffecs sötét zajgása előtt. Nyugalmos, békés munkát szom-

jazó cserepes ajkunk visszaretten az élet keserű zuhagata előtt.

Segítő Jobbod a szomjazóknak egykor fagalyat vetett forrásuk vizébe, amitől megédesült a keserűség, ihatóvá vált a víz s megszűnt az elepedt ajkak szomjúsága. Cselekedj Urunk új csodát ma is, nekünk, a mi életünkben. Nézd, hogy vonaglik öntudatunk keservünk könnyfolyamánál.

A Mára vize mellett adtad a szombat törvényét, Érintsd meg elernyedt életünk sötétlő bánatvizeit, — mint suhanó virágos ággal, — a szombat édesítő hangulatával. Érintésén, — zord háborúk s békételen béke után, — megderül bús létünk.

Tedd Urunk, add Urunk, ezt a csodát nekünk! Mikor, mikor hallja ismét epedő áhítatunk a régi szombatok sorba-sorba dalolt énekeit, — mint gyöngyök pergését, — gyermekeink ajkán? Meddig maradunk dallam nélküli holt szöveg? Mikor érezzük a szombati lélek fogalmának, a „nesómó j' szeró“-nak teljes és ellenállhatatlan megismerését? Nesómó j' szeró: ihletettség többlete, lélekgyarapodás. Huszonnégy órára tüzes rajongássá fokozni vallásos lelkesültségünket, minden érzésünkkel alámerülni, megfürödni a szombat eszméjében. Huszonnégy órán át igazi, benső átéléssel élni a szombat valóságát, önteremtette élményként, önmagunk által felfokozott szellemi és lelki folyamattal gazdagabbá, értékesebbé tenni magunkat. Nesómó j' szeró. Színültig, csordultig élni szellemi fensőbbiség és magasabb megszállottság lélektüzében. Érezni, hogy minden üres, rideg és oszló külsőség a vallásos ujjon-

gás benső és örökös világán kívül. Nesómó j' szeró. Emberi valónkra eszméltégünknek, Istenünkkel újra való egyesülésünknek, velőben, vérben, érzésben való benső ujhodásunknak pillanatai. Új fényszületésnek, régi lélek új oltárgyulladásának percei. Nesómó j' szeró: lélekgyarapodás, ihletettséggé többlete!

Teli az élet egészséges kacagásával, lélekharsogással, így üdvözölni és így élni a szombatot. A szombatot, a keserű élet édesítőjét, a kétségbeesés riasztó lármáinak csodás dalokká varázsoióját. Minden szombat ama tengerparti emlék pillanata legyen, amikor a kisdéd elszakadtan anyja kebléről, fölujjongott a külön élet sugárzásában: „Ez az én Istenem!”⁴ Ez a mi Istenünk dalhozása! Benne e percekben Mirjam hárfazenéje, Deborah győzelmi éneke. Minden szombat a győzelmes életnek s minden elkövetkező diadalnak zengését hangoztassa házamban. Ezt a szombatot, ezt add nekünk Uram!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a dal szombatját! Ámen!

J I S Z R Ó H E T I S Z A K Á S Z

P É N T E K E S T É J É N .

A T Í Z P A R A N C S O L A T .

ÖRÖK TÖRVÉNYEK ALKOTÓJA!

Szívem megreszkető szent félelmével érzem a csodák percét. Fenséged elborított volna bennünket, parányiségünket csak elnyomott szolgaságnak éreznők, ha megnyilatkozásod félelmetkeltő nagyszerűségében nem tettél volna egyszersmint Atyánk és királyunk, aki adta nekünk a Tízparancsolatot. Nem, hogy az ember szabad lelkére láncokat rakj, hanem éppen azért, hogy lelkünket felemeld a törvénytőlküliség ködös mélységeiből az Erkölc, az Eszme, a Vallástörvény földön, csillagokon s naprendszeren is túlterjedő Hozzád magasodó végtelen világába.

Sohasem volt hang még hatalmasabb és tisztább, mint földeket és egeket, elméket és szíveket megrengető istenvoltod mennyei szózata: „Onauchi! — Én vagyok!” És nincs fenségesebb visszhang, mint midőn kérdően vagy válaszolóan, felajánló an és reszketően feltör a válasz: „A hűség szava kitart! Eskünk állja erejét! Mi Vagyunk!”

Minden anyagnak van lelkiisége és rég elpusztult az anyag, amikor lelkiisége még él. Örökösebb és kiter-

jedtebb a lélek világa, mint az anyagé. Az anyag életét behelyezett tulajdonságai szabályozzák, a lélek életét a Te szent parancsolataid és vallástörvényeid. Minden élet cselekvés. Magad is mindig és folytonosan cselekszel. Értünk, nekünk, velünk hat napon át most is, de a hetediken megpihensz és Veled pihenünk mi is. A Szombat nemcsak munkaszünet. A szombat a lélek szabadságnapja, amelyen Téged érzünk ismét, Téged tudunk ismét, isteni szent szövetséged megtartottságában. Mert minden szombat eleven emléknapja a Tízparancsolat megszületésének. Te akkor nyilatkoztattad! ki Magadat nekünk és mi minden szombaton Eléd járulunk, hogy ismét és ismét megmutatkozzunk Színed előtt, testünkben és lelkünkben érezve, tudva, imádkozva: „Íme! Parancsolataid épek, lelkünk táblájába beírva az örök törvények, — Urunk! Istenünk! — igéidet tartjuk! Mi vagyunk!“

Változhatik a lét, változhatnak az emberi törve, nyék, szokások, formák, eshetünk bűnökbe, — építhetünk, pusztíthatunk, — ujjonghatunk, szenvedhetünk, — érhetnek csapások, áraszthat áldás, — minden, minden sorsokon keresztül, örökké él a Tízparancsolat! S verve vagy áldva, — ritkulva vagy sokasodva, — könnyeli vagy mosollyal, — üzötten vagy ünnepelten, — törten vagy épen, mindig és bármiképen: voltak, vannak és lesznek zarándokaid, akik szombatonként felkeresik templomszínájadat, hogy megmutatkozzanak Neked, mondván: „Urunk, Istenünk, igéidet tartjuk! Mi vagyunk!“

A Tízparancsolat ősidőktől új időkig; újidőktől vé-

gezetig a szülők lelkéből hullámszik tovább az utódok lelkébe: „Tiszteld atyádat és anyádat!“ Ne csak szeresd, — a szeretet az anyag ölelkezése, — hanem mélységes áthatottsággal tiszteld és becsüld szüléidet. Bennük, általuk öröklődnek át hozzád az ősi istenparancsok. Uram! Mily jó nem saját magamra utaltnak lennem, hanem a szülők és ősök összehalmozódott érzéstüzeit áraszthatni magamra. Hozzájuk kapcsolódva nemcsak saját életemet, hanem évezredek történeti életét élem, évezredek dalát dalolom, évezredek hitét hiszem s így arasznyi létem meghosszabbodik s napjaim visszanyúlnak a Szináj történeti pillanatához. Szombatról-szombatra vissza a múltba és szombatról-szombatra előre a jövőbe.

Végtelen útként vonul az időben a szombatok végtelen sora, rajta az igazak milliói zarándokolnak. Hozzád, mint a Szinájhegyhez egykoron a nép, — s mind a milliók lelkében hűséggel és izzón, épségben és ragyogón égnek a Törvény lángbetűi! Világítják az; emberiség sötétlő múltját és ködös jövődjét!

Amidőn meggyújtom ma péntekesti gyertyáimat, törvényeidre gondolok. Mindig, minden emberi akarásommal megtartani igyekszem azokat. Vajha büntelen, tiszta, fehér szívből tudnám átcsókolni szülötteim gyermeklelkébe! De vétkezem én is, miként minden ember, — Istenem! — bocsásd meg az én múlandó vétkeimet a Te halhatatlan jóságoddal!

Uram! A Tízparancsolat pent ekes tején erősítsd és támogasd bánatbahulló két kezeméi, hogy az élet szen-

vedésözönén fenntartani, továbbvezetni tudjam gyermekeimet.

Gyenge szómat a Te szózatod gyarapítsa, kezem simogatásában a Te kezed segítse őket. Bonthat, ostromolhat, mellőzhet tagadás hagyományt, isteni törvényt, rendeletet, de a Tízparancsolat érintetlen teljességét nem akarja és nem tudja megingatni a legkonokabb tagadás sem. Ez a legkevesebb és a legtöbb. E legtömörebb és legdúsabb törvénykincs őrzése hevüljön gyermekeim lelkében és égjen tiszta életté tetteikben!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem házamban a Tízparancsolat szombatját. Ámen!

MI SPOTIM ÜET I S Z A KASZ

PÉNTEKESTÉJÉN.

A SÉKEL SZOMBATJA.

MINDENHATÓ JÓSÁGOS ISTENÜNK!

Te a sékel-eszmével a lélek aranyércét, a legtisztább érzések kincsei helyezted az; örök értékek mérlegére.

Bűnös a szeretet is, ha nem önzetlen, ha színaranyának makulátlanságába anyagiasság, érzékiség fővenye porzik. Bűnös a jóság is, ha nem az állandóság márványa alapozza szilárddá, ha csak hangulat, esetlegesség, szeszély villantja meg néha. Bűnös a hit is, ha nem tiszta, ha szemforgatás és kifelé kérkedés mételye rozsdázza. Ha nem a lélek mélyéből lobog! fel legszentebb, legőszintébb áldozótüze. Te egykoron csillagküllő, égi trónszéked legalsó, leglentebbi rekeszéből égi tűzben edzett érmet vontál elő. Az érem lapjának színezetéből az ősz Ábrahám eszményvilágított arcvonásai renérliettek. Magasra emelted az érmet és így szóltál Izraelhez: „Kau jitnu!“ „így adjatok!“ Ne csak érzéketlen anyagot, ne csak porvalótok hideg lényét adjatok. Úgy adjatok, mint egykoron Ábrahám, önmagatok legjavát, szívetek, lelketek legdrágábbját, hitért égő egyé-

ínségetek, emberszeretetetek és Istenimádástok törhetetlen állandóságát!

Dicsértessél Te, kinek óhaja, hogy az Úr oltárán ne anyagi fölösleget, ne vagyoni kényszeradományt áldozzunk, hanem isteni eredetünkhöz méltóbbat, emberi mivoltunkhoz felmagaslóbbat. Hogy adjuk az emberi akarat erejét, adjuk érzelmeink odaolvadását, egész lényünk odaszellemülését, zsidó szívünk teljes melegségét!

A sékeleszmével ugyancsak a szombat képét is adtad nekünk. Hat napon át kerget bennünket a munka és kínoz bennünket a köznapokmarta kenyérgond. Fájdalmak, bánatok elviszik, megtépiék éjszakáink álmát. A mélységből kiáltunk Hozzád! Urunk! Már-már az emberi sors legvégére sodor bennünket hivatásunk forgószele. A leggyötrőbb kétségbeesettség szakadékába szédít bennünket gondjaink viharzása. És Te ebből! a rettenetes lehullottságból emeled föl szombatküldötted karjaival! remélnitudasunkat és hirdeted: kau jifnu! így adjatok! Amint a szombat! Amint fenségességében a szenvedő szív, felmagasztaltságában az ünneplő lélek, tisztultságában az ima, ujjongó hevében az Isten iránti örökhű bizalom! Kau jitnu! így adjatok!

Uram! Ma nem az a népszámlálás van, amely azt mutatja, hogy mennyi a fegyverforgató kéz, mennyi a nyílfeszítő kar“, mennyi a harcraedzett erő, ma a Te népszámlálásod! van, amely azt mutatja, hogy hány tiszta gondolat van az agyakban, hány fenkölt érzés a szívekben, ki az, akit ott találsz ma a Te pihenésednek és a Te nyugalmadnak oltársámolyánál? Ma a Te látó

szemed előtt csak az igaz kincsek, csak a földfeletti, az eszmei értékek, a benső, a lelki javak esnek súllyal ítélő mérlegeden!

„A gazdag ne adjon többet és a szegény ne adjon kevesebbet.“ Bensőnk legmélyén élő lelkiségünk az, amiből a gazdag nem nyújthat többet és a szegény nem adhat kevesebbet. De adhat többet a szegény és adhat kevesebbet a gazdag.

Mint a halálozási évforduló emlékpoharában elválik a vízi a fenn úszó olajtól és megismerszik, hogy mi az, ami elmúló, tovafolyó — a víz, — és mi az, ami vegyíthetetlen, ami minden lefelé kerüléséből mindig felgyöngyözik, — az olaj —, életünk tisztaságravágyása, amely ég bennünk, az a mi lelkünk örökértékűsége, amit Te öntöttél testünk edényébe! „Minden Te gyermeked, mint olajfaültvények köröskörül a Te halhatatlanságod asztalánál.“

Ötvözzünk minden gyermekszívűből egy-egy istenhitben égő sékelércet. Egyenlő áhítattal kapcsolódhatunk a Mindenhatóhoz, akár szegények vagyunk, akár 'gazdagok. Sékel minden fillér, amivel! Isten parancsát követve a gyülekezet intézményeit istápoljuk, Cion felépítését segítjük, az Íségest tápláljuk, a rászorulókat ajándékozzuk. De ha a gazdag kérkedon, bántón, ridegen ad^ adása nem esik sékelsúlyali az Úr mérlegére s na a szegény csak vigasztaló szavát nyújtja szíve mélyének melegéből, ha csak könnyeit hinti a bánkódó fájdalmára, többet adott az ő szegénységéből, mint a gazdag; az ő gazdagságából.

Uram! Amikor lelkünk érmei Eléd lebegnek, talál-

tassék ott a régi érték, a régi erény, a régi súly. Legyek ott én is a dicső anyák sorában, akik isteni útmutatásod szerint éltek, akik szent sékelérlékeket csiszoltak föltáru-
ló gyermeklelkek aranyából.

Ha a lelkek sorát számlálod, akkor ne találj engem az elveszettek bánatvonalán. Amikor a lelkeket méred, tudd Uram, hogy szolgálód törvényeid szerint dolgozott, ünnepeidéi; megtartotta, péntekgyertyáit szíve olajmécсэн gyújtotta, szegénységét megosztotta, gondolatait szeretet, cselekedeteit a Te akaratod irányította. S ha vétkeik ráhullatod ítélőmérleged serpenyőjére, bűnbocsátó Szemed tekintse, hogy anya voltam. „Anyam voltam Izraelben!”

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a sékel szombatját! Ámen!

TERUMÓ HETISZAKASZ

PÉNTEKESTÉJÉN.

MINDENHATÓ URUNK!

Meg az éleinél is boldogítóbb ajándékok az ember szániára a Te létezésed tudata. Egy nép négyszáz esztendősz szenvedésének kellett eljönni, hogy az emberiséget a Te létezésed tudatára ébressze! Lényed megismerése még ma sem történt meg teljesen, — még nem tudatik a Te valóságos neved —, ezért tart még mindig az emberiség szenvedésének komor iskolája.

Megparancsoltad' népednek, hogy építse meg a szentélyt, amelyben őriztessék a Törvény. Igéid, ha szívünkben és szájunkban élnének, akkor minden ember szentélyed volna. De a Te bölcsességed ismer bennünket. Te tudod az anyag hatalmát felettünk. A legszebb anyagokból, kincsekből parancsoltad meg, művészek munkájával készíteni a szentélyt, a pítvart, a függönyöket, a bizonyosság ládáját és minden berendezést. Mert az ember rabja az anyagnak, — ami külső pompájában ünnepi, díszes, ragyogó, — azt érezzük szentnek. Köznapjaink élete testi, verejtékező, beszennyezett. Ezért rendeled a szombatot: testünknek pihentetésére, tisztulására, lelkünknek vezeklésre, emlékezésre, hála-

zengésre. Tanuságtételt kell tennünk róla, hogy tudjuk: minden a Tiéd!, minden anyag és minden lélek!

Egy darab aranyból vert volt a láda fedele és a belőle kinövő két szárnyas kerub. Egy darabból áll az ember, holott anyagból és lélekből való. S amiképen fejleszteniünk és edzeniünk kell testünket, azonképen kell növelniünk és edzeniünk lelkünket.

Testünket a tornázás, lelkünket az imádkozás edzi. A torna a test imája, az ima a lélek tornája. Meg kell tartanunk a test számára rendelt parancsolataidat is. Mert nemcsak az elménket tanítottad Urunk a jó és rossz különbözésének ismerésére, hanem rámutattál arra is, hogy a testnek mi rossz, tisztátlan és mi jó, szükséges. Két angyal vigyáz ránk: testiségünk és lelkiségünk két kerubja. Testiségünk a Te teremteded örök csodája. Az emberi lélek földi háza. Dfe nem börtöne lelkünknek, a lélek szabad, szárnyaló, mint a kerubok angyalszárnyai.

Uram! Kegyelmed határtalanabb a határtalanságba nyúló süppedő sivatag végtelenségénél. Ahol az egymásba ütődő porszemek hangja az egyedüli életrezenés, a beláthatatlan sívó pusztaságban, ott rendezed, hogy emberkezek szentélyt emeljenek Neked. Ó Uram, — van-e sívárabb pusztaság, mint a mi sápadt bizalomvesztettségünk, van-e zordonabb zordonság, mint a mi néma érzéketlenségünk, van-e kietlenebb sivatag, mint a mi önző anyagiasságunk? Ki tud itt, miből tud ma szentélyt emelni? A test gyenge, gyarló! Csak szenvedni tud! A lélek? Elfásult, lehervadt!

És mégis: szárnyalnak a kerubszárnyak! Valahol

fenn, az azurok magasságában, valahol lenn a szívek mélyében, meglebbenek a szárnyak és élnek és szállnak. Mert jön a szombat, mert szárnyal a szombat, mert él a szombat! Emberi valónk és emberi sorsunk kettőségének örök összhangoztatója. Egybezenget teslei és lelket, egybeível mulandóságot és öröklétet. Á szoembaí-szentély az, amit mindig, ma is minden ember, meg tud építeni magának. Nem kellene ehhez, anyagi javak, földi kincsek. Az erkölcs nemesérceiből, a jóság ékköveiből, a vallásosság szöveteiből épül. Szívünk aranyládájában kell őriznünk a Törvényt! Akkor lelkünkön is két aranykérub szárnya fog terülni, védelmezőn és fölemelőn. Az Épség és a Szépség. Az épség a test jósága, a jóság a lélek épsége.

Jó Istenem! Segíts meg minden embert, hogy magasra tudja emelni lelkében az ő szombatszentélyét. Hogy minden ember lelkében hordozza a szombatot! Hogy amidőn elmegy a gyülekezet hajlékába, az Isten kőházába, ne csak az áldozattevő pap tartsa az imarendet, hanem legyen mindenki saját papja, áldozzon mindenki a saját vallásosságának oltárán, imádkozzék mindenki a saját lelkéből Tehozzád! Mindenki oltára legyen szent, érzése igaz, vezeklése mélységes, imája tiszta. Ez a szjombatszentély!

Jó Istenem! Add, hogy szentélyed, az ember, úgy nézzen egymásra, mint az egymásratekintő két kérubangyal, — mosolygón, — és lelke úgy ölelje egymás!: — támogatón, — miként a két angyal, szárny a szárnynyál!

És szánj meg bennünket! Taníts meg bennünket

megismerni Téged! Teljességben és mihamarabb, mert nagyon nehéz már járni nekünk az emberi szenvedések hosszú iskoláját!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a két kerub szombatját! Ámen!

TECZAVE HETISZAKASZ

PÉNTEKESTÉJÉN.

SAB BŐSZ ZÓCHAUR.

AZ EMLÉKEZÉS SZOMBATJA.

EMLÉKNEK, ÉLETNEK, MINDENHATÓ ISTENE!

Ki a röpke idejű, enyésző emberbe az emlékezés képességlét helyezed, amellyel évezredekert keresztül-látni, világokat átfogni, érzelemviharokat ismét át-érezni tudjon. Mint egeket hasító szárnyak, csillagokat érintő karok, átrepüljék az időt.

Nem tehetsz, nem. gondolhatsz, nem erezhetsz semmit, aminek emléke nem maradna élő benned, csak nem tudod. Jót cselekedtél, vagy rosszat, vidám voltál, vagy szomorú, láttál idegen tájat, elédkerült ismeretlen nyelvű könyvlap, füledhez ért egy zenefoszlány, — benne marad a lelkedben és nem várt percekben, néma utakon, meghitt órákban, felmerül benned a kép, felszínre segíti az emlék.

A csodás bibliai olajkorsóból annál gazdagabban folyik az olaj, minél inkább van mibe beleömlenie, de

menten elapad, mihelyt elfogy üres kelyheknek, felfogó serlegeknek elébetárulása. Menten megáll a gazdag áradás, ha nincs mibe folynia, ha nincs mit betöltenie. Millió és millió felfogó lélek nélkül mi őrizné az. eszmék halhatatlanságát? Millió és millió felfogó szív érzösserege fogja, tartja, őrzi az elmük eseményeket. Szellemük, hangulatuk, tanulságuk maradandóságát.

Légy áldott Sabbosz Zóchaur, emlékek szombatja!

Uram! Hogy repes ma Hozzád: a hálaüjjonás. Ádár hó tizennegyedikén a Te elnyomott, megvetett és halálraszánt néped sorsát egyik napról a másikra átgördítetted az élet és dicsőséges győzelem fordulóúttjára. A kétségbeesés kéztördelését átváltoztattad hálálkodó kartáulásra, a fájdalom jajveszékléseit örömkönnyes háladalokra. Köszönjük Neked ma isi az ősök iránt való jószágod csodatételeit. S mi nők köszönjük Neked! a nemünket felmagasztaló példát, hogy egy asszony útján cselekedted jószágodat. Egy királyi asszony által, akiben tökéletesre érlelted a női erények összességét. Mert csak jellemének fenkölsége és lelkének fehérsége hajlította feléje a király szívét. Szerény és önzetlen tudott maradni a trón magaslatán is, korona nélkül is királynő volt az; erények trónján, alázat leánya az Úr előtt, irgalmasság szolgálója a pogány kegyetlenség birodalmában. Testvéri szeretet dicső fejedelme, Izrael szabadítója: Eszter Hamalkó, Eszter a királynő!

Fényefosztott sorsunk éj sötétjében, amikor minden reánk szálló pillanat szárnyára szedi az élet gyötrelmeit, köszöntlek a hit koronájával világító, a mentőjóság bíborában hozzánk érkező Sabbosz Hamalkó királynőnk, szombat!

Uram! Engedd, hogy élő hitem érzéseiből fonjak koszorút a szombatkirályné vallásfensége köré. Hogy az emlék múlttá ne porladjon, hangulatá ne színtelenedjék, múló kegyeletté ne vértelenedjék. Somaür-wö-zochaur, bdibbür echod: Órizni és megtartani egyazon parancsolata az Úrnak!

Jóságos Uram! Messze kitért karokkal, lehunytt szemmel imádkozzuk szombatavatáskor az áldások legszentebbjét.

Uram! Lehunyom a szemem, hogy tudjak, tudjak egy pillanatra teljességgel elmenekülni ettől a mindent felejtő, semmi szent emléket nem érző világtól... Zavartalan szent igézetben csak szombatparancsod isteni fenségét érezni szombathívó asszonytestvérekkel való lélekkapcsolatban ölekezni. .. Látom, amint a magasságból égbeli tűzi száll alá, hogy segítse meggyújtani a szombat földi lángját. Hallom a bibliai múltból idecsendülni a két emlékparancsolatot. Emlékezzél meg Amálékról. Emlékezzél meg a szombatnapról. — Egyedül a szombat véd meg az ellen minden gyűlöletétől, egyedüli a szombattartás várfalán zúzódik össze Amálek

minden rágalomtámadása.

Lehunyt szemmel, távol e világtól érzem és tudom, hogy szombat nélkül egész életünk egyetlen zűrzavar volna, hogy a Te bölcsességed már a teremtéskor tudta, hogy szükséges e nap, e nap szent, mivel nélküle nincs életnyugalom, nincs cselekvésnek, elmének, szívnek üdítő, erősítő, tovalendítő összhangoztatója.

Uram! Szent szombatodnak áldásai között szól az én számomra a Te kettős atyai intelmed: „örizd meg a szombatot, őrizd meg tebened és őrizd meg a te gyermekeidben!“ Jó Istenem! Elültetnem, megőriznem és megnövelnem gyermekemben szent szombatod szeretetét, nemcsak szülői kötelességem, de legfőbb örömöm, vágyam, dús élet jutalmam, mert tudom, hogy az én gyermekem jövő életrohanásának is egyedül a szombat létszen nyugtatója, bánatainak örömváltója, fájdaloméjszakáinak virrasztója, csalódottságaiban reménybiztatója, boldogtalanságában is hű vigasztalója.

Sabbos« Zóchaur! Telítsd meg gyermekeink szívét zsidó vallástörténelmünk soha el nem bágyadó, soha el nem mosódó emlékeivel! Sab bösz Zóchaur! Emlékeink örök hullámveréséből szálljon a vigasztalás, a biztatás, hogy négyezer év múltja, négyezer év értelemfénye, négyezer év vértanúkészséges istenhűsége tartja az örök trónt, amelynek magasságában uralkodik zsidó lelkünk

felett a szombat királynője! Uralkodik rajtunk a szombat, — emléket paracsol, — de jósággal, de hűséggel, de megnyugvással, de reménységgel, de szent bittel Benned mi Urunk, jó Istenünk, aki a haláltszánó kegyetlenséget irgalomban életújító szeretetté változtatod! A gyászt örömré. A borzalmat cnyhültre. A jajt dalra. A rútat szépre. A sarat kincsre. A bűnt erényre. A halált életre. Véres múltat borongó emlékké.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem az emlékezés szombatját! Amen!

*KISZISZÓ HETISZAKÁSZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A MÁSODIK IGETÁBLÁK.

IRGALMAS URUNK!

A Te tábláidat megölte a mi gonoszságunk. Mózes összetörte au Úr kőtábláit! Talán innen van az, hogy minden, legszebb, legdicsőbb, legigazibb, legdrágább, ami a földön van, — szent eszményei az emberi szívnek, — olyan gyakran törnek össze!

De ha aa első táblák összetörték is, cserepei valahol élnek, — elenyészhetetlenek azok, mert eredetük isteni! Ha milliószor és milliószor összezúzódnak is a gonoszok, az elvakultak, a gyengék kezében! De élnek ezeknek is! Meri a Te végtelen kegyelmed mindent újraalkot, mindent föltámaszt, mindent visszatérít. Mert mindig) mindenen keresztül győzedelmeskedik az isteni igazság és erkölcs megváltoztathatatlan állandósága! Megmondád Mózesnek: — „készíts új táblákat, azonos mását a régieknek és én ráírom ezen új táblákra változatlan mását az összetört igéknek!“

Jó Istenem! Amikor vakmerőségből az ostobák, gonoszágból a hitetlenek, kérkedésből a gőgösök, gyávaságból a gyengék, elpártolnak Tőled, föllázadnak Ellened, megtagadnak Téged, — elvetik a Szentírást, ösz-

szetörik a Törvényt és új törvényeket alkotnak, amikről azt hiszik, hogy igazabbak, jobbak, boldogítóbbak és örökéltűbbek, — Te Jó, Te Bölcs! —, ne nézd őket haraggal és ne büntesd őket szigorral! Tekintsd a jók könnyeit, hallgasd a hűségesek szavát, lásd a szenvedők vergődését! ird föl újra a megtévedt lelkek homlokára, vésd be ismét a bűnös szívek vérfalára, — miként fölírtad egykor a második kőtáblákra, — a Te számunkra alkotott örök Igéidet! Mint bocsánatod csonkíthatatlan, változtathatatlan, széttörhetetlen állandóságát!

S ha mégis, bűneink sokasága miatt, már oly méltatlanná lettünk volna, hogy bennünket már nem érdemesítenél többé a kegyre, — ne nézz mireánk sem! Tekints a gyermekekre! Az ő eszmélésük még fertőzetlen, azi ő kezük még büntelen, az ő ajkuk még tiszta. Bocsáss meg nekünk, miattuk!

Urunk! örök a Te szeretetműved rendtartása. Nem másulhatnak meg az erkölcs Általad alkotott törvényei. Nem változhatik meg a lélek istenepedése, nem szikkadhat ki a szív szeretetvágya, nem lehet megölni a lelkiismeretet és örökös a jónak és a rossznak ellentéte! S amiképen nem másulhat meg a tíz Ige, ugyanígy nem másulhat meg a szombat! Mert a szombat is, — miként az elsői ígetáblák, — az Úr örökig tartó, mindig megújuló istenírása!

„Tiszteld atyádat és anyádat, de azi én szombataapjaimat megőrizd!“ — Ha van, akinek a Tóra már csak hideg fény, üres keret, egyhangú mormolás, közönyös idegen, — az se lopja meg a gyermeket! Ha nem adjuk át gyermekünknek az Úr által megparancsolt

szent szombatot, amit oly hűséggel őriztek meg az ősök és oliy tisztaságban hagytak örökségül mireánk, — hogyan, miként őrizze meg a gyermek a neki rendelt istenparancsolatot? Ne lopjuk meg a gyermeket! Adjuk át neki az ő szombatját! Akkor az Úr igéi, azi Isten kőtáblái soha sem fognak összetörni az ő kezében! S ha gonosz kezek elhajítják, széttörik, megtapossák, megcsúfolják, a gyermek számára Te meg fogod alkotni ismét az új, a második, a tizedik, az ezredik táblákat is, mert a régi szombat új föllobogásától friss vér tűzben izzik a gyermekben szó, szív, agy, lélek, Isten!

Én kegyelmes, jóságos Atyám! Mily sokszor reszketnek meg kezemben is az erkölcs kőtáblái! Hányszor hajlok le sírva a földre, hogy fölemeljem onnan eldobott érények cseréphulladékát! Tele-tele a föld isteni értékekkel, amiket emberek elejtettek, elvesztettek, eldobtak! Hány ima-foszlány, hány összetört eszme, hány ólszinte érzésszilánk, mennyi rejtett vallásszomj, mennyi restéit hit, hány nem ünnepelt ünnepnap, mennyi bűnbánalt s ó mennyi elejtett, elvesztett, elhajított szombat hever a föld porában, az: ucca sarában!

Urunk! Mennyei életkönyvedben töröld le Baloddal a mi elkövetett vétkeink föl jegyzését és írd föl Jobboddal valláshűségünk, szenvedésünk, emberiességünk valóságját!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a második ígetáblák szombatját! Ámen!

VAJAKHEL ÉS PERUDÉ

HETISZAKASZ

PÉNTEKESTÉJÉN.

HOLDÚJULÁS SZOMBATJA

MINDENHATÓ JÓSÁGOS ISTENÜNK!

Urunk! Te az emberi szívet, az emberi lelket ugyanazon végtelen bölcsességgel teremtetted, mint az égboltozat csodahatalmasságait. Csillagvilágod ezen szerény tüneményét, — melynek fénykorongja mintha emberarccal nézne le ránk, — úgy alkotod, hogy a rátűző nap visszaverődésében ezüst sugara csak kölcsön-sött fény legyen. így: csak a Tóra tűzforrásához fordultan ragyog fel boldog, igaz élet fénylésében a mi lelkünk.

S amiképen a nap akkor is világít, amikor este leáldozott, — világát a hold tükre mutatja, — azonképen a mi lehanyatló földi életünkön túl ragyog a mi legbensőbb lényünknek továbbfényesedő örökös élete. Visszaragyo a mi gyermekeinkben. Bennük, rajtuk él es világol minden elmúlt dicsőségen és örömmön, küzdelmen és szenvedésen túl a mi benső énünk, a mi szellemeink, halhatatlan szikraszilánkja az örök mindennek.

S sugárzó emberarccal szól úszó felhőárnyak közül legemberibb és legistenibb földi feladatunkról. Ahogy titkos éj hangtalan csendjében szelíd fénnel vigyáz

az alvó föld fölött, ilyen nemes csendben, távol a hullámzó nyilvános izzástól, távol attól, hogy a megsegített arca, szemérmes lelke égni kényszerüljön szégyene pírjában, szelíden, simítóan, lelket cirógatón, szívet felderítőn juttassunk az élet vándorának, ínség üzőttjének. Segítő szeretetünk fénye, mint a hold világa, legyen enyhe, észrevétlen, csendes és hangtalan.

Évezredek múltak be az idő szálló távlatába. És mi, mai nemzedék ugyanazon holdat nézzük és látjuk, mint egykor a mi őseink, akiknek egyiptomi rabsorsában mily sokszor hullatta lelkükre vigaszt a hold! Amikor Mózes felmutatott fényívére és szólt: Kzeh reo v-kadás. „A fényszületés pillanatát szemléljétek ós szenteljétek!”

„Sehém asszidim lehisz chadás kemauszó.”

„Mert ti ia így fogtok megújhodni minden új gyászból mindig új fényre!”

Ha porig aláz a zordonságnak mozdulatlansága, hogy nem tud változni tépő, tipró, gyötrő sorsállandóság, holdújulásban megmutatod nekünk mennybeli Atyánk, hogy van sorsváltozás, vagy jobbrafordulás. Kegyelmisséged! jóvoltából van megújhodás, felcsattanó életöröm, van sötétségből való kibontakozás, van fényszületés, van mauled.

Raus chaudeskor, még fénylőbben, mint más szombaton, érezzük, hogy a legsötétebb zuhantságból van fénybeemelkedés! Gondbilincsekből szabadulás, új szárnybontás, érzések újhodása, akaraterő lendülése, ünnepi változás, szombati mauled!

És mert szent Előtted Uram a hold egyhavi körfor-

gásában az örökkévalóság e rövid szakasza, a holdújulás pillanata: legyen szent Előtted a perc, melyben egy szentséges erő föllobbant ja bennünk sorsunk gondfelhői között érzelmeink teljét, ünnepies nemesbülésünket minden péntekeste szombatérkezéskor.

Áldjuk jóságodat, hogy a Raus Chaudes napját add Izraelnek. Hála Neked, hogy minden hónapban add nekünk Jaum Kippurt, hogy ezen kis időszakban felhalmozódott vétkeinket ekkor eltörlöd, töredelmes vezeklésünkre bűnoldást adsz, minden hónapban kibékülsz a Te népeddel. Azonképen fogyasztod vétkeinket, amiképen a hold teltsége lassanként elfogyatkozik és amiképen megnövekszik ismét halvány ezüsttüneménye, azonképen növeled meg Irántad való rajongásunkat és kegyelmes jóságod miráncsugárzását.

Itt állunk mi parányi lakói a földnek s ahogy feltekintünk a felettünk úszó csodálatos szépségű, semmi más fényléshez nem hasonlatos világú égitestre, — melynek öröklétüése és fogyásatelése osztotta be számunkra az időt, — enyhe sugarai a mindenség csendjét szórják ránk. Érezzük az ember és a minden örökös egységét.

Holdújulásakor a messze magasságba nézve, — mintha tekintetünket a hold visszavezetné a messze időbe, — megérezzük a történelem lelkét. Vándorútjukon ezer fenyegető veszély között, ostromban, üldözésben, halálrettegésben hányszor halkította és csüggesztette az ősök holdszentelő imáját az ellenség közelébe.

„Mikép reszketve állunk Előtte és kiterjesztett ka-

runk nem ér fel az éghez, úgy ne érjen el bennünket támadó kéz.

„Solaum!“ — kiáltották az ősök, amikor egyik testvér kereste a másikat. Sokan ellenségtől szabadultak, halálból menekülve. „Solaum!“ — ujjong fel a lélek, keresve a testvért, kinek lelkiülete Raus Chaudeskor fényt hoz, le az égről és a bűnök felhői közül új ragyogással tud kibontakozni, megfényesedni, — szeretet, erkölcs, hit, jószág gazdag rásugárzásában.

Chadós! Újítsd meg Uram a hónapot! Újítsd meg szereteted állandóságát!

Adj nekünk életet! Megújuló évgyűrűket az esztendő fordulójakor életünk fatörzsén és a hónapok fordulójakor mindig friss életlombokat! Újítsd meg testi erőinket, ha betegség sorvasztott. Lelki újrarendülésünket, ha elfáradtunk.

Chadés! Újítsd meg mindig közöttünk a megértést, a békét, a nyugalmat. A tetterőt, a munkát! Újítsd meg a tiszta élet vágyát, a Tóra és a Szombat iránti ragaszkodás lélekélettét! Ne engedd soha sorsunk felhőibe takartan örökös éjszakába borulni az Élet szeretetét, örömet. Gyászunk feketéjébe küldj mindig megderítő sugarat, hogy sebzett szívünk megnyugodni tudjon a Te meg nem változtatható örök akaratodban.

Meggyújtom péntekgyertyáimat, — adatott nekem fényt lobbantani, világosságot hinteni az éjszakába, — gyenge, gyarló erő —, hiszen csak mesterséges lángocsakát dobok a röpke mulandóság arasznyi útjára. Uram! Semmi földi fény nem hasonlatos a Te égi alkotásaid óriási, messze fénylő ragyogásához. De van, ami min-

den égitestnél forróbb, nemesebb, messzebb és mélyé-
gesebb sugárzással ragyog itt a Földön: — a Szeretet!

Újítsd, őrizd, mentsd meg a Szeretetet a földön.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a Raus
Chaudes szombatját! Ámen!

*VÁJKRÓ HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

MÓZES ELHÍVATÁSA

MÓZES ELHÍVATÁSA

MINDENHATÓ JÓSÁGOS ISTENÜNK!

„És elhívó szózattal szólt az Örökkévaló a gyülekezet sátorából Mózeshez.“

Mózesnek szentelt érzésmelegséggel közelgünk Hozzád a péntekest áhítatában. Kétszer idézi az írás isteni jóváhagyásod, jól végzettséged elismerésszavát: „Ki tauv“, hogy jó. Először, amikor a világegyetem életlehetőségét, a világosságot teremtetted. Másodízben, amikor az egyiptomi rabság egy kicsiny börtönhajlékában megszületett tanaidnak elhivatott megértője, emberszívekbe beültető je: Mózes!

Egykoron az elsőbbség pálmájáért esengtek Előted; az; ősatyák. Nem nyújtottad Noachnak, mert csak önmagát mentette a bárkában, de látta elpusztulni embertársait. Nem nyújtottad Ábrahámnak, mert csak az igazakért esdekelt Hozzád, de nem imádkozott minden emberért, a bűnös életékért is! Jákobé sem a pálma, aki, égi lényekkel küzdött itt a földön, ahol ő volt az erősebb. Mózesé a babér, aki küzdött értünk a magasig lángjhonában is, ahol ő volt a gyengébb és lehozta Onnan a diadalok legérdemesebbjét: a Tant! De nem-

csak a tisztáknak, a büntelenekek, az uralkodóknak, a gazdagoknak, hanem mindnyájunknak, — a vétkezőknek, a szegényeknek, a leroskadtaknak, a kitagadottaknak is, — minden embernek, minden embernek! Mózesé a babér, aki együtt vándorolt, küzdött és szenvedett az ő népével. S aki százszor szenvedett meg külön is az ő lelkében, mert ezerszer kínozták meg őt az ellenszegülők, az értetlenek, a gonoszok. Ő elérkezett a szellemi fensőségnek és az emberi szívnemességnek a legmagasabb hegycsúcsára, ahonnan földiségében magasabbra már nem juthatott, honnan Te csókoltad Magadhoz e legnagyobb emberi lelket!

Mózesről szól a hitrege: — amikor örök pihenésének színhelyét keresték a földön, valahol egy tűzsugarakból font emberszívet találtak. Ahol a mózesi tanok tűzsugara égne a szívekben, ott él, ott folytatódik a próféta lelkének élete! Ahol zsidó fülek ma is hallgatják Mózes tanításait, ahol zsidó szemek ma is a Szinájra néznek, ahol zsidó ajkak ma is Mózes szavaival imádkoznak, ahol zsidó szívek ma is szombatot éreznek, ahol zsidó kezek ma is hat napon át dolgoznak, de a hetediken megpihennek, ahol a mózesi istentanok vezérlik a hűséges hitű zsidó családapát, ahol az édesanya imádságára azzé Úr szava felel, a kettős kenyér ezerszeres áldással táplál, — ott él Mózes lelke, ott él még ma is — és élni fog mindig — a tűzsugarakból font emberszív, Mózes szíve!

De ahol pörlelnek a hetedik napon is a szombat ünneplése helyett a hétköznapok jármát hordozzák, ahol nincs hétköznap és nincs ünnepnap, mert minden

nap köznap, ahol nincs ima, mert nincs szombatoként
 Önmagára és Istenére eszmélő lélek, aliol nincs Tóra,
 nincs Meztiza, nincs Tefilin, nincs Menora, nincs Jisz-
 gadal és nincs Jiszkadas, nincs kapcsolat az éggel, csak
 föld van, csak alacsonytság van, nincs engedelmisség,
 mert nincs Törvény, nincs szabadság, mert rabságban a
 lélek, nincs valódi létöröm, mert gyökértelen, mint
 csak gyenge fűszál, nincs zsidó önértet, mert nincs szív-
 beli igaz zsidó lélek, csak tagadás, csak vétkezés, vagy
 csak álság: ott halt meg Mózes, ott hantolják, ássák,
 temetik naponta a Tán nagy mesterét, ott sülyed el,
 ott foszlik semmiségbe az Eszme, a Törvény, a Szív! És
 a sírok fölött fájdalom és gúny zokog! Ezért hívtad-e
 szent Magadhoz, szent hivatásra Mózes?

Mindenható Atyám! Óvjad az én hajlékomat, ne
 engjedd, hogy az én szeretteim körében valaha is kiham-
 vadjon Mózes szent öröke, az igaz élet tanítása! Add,
 hogy minden péntekestén a Te Törvényeid iránti hű-
 ség tűzeiből! fonódjanak igaz emberszívekké a mi szí-
 veink. Vezérelj gyermekeimet a becsületesség, a jóság,
 a vallásosság, a hit elhivatottságával életük útjain. Hogy
 igaz zsidók, jó emberek legyenek.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem Mózes
 elhivatottsága emlékének szombatját! Ámen!

*CAV HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

*SAB BŐSZ H A G G Ó D O L. — AZ ANYÁK
SZOMBATJA.*

GONDVISELŐ ATYÁNK!

Csodák élnek e napokban eleven életet. A lelki nagyság e szombatján legmeghittebb termeidbe, történetünk legbensőbb csarnokába vezetsz bennünket. Az anyák peszácht előkészítő szorgos munkájában az örömet érző gyermeklelkek felszínére már rálobog a szelídtekintetű széderesték fényessége. Ezi a hét az anyák hete, ez a szombat az anyák szombatja. Legyen tetsző Előtted Uram ma minden kovászosnak tűzben való elégettetése, s legyen kedves Neked az anyák áldozatos lélekoltárán való elperzseltetése minden bűnerjesztő vétekmorzsának, ami reáhullott a gyermekek lelkére!

A mai szombat az anyákért imádkozik. Ők az élet legszerényebb, legnévtelenebb, legdicsőbb hősei! Az ő szívük mindlennél nagyobb, mert semmi sincs a világon, amiben annyi érzés férne el, mint amennyi az anyák szívében él. Az ő szívük a legdrágább, leggazdagabb hangszer, mert semmi más húr nincsen, amely annyi hanggal zeng s oly tisztán, oly csendesesen, oly magányosan, nincs hívebb, éberebb őr sem a világon, mint a gyermekeit féltő anyai szem. Az ő örömük könnyező hála-

dal, azi ő bánatuk árva könnygyöngyözés, az ő fájdalom szótlan fohászkodás. Ajkuk imakönyv, benne minden zsoltár igazáhitatú, nemes és fenséges. Lelkük örök szentélye az Úrnak, hol hűséges érzéssel őrzik az Istent! Jóságos szent Atyám! Vigyázz! az anyákra! Gondviselőd földi gyakorlását őrájuk ruháztad, szeresd, segítsd, óvjad a Te földi megbízottaidat!

Mindenható! Ádámot Te saját képedre tökéletes, nek teremtéd. Te leheltél örökkévalóságot a porba. Az első ember a Te alkotásod remeke, a teremtés koronája, királya a földnek. Mégis bűnbe esett! Mert ő volt sz egyetlen ember, akinek nem volt édesanyja. Bűnbe esett, mert nem nevelte vérbeáradó anyai szív. Mert nem volt, aki saját hite áhítatából innia adott volna neki, aki saját lelke világosságával vigyázója, őre, gondviselője lett volna. Mert nem volt, aki saját karjait bűntől védő pajzsokként elébe emelte volna. Jaj annak a gyermeknek, akinek nincs anyja, de jaj annak az anyának, aki nem anyja gyermekének! Aki megvonja gyermekétől az anyai szeretet melegét, az anyai nevelés örömet, az anyai feddés gyengédségeit! Aki nem oktatja a jónak és a rossznak különbözésére, aki nem ismerteti meg vele a Te szentséges lényed létezését, aki nem tanítja meg őt imádkozni, aki nem tárja fel előtte a péntekesték szépségeit, aki nem vezeti el szombatoként földi székhelyedbe a szent gyülekezésre, aki nem ad szombatot gyermekének! Hova lobognak el akkor a szentséges anyai érzések csodás lángrózsái? Mire pazarolódnak el akkor az anyai szív kínos gazdagságai? Elpártolt Tőled, hűtlenül elhagyott Téged az az anya

aki az isteni gondviselés ráruházott földi méltóságát nem gyakorolja örömmel, szívesen, teljesen és igazán, úgy, ahogyan csak anya tud, oly szent akarrattal, amilyenre csak anya képes! Áldd meg Uram a kötelességüket teljesítő, hivatásuknak élő édesanyákat!

Én jó Istenem! Köszönöm Neked, hogy engem is megajándékoztál az anyaság boldogító örömeivel. Köszönöm Neked, hogy a mi kezünkbe helyezted a szabadság ünnepének családi életrehívását. Rám az ösanyák figyelnek. Bennem az ő nőiességük, egyszerűségük, családösszeforrottságuk, hitszeretettük öröke él. Példáik úgy világítanak lelkemben, mint távoli magasságokban égő égi fényfáklyáid. Hálát adók Neked, imádkozom Hozzád! Te meghallgatsz) engem, mert az anya imádsága és a Te jóságod: szent összecsendülés, egy akarás, egy beteljesedés!

Mi anyák olyanok vagyunk, mint a tükrök, egymagunkban üresek, csillogásunk élettelen, mi csak akkor élünk, ha gyermekeink képe elevenít meg bennünket. Atyámi! Ha szereted az anyákat, szeresd őket az ő gyermekeikben. Ha jutalmazni akarod az anyákat, jutalmazd őket azzal az ő gyermekeikben.

Egykoron, mivel a zsidó anyák istenfélők valának, házakat támasztottál gyermekeiknek Izraelben: — a királyság házait, a kohániták házait és a lévíták házait. A mi Tégedfélésünket, Tégedtisztelésünket, Tégedszere-tésiinket, szombathűségünket jutalmazd meg gyermekeinkben. Támassz nekik házakat: — jövő életük királyi palotáit, amelyekbe világító koronájával a szombat királynője vonuljon be minden péntek este, ame-

lyekben, jószívűségük, emberszeretetük, ktenhitük, válástartásuk legyen a fejedelmi pompa, a dísz, a fény! Támassz nekik házakat: — kohaniták házait, amelyekben szentélyoltárod áll, Te lakozol ottan, Te adsz, tizedet a szegénynek, kapuik kitártak, nem idegien ott a jövevény, mert a kohanita háza mindenki otthona! Támassz nekik házakat: — léviták házait, hol egyszerűségben él az élet, de szent bennük a vallás gyakorlása, alázatos szolga Előtted az ember, de büszke embertestvérei mellett, mert szabadnak és függetlennek teremtetted őt, csak Előtted, a Te szent színed előtt vagyunk örökké meghajló, szentéltű léviták!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a sabbosz haggódol-t, az anyák szombatját! Ámen!

*PESZACH ÜNNEP
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A SZEDER SZOMBATJA

ÖRÖK REND TEREMTŐJE!

Világod örök Rendjében nincs eltérés, nincs szabálytalanság, nincs változás.

Örök Rended nagy szerkezetében hova helyezted az embert? Kit egyedül gazdagítottál értelemmel, lélekkel, öntudattal. Kiben több a gyönyör, mint bármely más élőben, de több a szenvedés is. Benne több a jóság, de több a gonoszság is. Több a látás, de több a vakság. Sokszerűbb az élet, többszínűbb a halál.

A mi gazdag rendünkkel, — értelmünk, lelkünk, bátorságunk csak mindig kifelé tör, — befelé soha? Az érzelmek mélyén nem jelölt előbbrevezető utat, célt, becsvágyat a nagy Rend, amit szabtál? Itt mindenki egymagában árva? A benső embernek nincs közösségié, nemzete, faja, országa? Nincs diadalmas felfedezése, hódító győztes hadjárata, új találmánya, amit ujjongva vesz birtokába — egyszerre mindenki — az egysz föld kerekén? Egy szebb érzés, egy tökéletesebb jóság, egy termékenyebb cselekedet, egy igazabb igazság, egy cselekvőbb részvétel, egy magasabb imádság? Hol, ki, mikor, merre járjon a lelki Rend útján? Kö-

zösségben, egy táborban, kéz a kézben, szem a szemben, lélek lélek mellett, szív a szív oldalán!?

Az érteiemtelen állat nem felelős cselekedeteiért sem Neked, sem lelkiismeretének. A folyam, ha kitor medréből, a föld, ha megreng alattunk, nem sértett törvényt, sőt engedelmeskedett a természet törvényének. Csak egyedül mi tartozunk számadással Neked teremtő Istenünk, mert csak a mi lelkünk Rendjébe helyezted bele a Jóság örömrzését, a Fájdalom bánathullámzását, a Lelkiismeret őrszemét!

A Pészáchünnep parancsa szerint mindenki külön-külön úgy köteles emlékezni, átérezni az ősök egykori rabságát, mintha ő maga élt volna a fogságban és mintha őt magát váltottad volna meg. A szeder, a Rend estéin mindenki issza a rabság sós könnyeit, mindenki eszi a gyötrelmek keserű gyökerét, mindenki él a sanyarúság száraz kenyérével. Ez a Szív Rendje!

A földön élő minden hittestvér együtt és egyformán ünnepli az egyiptomi megváltás boldog emlékét. Egyazon közös időpontban, egyazon közös szertartás rendjében, egyazon közös áhítatban, lendületben, imában. Átreng a lelkünkön, megérezzük, hogy ez a szertartás nem külsőség, a hit törvényvilága nem formaság! Benne él közös életet Érzés és Eszme! Ez az élet vezetése, parancsa, tilalma, engedélye! Ez a Lélek Rendje! Ezerfelé élő lelkünk egyetlen közös fénylése, sóhajtása, mosolygása, könnyezése! Ezerfelé élő lelkünk egyetlen közös lobogása, közös mozdulása, közös cselekvése, egygyéforradása! Egy táborban, kéz a kézben, szem a szemben, lélek lélek mellett, szív a szív oldalán! A Te

megszabott és megparancsolt örök Rendel szerint!

A szombat a mi legjelentősebb, leghatékonyabb rendtartónk. Aki őszinte hittel, elmélyedéssel, hűséggel tartja meg a sabbósz, aki átérzi, hogy a szombat a lélek munkanapja, az nem tévedhet gonoszságba, az nem sértheti meg a Lélek Rendjét! Hogy is tudna igaz szombatot ünnepegni, ha gonosz volt? Nem lábade könnybe a szeme, nem facsarodik-e el a szíve, nem pirul-e szégyenbe az arca, nem siet-e jóvátenni, megennyhíteni, kiengesztelni a bűnt, amit tett, a fájdalmat, amit okozott? Mer-e Eléd állni, testvérei közé egy táborba, kéz a kézben, szem a szemben, lélek lélek mellett, szív a szív oldalán?

Jóságos Atyánk! Pészachkor, a Rend szombatján, imádkozásomat a szabadságérzés szárnyverései viszik föl Hozzád és a vallásos kötelességérzés láncai fűzik egybe Véled!

Egykoron csodáiddal szabadítottál ki egy népet a hatalmasabb nép rabigájából. Megbüntetted az elnyomókat. Megmutattad a nemzetek életének Rendjét! A magyar nemzet mai sorsa hasonlatos az ősök sorsához. Csonkán, kifosztottan, meggyötörtén él a Gondok sanyargatásában. Istenem! Adj ennek a népnek testvéri lélekérzést, azonos eszmeegységet, miknek tulajdonközösségében valósuljon meg ismét a nemzetek életének Rendje! Ezeréves Rendje a magyar nemzetnek.

Szombat van ma és Peszach!, Mint a szentföld tavaszölén Sáron völgyének százillatú rózsája a testvérvirágok között, ép oly fenséges, oly messzedízlő ezen szombat, minden áldottjöttű szombatjaid között.

Jöjj elkerülésnek, életrendnek ünnepe a szombat-
 ara jobbán háladallamok tavaszszellőjén. Jöjjetek lel-
 kemnek feledésbe merülő emléktavasza. Amikor csak
 életderű szentelésével volt tele az ünnepi asztalon
 minden serleg. Mikor az élet jelképes tálát csak ma-
 gasba látnk lendülni, csak szárnyalóra, sugárravágyóra
 formáltak bennünket. Amikor a zsengek bemutatása
 ott kezdődött a gyermekszobában, apró szíveinkben ott
 indult meg az első avató szárnyaló ómárlendület az
 Úrhoz.

Uram! Add, hogy óvjam minden fergetegtől, dér-
 től, fagytól a rámbízott kis leikeket, hogy a hit har-
 matával tápláljam, hogy a Színájhoz vezető napok
 számlálásával egy boldog¹ élet Szederét, a Szív és a Hit
 nagy Rendjét véssem apró lelkükbe!

S adj nekem Uram erőt az én anyai vágyaimnak,
 miként Mirjámnak, — akinek karjai rövidek voltak,
 nem tudta elérni velük a Nilus vizén hányódó gyermek
 Mózes, de akinek anyai vágyakozása megnyújtotta kar-
 jait, — hogy egész életemben, — életemen túl is, —
 óvni, menteni tudjam gyermekeim életét! S bennük
 Mózes lélekörökét, a zsidó vallás testi és lelki rend-
 tartását.

És Uram! Emelj föl minden elesettet, kitagadottat,
 lenézettet, kicsúfoltat, az emberi méltóság érdemes
 magaslatára, ahol örök Rended minden embert egy-
 másmellé sorozott, egy táborba, testvért a testvér mellé,
 kezet kézbe, szemsugarat a szemsugarba, lelket a lélek
 mellé, szívet a szív oldalára!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a szeder,
 a Rend szombatját! Ámen!

SMINI HE'TISZÁK ASZ

PÉNTKESTÉJÉN.

*PÉSZACH UTÁN,
HARMATOZÓ SZOMBAT*

ÉLETÚJÍTÓ ISTENÜNK!

Lelkünk megáradt még a pészachünnep fenségbe-tárult hangulatában, szemünkben még a széderesték meleg könnyezése tüzel. Harmatért imádkoztunk.

Jó Istenem! Nagy, viharos éjszakákon, amíg mi aluszunk, éber a Te gondoskodásod fölöttünk. Télen teremtetted a tavaszt. Éjjel a hajnalt. Vájjon a virradat gyöngyét, a harmatot, mikor alkotod? S mikor a mi lelkünk újhódását? Zsendüléseink fakasztó harmatait?

A lázas nagybeteg válaszutjánál, amely egyformán vezet el az örök elmúlásba, avagy vissza a földi lét folytatásába, mikor hullatod ereibe a visszamentő erő üdítő cseppjeit? — Amikor még fáradt, gyenge, tikkadt a csalódott emberszív, tekintete nem állja a kegyetlen élet látását, mikor ejted szemeibe az első felmosolygás friss könnyét? — Teremtő jószágod mely percében hullatod alá — fényes, gazdag áradással — a lángelmék leikére alkotnivágyásuk, szent lázuk, mámoruk dús ihletezését? — S mikor a kisgyermek lelki zsenyéire az isteneszmélés, az istenérzés emberré fejlesztő csodás permetegtet.

Az éjszaka leheli rá titkon, vigyázón, fűre, kálászra, levélre a harmatot. Titkon, féltőn, jósággal, — miként anya a gyermek álmát őrzi, — úgy pelyhezed a mi lelkünk zsengeire áldásod erjesztő, üdítő, erősítő, megmentő harmatait.

Harmatért imádkozunk. De a harmat csak tiszta kelyhekre száll. Termékeny földekre, zöldelő mezőkre, A porban sár lesz belőle. Kövön összetört gyöngyszem. Dudván meddő csillám. Csak tiszta lelkek vágyain, csak tiszta kezek cselekvésein lesz áldássá! S csak a Te hitetben élő, Tefeléd sóvárgó szívek bensőjében. Tedd Urunk, hogy mindig becsületesek maradhassunk. Munkánk ne legyen tisztátalan. S emberi nyílt arcunk másokranézése legyen olyan tiszta, másokat üdítő, mosolygó és kedves, mint viráglevélen a Te reszketeg fénylésed. „Olyan leszek, mint a harmat, Izraelnek!“ — Mi pedig olyanok leszünk Neked Urunk, mint a Sáron virága a testvérvirágok között. Mint megszentelt föld a földek között. Lássék meg mirajtunk, arcunkon, tetteinkben, szavainkban, egész lényünkben a Te választásod emberi fensőbbsege!

Harmatot vár minden, ami szomjas. Harmathullás elé tárul minden életszirom, minden szép vágyódás, minden új gondolat.

Uram! Péntekestéken a Te legszebb éjszakáid elé járulunk mi is. Megnyílunk, föltáruulunk, mint végtelenbe nyílt karok, mint égbevágyó szárnyak, mint imádkozást epedő szomjas ajkak. A szombatéj ránk-harmatozza hajnalig minden szépségét, jóságát, gazdagságát. Fáradt testünkre a megpihenést, fájó lelkünkre

a vigasztalást, zaklatott szívünkre a békét, szikkadt elménkre a megújító istenerzést:

Harmatozó szombat! Te hullatod ránk vágyaink teljesedését! Aki beteg köztünk, te árasztod el abban a meggyógyulás életnedveit. Aki elesett, te segíted őt újból megállani tudni. Aki révetegen botorkál kétségek útjain, te mutatod meg neki a helyes irányt. Akiben megindult valamely új jónak még gyenge hajtása, te táplálsz benne erős ággyá. Akit szenvedésbe takart fekete gyász, annak lelkébe te harmatozod vigaszod mosolyát. Aki csordulásig gazdag, annak szívébe te pergeted a mások megsajnálásának, a részvétnek gazdagítóbb könnyöngyeit.

Urunk! Megkezdtük már az ómerszámlálást. Naponként könyörgünk Hozzád: tartsd meg, erősítsd, őrizd kegyelmeddel minden akarásunk, kezdésünk, vágyunk zsenge kalászáat. Naponta csak egy kalászáért imádkozunk. Senki sem szegény közöttünk, aki élete minden napján gazdag egészségének, kenyerének, hitének egykalászával! Köszönjük Neked minden egyes nap adását. Csendjét, békéjét, örömét, nyugalmát. Hála Neked minden napon, adásod minden egykalászáért!

Istenem! Harmatozó szombatod előestjén Feléd lengetem lelkemben mindenemet, ami hitvesi és anyai szívemnek a legdrágább, legrejtettebb, legföltettebb! Hullasd rájuk szombatodon irgalmad, jóságod, gondoskodásod éltető permetegét! Te, ki a szövetség szentségében adtad nekünk a pihenést és a munkát, adj szorgoságra vágyó kezeknek ismét dologtevést, emberi akarásoknak újra hivatáskört. Munkanélkülség parlag csend-

jébe munkálkodás élethangját, tikkadt munkamezőkre éltető harmatot. S valahol új munka, új szándék, új építés indult, segítsd dús egészre, teljesült sikerre.

Jó Istenem! Ájtatos imáim visszaharmatoznak Hozzád! Megáradt érzéseim fölviszik Tehozzád szemem könnyezését, szívem háladalát, lelkem örömszavát, keblelem szombat elé tárult szent szomjúhozását!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a harmatozó szombatot! Ámen!

*SZAZRIA MECAURÓ HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

OMER-SZÁMLÁLÁS SZOMBATJA.

ÖRÖKKÉVALÓ URA AZ ÖRÖK IDŐNEK!

Taníts meg bennünket földi valónk legdrágább értékét, — gyorsröptű életünk eltűnő napjait, — féltő számlálással megbecsülni tudni. Taníts meg bennünket az időt számlálni, a napokat bölcs, megértő szívvel számontartani. Előbb el kell veszítenünk: ifjúságot, erőt, egészséget, lelkesedést, alkotóképességet, sorsnyugalmat, szülők áldott jelenlétét, — bogy teljességben átérezni értékelni, megbecsülni tudjuk mindazt, ami életünk fájáról behullott az elmúlás avarába. Ameddig velünk voltak életünk szépségei, addig tekintetünk, elménk, szívünk csak parányi sorsmosolynak, lenge könnyűsógnek, röpké semmiségnek mérte ezeket, csak amikor már lelkünkbe hasít a bizonyosság, hogy eltávolodtak tőlünk, hogy az idő visszavonhatatlanul magával ragadta mind, akkor tudjuk meg, hogy a könnyű semmiség, a jelentéktelen kicsiség volt a súlyos minden, az Élet!

A mulandóság gyászos útján eljön a szenvedés. Panaszos bánással zokogjuk Hozzád: — miért láttuk csak egy-egy virágnak, kicsi kalásznak azt, ami nekünk az

egész nagy világmindenségből a boldogság; termése, az élet minden vetése és minden aratása volt! — Balgaságunk dörén, könnyelműen szórta, pazarolta a fiatal-ság, a lendület, a munka, az öröm, az erő minden nagy-szerű feszültségét. A gazdag, a színes élet minden pom-pás zengését a közöny, a megszokottság siket egyhan-gúságába fullasztottuk. Könnyet, mosolyt, izmokat, vért, szívet, agyat, mint értéktelen semmiségeket, — törékeny játékokként, — gyermekkézzel hajigáltuk bele az idő végtelen tengerén tovaringó napjaink hullámaiba. Mert soha, soha nem számláltuk a Jelennek, a Mának Omerütemeit! Nem vontuk be kincseink tá-rába az időt. Esztelenül, dörén, vakon hagytuk elvo-nulni fölöttünk és esztelenül, dörén, vakon mentünk el benne. A köznapok gyors száguldozása közben nem vesszük észre: az idő pillanatszárnyakon száll, de ezer-számú a pillanatpillangó s millió a szárnya, amely az örök visszahozhatatlanságba repül.

A szombatokon megállásunk van. Ekkor megleb-ben az idők kárpitja, ekkor megmutatkozik, hogy mi hullámozott el alatta, ekkor visszacseng a lelkünkbe, hogy mely dalok zengtek tova sorsunk élethangszerein, mely imák rezegtek, reszkettek, daloltak szívünkben és ajkunkon, — az őszinteség, az igazság húrjain?

Szombat! Taníts meg bennünket napjainkat tart-talmuk, forgandóságuk szerint megjegyezni, értékelni, számontartani! Szefiraszámlálás szombatja! Idő koronás bölcse! Jöjj, vonulj sorainkba, ékesítsd ünneplésünket, gazdagítsd életünket!

Uram! Erősítsd meg és áldd meg anyai kezemet,

mely a leghűségesebb szeretet tüzét, a szombat lángját gyújtja a Te színed előtt. Minden tüzet kiolthat a napok viharsele, csak ezt a lángot ezt mindig feltörőbbé, mindig magasabbra szítja! S emeld le, — ha rászáll, — lelkünkről a vallástagadás elvesztő sötétjét! Szombati asztalomat külön-külön mécsvilág díszíti minden gyermekem életének, jövő napjainak ragyogásáért! Add jó Istenem, hogy minden láng szerencsénk csillaga legyen s magasan és soká világítson jövőnk életünk tiszta égboltozatán! Lelkükbe oltottam az Omert, hogy megtanulják számontartani, értékelni, megbecsülni tudni a legnagyobbat, a legdrágábbat, az örökösen fogyó örökköséget: az Időt! Ifjúságuk telesébe a szombatok örökévalóságának hite vigye bele az élet múlandóságának tudatát és érzetét! Hogy felnőttégük szombatain ne bánják majd a múltakat és öregségük szombatain, a megelégedettség őszi virágai havazzák be érző lelküket!

Szefiraszámlálás szombatja! Idő koronás bölcse! Ékesítsd ünnepeinket! Gazdagítsd életünket!

Uram! Nevedben és kegyelmedben megszentelem az Omer-számlálás szombatját! Ámen!

*ACHARE MOSZ ES KEDOSIM
HETISZAKASZ*

PÉNTEKESTÉJÉN.

AZ ÉLET SZENT TÜZEL

ÉLETNEK ÉS HALÁLNAK URA!

„Tűz villám cikázott alá a magasságokból, amely martalékul ragadta Áron két fiát, a főpapi törzs két sudárzó ágát.“

Mert nem hallgattak Mózes isteni szavára. Mert bűnös kevélységgel közeledtek elzárt szentélyedhez. Mert idegen tüzekkel áldoztak oltárodon.

Egyetlen izzó láng, — a lélek istenimádásának párányi mécsese, — legszentebb tüzelése a mi emberi életünknek. Tűz, amely nem éget, nem rombol, nem viharzik, nem kevély, — szerény, tiszta, hűséges és félénk, mint a gyermek szeme, mikor atyja arcába néz.

De kárhozott minden tűz, amely hamis, mint a hízélgés, — önző, mint a kapzsiság — idegen, mint a közöny, — túltengő, mint a bosszú, — hiú, mint a gőg, — meddő, mint a tétlenség!

Szent a tudás tüze, ami kutattat velünk, hogy szebbé, jobbra, boldogabbá tehesük a földet s szent a vértanúknak lobogó hűségüknek tüze, amely elvezeti őket az önfeláldozás máglyáira.

Szent a csírázó mag ágymelege és szent a kalászt,
gyümölcsöt érlelő napragyogás.

Szent a részvétérzés könnyes forrósága, a megindultság szív-lávája, a megsegítés titkos oltáráldozása.

Szent minden életjő, egészség, létöröm!

Szent a munka!

S szent a pihenés!

És szent, mindenekfölött szent, a legszentebb zsidóságunkat fenntartó, szentséges szombatodnak, a sabbosz kaudesnek reánkragyogása!

A szombat, amikor a lelkek serpenyőiből a legőszintébb érzelmek tüzei lobognak Feléd! Amikor a köznapok küzdelmeiben megviselt, elrejtőzött és beszennyeződött nemességünket a szombat ismét felszínre hozza a tisztaságba, a megszenteltségbe. Amikor a szombat elfeledteti velünk a tegnap bánatát és amikor a ma örömet nem tudja elhomályosítani a holnap új gondja. Amikor közelebb jutunk Hozzád és a Te rendelésed szerint való pihenéssel és a Te parancsaid megtartása által megderült, megerősült bizakodással növeljük a Te szentségedet.

„Szentek legyetek, mert szent vagyok Én az örökévaló!“

Vérünkbe izzott a megszenteltség! A magunk és az életünk Általad és általunk való megszenteltsége. Ki hádlom hú hánefes! Mert vér a lélek! Vérünkben érezzük a Szentírást, amikor olvassuk. Vérünkben a kidust, amikor a szombatot szenteljük. Vérünkben a kedusó szó mélyről fölzengő minden tartalmát, erejét, dallamát, amikor végigzúg a templomban. Vérünkben

a kaddis-imádság szentségei, amely összefűz bennünket halott szülőinkkel. A születés, — a mindennapi fölébredés, a munka, az étkezés, a lenyugvás, — az egész élet minden mozzanatán végigrezeg, reszket, izzik, harsónázik, viharzik a megszenteltség!

A bibliai ősi vallás szent foglalójában így világít nekünk az Élet drága tűzgyémántja.

„Egy az Isten!“ „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!“ „Ha látod ellenséged jószágát terhe alatt lerokadtan, segítsd fel azt vele együtt.“ „Add ki a nap-számos bérét még napnyugta előtt.“ „Úgy viselkedjél a jövevényel, mintha testvéred lenne, mert magad is idegen voltál Egyiptomban.“ „Add meg a szombat pihenőnapját mezőnek, baromnak, szolganak, idegennek ugyanúgy, mint önmagadnak.“ „Ne ölj!“ „Ne esküdj hamisan, ne végy uzsorát és a szegény zálogpárnáját add vissza neki este, hogy fáradt fejét pihenőre hajthassa.“ „Isten nevét ne vedd ajkadra hiába és ne legyenek idegen isteneid Énelöttem!“

Zsidó ifjú! Tudsz-e igazabb igazságot, világítóbb világosságot, szentebb szentséget? Valóbb szépséggel, lelkesebb melegséggel és szentebb igazsággal loboghat-e 'világlátás, mint a te vallásod? Nagy ősök, örök, szent törvények, szombattartó jelen, szentbizalmú jövő, várják, irányítják és vezérlik életfolyásodat. Ne akarj ki-törni medredből; elsüppedsz, elszikkadsz, elveszel!

Mert jaj annak, aki hamis tűzzel, a hittelenség sötétevei, a gyűlölet zsarátnokával, a hiúság pompafényével akar áldozni az Úr életoltárán! Jaj annak, aki idegen eszmevilágok áhított, képzelt, félszeg, avagy gonosz

tüzeivel közeledik az Élet szentségoltárához! Hamis a hév, amely minden ismeretet áhít, minden tudást elsajátít, csak Téged felejt el Uram! Elvesz számunkra az ifjúság, amely önállóságot keresve, önteremtette lélek-megszállottságban, önszilárdította kevélységben, önépítette gondolatkohóban más világlátás tüzeit kergeti és Isten eszmevilágától elszakadtan hittelenségben, tagadásban új bálványok kevély és kietlen oltárán próbálja felgyújtani az Élet hamis és hideg, oktalan és romboló tüzeit.

Jóságos Istenem! Hallgasd meg féltő, forró, anyai imámat! Adj gyermekeimnek megértést, hogy becsülni és szeretni tudják az életet! Ne engedd elszakadni őket a hittől, nehogy lélekben elveszenek! Ifjúságuk tettrevágyását igaz tüzek nemessége hevítse! Létük útjait magasztos vágyak lángsövénye szegélyezze! És lelkük épségét ne eméssze soha túllobogó szenvedély tűzvésze! Váltsd át bennük, — ha ébred, — a romboló tűz elemét a szombat enyhe, meleg, életmegtartó égő-áldásává! A szombat legyen életlángjaik hevítője, mérséklője, szabályozója! A szombat, — ez a szent ragyogás, — legyen életfáklyaik királyi hordozója! Szentek legyenek, mert szent vagy Te, az örökkévaló!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem „az élet szent tüzei“-nek szombatját! Ámen!

EMOR HETISZAKASZ

PÉNTEKESTÉJÉN.

VÉRTANÚK SZOMBATJA.

JÓSÁGOS ISTENÜNK!

És elvonulnak szent trónusod előtt e hetekben a zsidó vértanúság legszomorúbb emlékképei. A tizenegyedik század németországi óriási zsidóüldözései, amikor Pészách és Sevuósz közt tizezerszámra pusztította el, vetette tűzhalálra mit sem vétő emberek életét a középkor fekete kegyetlensége. Trier, Spayer, Worms, Mainz, Köln! Tűznek, vérnek vörös emlékképei!

Urunk! Elapadni nem tudó könnyezéssel zokog Hozzád könyörgésünk! Értük, akik hitükért, — a mi hitünkért, — szenvedtek szent halált! És magunkért is, akik fölött még ma is vijjog az értetlen gyűlölet! De mégis, inkább a mi nemzeteinkért, akik bízó, mosolygó, tiszta gyermekszemeikkel, ki tudja mely zsidó jövendő felé néznek? Ha megmutatjuk nekik a múltat, tudnak-e bátran, reszketés nélkül előrelátni? Tudnak-e lángragyúlni a hitért, amelynek hűséges szeretetében annyi szenvedés kelt életre? Tudnak-e önvád, könny, szegyenpír nélkül elszakadni önvérüktől, amely Istenért es értük hullott a földre, lobogott föl az égre? Önvérüktől, amely vér él, folyik, tüzel, éget az ő ereikben is?

Zsidó vértanúk! Atyák! Anyák! Ifjak! Leányok! Aggok! Gyermekek! Ti nem hagyátok el vallástokat, — a mi vallásunkat, — fényt, sorsot, életet ígérő kísértésekre! Nem fenyegetésre, kínzásra, halálra! Kihűlő, meghaló ajkatokon két örökéletű ige: „Egyisten!“ és „Halljad Izrael!“ — sóhajtott bele a Múltba és a Jövőbe!

Örökkévaló! Mi halljuk, ma is halljuk és hallani fogjuk mindig a halálbamentek kiáltását. És mind a halálb áment ekét, akik történetünk évezrei során azért haltak meg, mert zsidók voltak! Is halljuk a lenézettek, a megjelöltek, a megcsúfoltak, a megvádoltak némaságba fojtott sikolyát is! És halljuk, — mind, mind a zokogást, a könyörgést, a panaszt, a némaságot, a megbocsátást, — minden vértanúság ezerszín énekét, amit valahol is, valaha is zengtek hűséges szent szívek, nagy eszmék, szent hitek, lobogó érzelmek összetört dallamán, haldokló ajakkal!

Urunk! Jó Istenünk! Te tudod az emberi örömeket és szenvedéseket! Szánd meg, váltsd meg, szüntesd meg a zsidó szenvedést a földön! És minden szent szenvedést, mindent, ami jogtalan, ami kegyetlen, ami oktalan, ami vértanúság!

Omerszámlálás szombatai! Gyászoló szombatok! Tudtok-e vigaszt hozni? Reményt ültetni? Győzelmet aratni? Istennek ünnepet, Istennek hálát, Istennek dicsőséget énekelni? Embernek hitet, embernek vigadást, embernek csodát dalolni? Ezeresztendők fáradt fájdalomába feledést, biztatást, kacagást?

„És számláljatok magatoknak a szombat reggelétől!“

Mert csak a szombat érdemében váltottad ki Egyiptom rabságából őseinket, mert csak a szombat szárnyalása tudta fölemelni őket a Szináj magasságához, mert csak a szombat volt útmutató tűzoszlopunk a negyven év és a húsz század vándorlásaiban, mert csak a szombatból fakad most is a jelent átárasztó életerő és mert most is csak a szombat a jövőt tartó, kibontó, érlelő esőpermetezés sorsunk égén, lelkünk kertjén!

Szefiraszombatok! Hét lépcsőhegyen át ti vezettek minket föl a Sevuóshoz, a Tan születésének szent emléknapjához. Gyásznapi fekete gyászútját kell járunk, amíg a fényhez érünk. Hogy megtudjuk, mi gazdagság a Tóra s hogy megtanuljuk, érdekessé kell válni erre a nagy gazdagságra!

Atyánk! Egykoron omerszámlálásban harminckét éjnapon át öldöklő fájdalom orkánja lángolt egedre Izraelben. Tanuló ifjak, Akiba tanítványai pusztultak valamely szörnyű halál aratásában. Harmincharmadik nap megszűnt a vész. Ez Lag beomer napja. Nem napok, — évek, véres évek rémségein át pusztítottuk, öltük egymást mi mai nemzedék. Gyászútunk nem harminckét, sem negyvenkilenc nap, — hetek-hetek után, évek-évek után, — soha sem ér véget és nem vezet a fényhez, nincsen Lag beomer s nem derűi Sevuósz! Atyánk! Könyörülj meg rajtunk! Adj Lag beomert, adj Sevuósz-t a Te szenvedőidnek!

S ó jó Istenünk! A vért Te nem a halálra, az életre teremtet. Ne engedd gyermekeink vérének korai halálba

hullani. Sem háborúk, sem járvány, sem vértanúság folyóin. S gyűjtsd föl bennük, — ők még nem járták a romlás útját, — vallásunk értelmét, hitét, szeretetét! Miként az életre, úgy tedd érdekessé őket a Tórára! Törvényeid tanítsák őket élni és az életük tegyen tanúságot Irántad való hűségükről! Az ő életük és minden ember élete, hogy ne kelljen már többé ennek a Te szép, csodás és oly szomorú világodnak Vértanúkat szülni szent halállal való tanúságtételre!

Rabbi Simon ben Jochai, a Zohar szerzője ezen a napon egyesült az örök tűzzel. A meróni ünnep ezer fáklyája emlékszik érte. Szentföldi fáklyák, világítsatok új Lag beómer, új Sevuosz elé!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a Vértanuk szombatját! Ámen!

BEHÁR ÉS BECHUKÓSZAJ

*HETISZAKASZOK
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A TERMÉSZET SZOMBATJA.

ÉG ÉS FÖLD ISTENÉ!

„És legyen szombatja minden hetedik évben magának a földnek is.“

A nagy Természet miriádnyi elevenje, melynek létezését és életfolyását nem is ismerjük, nem is sejtjük, valamennyi a Te engedelmes szolgád, mind dolgozik, végzi az ő munkáját. Ahogyan nekünk embereknek a hetedik napot, ahogyan a termőföldnek a hetedik évet: pihenő ünnepül, szombatnak rendelted, vájjon parancsba adtad-e — előttünk ismeretlen, rejtett parancsba — másnak is, a természet minden élőjének az ő „hetedikét“? Hetedik napját, percét, pillanatát, avagy évét, évtizedét, évezredét? Hetedik pillanatát a tiszavirágnak, hetedik óráját a hangyának, hetedik évezredét a tengernek? S ó van-e lelke a földnek is, miként az embernek? Lelke a virágnak, a gyümölcsnek, az erdőnek, a hegyeknek, a tengereknek? S ezer lelke a Természetnek hódol-e Neked mind, mindenik az ő pihentető ünnepi „hetedikjén“?

A mi lelkünk sem látható, de van, mert örül és szenved, mert szárnyal és elbukik, mert tud Téged,

Feléd sóhajt, Hozzád kiált. Veled repül, Benned él, mert Tőled kapott mindent és Neked nyújtja vissza mindenét, amije van, önmagát is, betelt létének elhervadt virágát. Mi volna nekünk a mi szombatunk, ha csak a testünk pihentető napjául volna? Üres lenne, mint a ház, amelyet elhagytak a lakók, rideg lenne, mint a temető, hol a lelkek nem élnek, csak a halottak alusznak.

A mi szombatunk ujjongó feltárulása a szívnek, gazdag virágzása emberi értelmünknek. A mi kezünk bányássza, gyűjti, formálja a természet kincseit, a üii lelkünk, a mi „hetedikünk“ a mi szentséges hetedik napunk szenteli szombativá az egész nagy Természetet. A mi kutató dolgos kezünk fogja össze a föld kincseit és szent csokorba kötve a mi szombati lelkünk emeli fel Hozzád és nyújtja vissza Neked hódolattal, hálával, szeretettel és imával a Te világodat.

„S ünnepeljen minden hetedik évben szombatot maga a föld is.“ Van-e ennél szombattanítóbb igazság? Az ég sem hullatott tápláló mannát sivatagot járó őseinknek a nyugalom napján. A hatodik napon kettős rétegben földte a földet az égi kenyér. A Sambation folyam sem sodorja termésköveit szombaton partra zajló medréből. Az öntudatlan természet is megsejti a szombat közeledését csak az ember nem tárná ki lelke termőföldjét, csak az ember nem keresné a szív zsendülésének, a szombati pihenésnek áldásóráit?

És ó Uram, jóságos Istenünk, Te ígérted: — ha betartjuk a Te törvényeidet, akkor megadod nekünk a mi mezőinket megtermékenyítő esőt idejében. Tehát

a mi lelki életünk záporozza ránk a mi életmezőink áldásthozó esőit, vagy pusztító viharait! A természet törvényszerűsége felett valók nekünk a Te számunkra adott Rendeléseid! A természet, ha pusztít sorainkban —, nem véték ez, inkább büntetésünk, — de a „ne ölj!“ ez a mi számunkra adott parancsolatod! Ha megszegjük és saját magunk gyilkoljuk egymást, ne várjuk a véres mezők fölé az Ég termékenyítő esőit.

És mégis — Urunk —, ha a természettől nem tagadod' meg kegyelmességed szüntelen irgalmát, tekintsd! a mi szenvedő lelkünk tikkadságát, hol könnyeink kiapadottsága sem harmatoz már enyhét, hol imáink büntudatos félelemben fakadnak erőtlen esdeklésre, hol mi magunkat már szívesen áldoznók fel bűnhődésünk ha láloltarán, de ahol gyermekünkért való féltő szeretésünk még reszket, érte vívódik, könnyörög, sír: — jószágos Istenünk, küldd el ismét áldásthozó, megtermékenyítő meleg esőidet idejében! Idejében, nehogy a mienkel együtt a gyermekek életmezői is kiégjenek és elsorvadjanak. A mi bűnös ajkunk az ősök tiszta szavaival tanítja gyermekeinknek a Törvényt, hogy tudjanak abban élni, útain járni. Hogy a termékenyítő szó idejében áradjon a gyermekszív formálható talajára.

Uram! Idejében nyújtsd mentőkezedet, mielőtt végigseper sorainkon az elpusztulás sötét gyász hulláma. Es lobbantsd vissza még a ma elkésetttségében is idejében zsidó hitünk ősi szombatlángjait, hogy ne maradjon zsidó asztal áldás nélkül, hogy a zsidó hajlékokban termékeny hétköznapi munkája után, a Te ünneplésed imádkozzék szombatokon!

A természet szombatját a mi hetedik napunkon a mi lelkünk ünnepli. Add Urunk, hogy a mi újraéledt, megtisztult szombatünneplésünkre a természet bősége táruljon ismét elénk, hogy ne szűkölködjünk, ne nyomorogjunk és ne senyvedjünk tovább. Ne dúlja sorain, kat emberek egymástgyűlölése, — víz, tűz, földrengés, sorscsapása, betegség ragálya! — Békülj meg velünk, békíts ki bennünket egymással és békítsd ki velünk a Természetet! Add, hogy közös szombatja legyen embernek és földnek. Az Ég szivárványmosolya csókolja vissza magához mindkettőt: embert és földet, az Ember és a Föld Hozzád ívelő szombatünnepén!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a természet szombatját! Ámen!

BAMIDBAR HETISZAKASZ

PÉNTEKESTÉJÉN.

AZ ELŐKÉSZÍTÉS SZOMBATJA.

SZÍVNEK, SZÓNAK, TETTNEK URA!

Három éj-napon át készülődött a nép, hogy testében és öltözékében tisztán, lelkében megszentelten járuljon Eléd a Szinájhegyhez, ahonnan a Tízparancsolat igéi zengtek alá az Egekből. Élő emberek sövénye koszorúzta körül a szent hegyet. A Tan nem szól a kweknek, nem szól a holtaknak, — azi élőknek szól! Messzebb kellett állnia a népnek, mert az Igazság a Te Igazságod! — hatalmas, félelmetes és fenséges¹! Gyengét azi igazság megöl, erősét kevélyé teszi, vakmerőt tiülzövővá, gonoszt lázadóvá. Csak aki már kora gyermekségében tárta ki magát tiszta vággyal a befogadására, csak aki felnőtségében is sóvárgással, magabamélyüléssel és felelősségtudattal, élete minden szent szenvedésével készíti, fejleszti, tökéletesíti magát rá, — az léssen tudója, részese az Isteni Igazság földreszálltságának!

Egyiptomban negyvenkilenc vétekajtó útvesztőjén kellett átvonulni Izrael földönfutó nemzedékének. Ma ezernyi bűn ezer útján járunk, — ó merre, hol oromlik a Ma Szinájhegye, amit körülvegyen sóvár vággyal a mi

magunkbaszállásunk, megbánásunk, megtisztultságunk? Ahonnan meg nem szűnő örök szeretettel új jelét mutatnád szövetséges gondviselésednek. Negyvenkilenc Omer-nap diadalíve, negyvenkilenc ima szárnya viszi, repíti vágyunkat, tévelygő lelkünket, megkínzott szívünket, — vissza, vissza az ősökhez, a Bibliához, a Saboszhoz, a Te szentséges Magasságodhoz!

Én jószágos Uram! Először azi anyákhoz szóltál. A férfiak naphosszat szántanak, vetnek és aratnak a kenyérkeresés messze mezőin, — velünk anyákkal gyakrabban vagy, mi többet gondolunk Reád! Velünk vagy reggel, velünk vagy délben, velünk vagy az estnek minden aggodalmas órájában, mely gyermekeink álmait vigyázza. Minden anyai vágyunk a gyermeké! Miként, mivel tudnók őt úgy nevelni, életét úgy előkészíteni, hogy az majd minél szebb, jobb és boldogabb legyen? Nem a miénk a ráncbízott gyermeklélek, hanem a Tiéd! Az én húsom, az én vérem, de a lelke égi eredetű, az a Tiéd! Szomjas talaj a gyermeklélek, — a mi hivatásunk felnevelni benne a tudás, a jószág, a jellem és a hit szilárd szépségeit. Tudatlanná, pogánnyá s talán gonosszá fejlődne a gyermek drága lelke, ha mi anyák nem óvnánk és nem érlelnénk. Ösztönös istenfélelme, bontakozó értelmisége sejtheti és vágyhatja az Igazságot, a Jót és a Hitet, — de címéje, lelke és a léte csak akkor telik meg véle, — mint virágkehely hajnalban az ég harmatával, — mint gyümölcsfa virága reggel a nap világosságával¹, — ha édesanyja szeretetsugara bevonja lelkét, ha édesanyja imaoktatása beülteti értelmiségét. Sámuelre édesanyja borította rá pró-

fétai hivatása szent palástját, amellyel nőtt, amellyel élt, amellyel halt s amellyel fölemelkedett a halhatatlanságba. Salamon homlokára édesanyja illesztette a bölcs jóság legdíszesebb koronáját. Hillélt édesanyja naponta elvezette a tudás forrásához.

Uram! Miképpen a gyermek lelkét, azonképpen az otthon lelkületét is miránk, anyákra bízad. Mi vagyunk a ház, a „faész Jákob“. A mi családiasságunk, a mi szeretnitudásunk, a mi szerető türelmességünk és a mi vallásosságunk készíti elő és telíti meg lélekkel az otthont. A szombatok és az ünnepek „erev“-jének „erev“-je, az anyák ünnepelőkészítése. Szombattal készülünk elő az új hétre és az egész héttel a szombatra. Külön ünnep nekünk a mi napi munkánk, — szent, mint a szántás, — hintsd rá Urunk szerzte áldásod magvait!

Uram! Három napon át készülődött egykor a nép a Te szavaid meghallgatására. Nem három napon át, — egy egész életen keresztül kell előkészíteni magunkat rá, amikor majd Eléd járul a mi lelkünk, s majd kérdezel bennünket és szól ítéleted: „Vigyáztál-e a rád bízott házra, vigyáztál-e a rád bízott lélekre?“

Én jó Uram, igaz nagy Istenem! Hűséges szeretettel dobog az én szíveim Irántad, — véremben benne lüktet a vallás hűsége és lelkem megtelt, mint a csorduló mézesedény az én anyasággal. Aki, mint én, hétről-hétre megtartom és köszöntöm szent Szombatodat, azt Te megjutalmazod a minden sorsban való megnyugodnitulás legjótévőbb ajándékával. S Uram engeddd meg nekem, hogy úgy tudjam előkészíteni gyermekeim lelkületét is azí életre, hogy sohase érje őket készületlen

sem nagy öröm, sem nagy bánat. Ahol hetenként a Te Szombatodhoz vezetí szerető szülőí szíví a gyermeket, ott a Te örök Szavad: a Tízparancsolat, állandó istenfélést és örök istenérzést kovácsol a fejlődő gyermeklélek aranyló ércébe. Nem negyvenkilenc ajtón át, hanem áldásod minden kapuján keresztül kísérje sorsunkat szent Igéid útmutatása!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem az előkészítés szombatját! Ámen!

*NOSZAU HETISZA KASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A SZINAJ ÉS A SZOMBAT

MAGASSÁGOS URUNK!

Fűzzük tovább Sevuósz ünnepének nemesítő, fenséges hangulatát!

A kinyilatkoztatás perceiben fenséges nyugalom csendjébe terült a föld. Elnémult a természet, — ember és állat, — s csak az, Ég zengése hangzott, csak az Ég villáma cíkkázott. így csendesedik el pénteken minden törtetésünk, így simul békébe minden csatázásiunk, s nem zeng lelkünkben más, csak a Szináj szava: — nincs más Istenünk, csak Te vagy, ó Urunk, s nem világlik más értelmünk égboltján, csak a Tóra, a mi hit-tudatunk örökigazságú fenséges öt könyve!

Mert a szombatból úgy árad a Tízparancsolat minden igéjének szentsége szerte a szívekbe és elmékbe, mint az: örök nap korongjából szerte a föld minden zugába a színfestő, életserkentő, érlelő sugárözön. Mert minden péntekeste világában élénk éled a tűztől koszorúzott Szináj képe, minden zsidó ház minden szombaton égre oromló Szmájbércce lesz, ahonnan mindig megisméltődően hangzik a Te szavad: „Ne legyenek idegen isteneid Énelőttem!“ Ne hajtsd meg lelked büszkeségét,

zsidó szíved istenerzését, elméd vallástudatát az anyagiasság bálványa előtt! Ne öld és ne tépd ki lelkedből atyáink ősi hitének kincsvilágját! Foglald önérzeted büszke ékkeretébe a te ünnepednek, a szombatnak káprázatos szépségű, örökértékű igazgyöngyeit!

Szombatot szentelő kiddusimánkból minden héten átzeni lényünket a szózat:

„És lőn este és lőn reggel, a hatodik nap.“

Jaum hasisi! A hatodik nap! Szíván hó hatodik napján adtad! a Tórád. Vajchuló, ekkor fejeződtek be az ég és minden seregei. A hatodik nappal, — amikor megszületett az Eszme, az, Istenismeret, a Tan, — teljesedett tökéletesre a világteremtés.

„Bátrakká lettek a vakok, ékesszólóvá a néimák, erősekké a gyengék, hősöké a reszketők!“ Miért? Mert megtudta mindenki a Te létezésedet, mert megtalálta mindienki az ő Istenét. Mert megérezte minden egyes, — ifjú és öreg, felnőtt és gyermek, férfi és aszr szony, — a Te minden egyes lélekkel külön-külön törődő, de külön-külön számonkérő, állandó, szerető, igaz és jóságos gondoskodásodat.

„Emelem az; üdv serlegét, nevedet zengem és mondom“: Te csüggedő ember, ne félj! Bízz a te Istenedben! És a szombat a te bizalmad szent kősziklája, Szinájbörce, orma, — honnan visszapattan minden sebző nyilvánosszeje életharcaidnak. Honnan asz; Úr égi fényvilága lángol, — honnan a szívedbe lobban hited tüze, lángja, szárnya!

Uram! A Kiddus Szinájiszava ó nem üres szó s nem tartalmatlan érzelem bennem ez a szent fellángolás,

ami éget, tisztít s fellobogtat s minden küzködésem, szenvedésem, bánatom, örömöm fölé emel, közeledbe lendít. Érzelmem a szombat szentségében lángol, — értelmemet a Tóra világosítja. Most érzem és tudom, hogy a Te mindeneket átfogó s betöltő fenséged él bennem is, a Te parányi teremtményedben. Él, él és soka, soka el nem pusztul, meg nem semmisül! A Szináj szikrája örök fényreszketés bennünk, akár az ember, — minden egyes ember, — örökéltű lelke!

Jóságos Istenem! Amidőn a Sevuószünnep utáni péntekestén megszentelem a szombatot, nyújtsd ajkunkhoz a Te nagy jóságod, jóságos áldásod szent kiddus-italát. Áraszd reánk az élet termékenyítő esőit, mindennapi kenyeret, egészséget és őrizd meg: lelkünket bűntevés szennyétől, elménket kétkedés kínzó tévelygésétől.

Ültess hűséget gyermekeim szívébe. Hűséget a valáshoz, szeretet és tiszteletet a szülőkhöz. Hitet és bizodalmat a Tóra, a szombat s Örök Magad iránt! Ne legyenek idegen isteneik! Ne hódoljanak soha elvakultság és szenvedély, gyűlölet és gonoszság; bálványistenei előtt!

Péntekesti, áhítatba lendült lelkem, a Tóra tüzeben égő szívem, Hozzád s minden embertestvérem felé szállt megindultságom, — gondok ködéből, létharcok viharából elmenekült lényem hálalángolása — legeit mindig újfelfénylő lobogása, ismétlődő visszhangja a Te kinyilatkoztatásodnak, mely ott reszket minden élet kezdetén, folyásán és végén, ott lüktet minden szívdobbanás ütemén, — összhanggal Vagy vétőn — minden gondolatban és cselekvésben, — mely ragyog és világít

fölöttünk és bennünk és messze is a nagy végettelenen titokzatos félelmetességgel:

„Én vagyok az Úr, az örökkévaló egy igaz Isten, adónáj ehód, adónáj ehód!“

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a Szináj sz oim b at j át! Ámen!

*BEHAALOSZCHÓ H E T I S Z A K A S Z
PÉNTKESTÉJÉN.*

AZ ESZTENDŐ L Á N G J A I .

ÜNNEPLÉSEK JÓSÁGOS URA!

Ha magasra lobbantod a lángokat.

Uram! Mécsek égnek, kicsi lámpák, életek élete, emberek élete. Milyen elenyészők, jelentéktelenek a nagy végtelenségben!

De a tűz az valóság, a láng az; igaz-, a mécs az él.

A mi emberi sorsunk itt e földön földi pálya. Testiségünkben itt vergődünk a föld porában. A test is enyésző, illanó forma. Mi ég hát az enibermécsben? Mi az emberi lét kicsiny lángocskája? A gondolat vagy az érzelem? Fájdalmak, örömök lehetnek-e halhatatlanok? Van-e érzés, ami valaha emberben élt és nem halt meg vele? Van-e érzés, ami már lángolt egyszer szívben és ég ma is más szívekben? Nincs öröm, csak a magunké. A fájdalom is csak a magunké. Aki nevet, nem egyformán örül, aki sír, neun egyformán sír, aki érez, nem egyformán érez. Minden meghal a meghaló lánggal, csak a gondolat nem. Eszme lehet közös, lehet örök, lehet hal-

hatatlan. Csak egyetlen egy közös halhatatlan örök tűz ég minden emberlángban, a Benned való hitnek örökkévalósága. Érezheti mindenki másképpen, gondolhatja mindenki másképen, de tagadni nem lehet, akár az életet, mert az élet az van, az élet halhatatlan. Mivé is lenne itt a múlandó, parányi ember, ha lelke nem kapcsolná egybe Véled, az örökkévalósággal? Mert semmi más nincsen, ami valóban van, mint lelkünkben élő szikrád, mint a te Létednek csodája. Amiből minden ered, amibe minden visszahull, csillagok, egek, napok mögött, felettünk messze lobogó örök tűz.

„Ha magasra lobbantod a lángokat.“

Olyan a szombat az esztendő hat ünneplángja között, mint a hétkarú lámpásban a középső. Mindegyik ünnepláng a péntekeste gyökérző lángjára néz, mert a szombatban benne él az esztendő minden ünnepének színe, emléke, hangulata és érzelemlakasztó gazdagsága. Benne világlik a széderesték családi asztalának fehér tisztasága. Benne a Jaum Kippur mélységes bűnbánata, a sátorosünnep enyhe lélekrebörülése, az újesztendő a rossz napok tovatűntével és a jövő napok égő reményeégével, benne a Makkabéusok bátorságának újból hevítő emléke és benne a Sevuosz minden szombaton megújuló tóraadása.

Így jössz! özönérzéssel világítón az összes gondolatokkal gazdagon, bőséges, kincses, dús szombatunk!

Így dobbanjon össze minden anyai hit, amikor itt, e péntekesti lángnál visszük az éledő leánylelkek élettavaszát az Úr elé.

Uram! Ki a világ létének lángtörzsöke, mindennek

életadó tűzforrása vagy, engedd nekem, hogfy szép, ne-
mes és jó érzéseim mindig Feléd irányuljanak, soha ki-
felé, soha a sötétség, a gúny, az előítélet fájdalmas éj-
szakájába! Add nekünk Urunk, hogy bűneinket elnéző
irgalmad minden szombaton lelkünk fölé terjessze égi
védelmét. Hogy bölcsességed végtelensége minden szom-
baton megnyilatkozzék nekünk. Hogy lelkünk elszánt-
sága makkabeusi akarattal legyen hősiek akkor is, ha
megnemértések, elkülönítések, bántalmak vihara szá-
guld vallásunk hét ünneplángja fölött! Had érezzük
át minden szombatban a szédereste fehér tisztaságát, s
mindeneken át és mindig a Tóra igazságának örök her-
vadhatatlanságát!

Érezzük mindig, minden péntekestén a Te teremtett
világod mindig újjáválását s minden teremtő tiszta gon-
dolat öröklétűségét!

Áron a főpap csak lépcsők emelvényéről érte el a
szentély örökmécsét. Tégy méltóvá minket Urunk a mi
hagyományokban élő nagy múltunk magasságához.
Éleszd tudatunkba, hogy csak az ősi szertartások, a
megszentelt szokások változatlan megtartásának élet-
magaslatára emelkedetten tudunk fölrni a magasztos
múlthoz! S engedd, hogy a jelenből a múlt felé fordul-
tan, a szent ősök példái által lelkesítetten, benső zsidó hit
tiszta szikráját tudjam felgyújtani gyermekeim eszmélő
érzelmi és gondolati világában. Művelődésüket a Te lé-
nyed ismerése, értése és szeretete alapozza. Higyjék
minden hitükkel, érezzék minden érzésükkel: tudás,
siker, jellem, boldogság; csak a kútfőből, az isteni erő-
forrásból ered bizonyosságosan! Éljen gyermekeim

lelkében a hit szilárdsága és a szilárd hit, hogy nincs láng, csak a Te lángodból fakadt, nincs áldás, csak a Te áldásodból eredt, nincs adás, csak a Te adásod! S nincs Szombat, csak a Neked szentelt szombat!

Tetteinket, gondolatainkat, érzéseinket úgy folyja át a vallás, mint szervezetünket az érhálózat, amiben az élet szeretésének piros vére árad.

Nem hit az, amit nem a szívben érzel, nem igazság, ami nem kielégít, nem jóság, ami nem önzetlen, nem szeretet, ami nem cselekszik.

Tűzforrás nekünk a szombat, hogy lélekszépségek teljes gazdagsága mintegy bentről, mint a szív szentélylámpása, onnan legbentről világítsa, derítse, fényezze méltóvá, igazzá, tisztává a mi kedélyünk, hangulatunk, egész érzésvalóságunk életét.

A szombatok és az ünnepek, az esztendő szürke napjai között a világító, melegítő lángoszlopok: az esztendő lángjai.

Uram! Tekints reánk ünnepeinken és ünneplő szombatnapjainkon, a Te szent fényességed tűzarculatával.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem az esztendő lángjainak szombatját! Ámen!

*SLACH LECHO HETI SZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

AZ ÍGÉRET FÖLDJE.

JÓSÁGOS ATYÁM!

Az emberi szó életbe hívhat és halálba dönthet akaratokat és cselekvéseket.

Semmi sem olyan változatos, bántó, simogató, gyű» lölködő vagy szerető, mint a szó. Minden, amit akarsz, ami van és ami lehet, benne van a szóban. És nincs semmi, ami nincs benne. Mert szavunk van arra is, ami sosem volt és csak elképzelt sejtelem, tudattalan vágy. Semmid sincs annyid, mint szavad és semmit sem pazarolsz annyit, mint szavadat. Gondoltál-e már reá, hogy fukarabbul kellene bánnod a beszéddel és vigyáznod kellene a szóra? Ott már tartasz, hogy amikor hatalmi erő, anyagi érdek kényszerít reá, ott igyekszel vigyázni, formálni, szabályozni, mérni, válogatni, fényesíteni szavadat. Könnyen találsz szót, ha te parancsolsz, de rögtön válogatsz, ha kárnivalót terjesztesz elő. Sok millió szó hangzott el hiábavalón és van szó, amely örökéletű, világokat teremtő, lelkeket vezető, életeket gyújtó, isteni eredetű. Az egész ismert és ismeretlen világ a szó. De a szó rombolni is tud. Ledönt hitet, boldogságot. Elgáncsol reményt és elpusztít jövő életeket.

A kémek üzenethozó szavaiból mennyi akarásgyújtó, bátorító erőt vártak a hazát keresők ott a sivatagban. Jaj a kishitűeknek, a rémlátóknak, akik megrettentek az akadályoktól, amiket félelmük emelt szemek elé. Bűnösök voltak, mert bűnös az, aki sötétlátás keserítésével, kétségbeejtés hántásával elriasztja, megbénítja mások életakarását.

Ne engedd közelembe sötétámyékú lényüket, meg ne fertőzzék bízó lelkemet!

Uram! Hat hétköznapon át nyomunkban a csüggesztő kishitűség szava, hogy bizony emberpusztító nia ez a föld és mindenütt akadályok félelmetes óriásai szegik életkereső utainkat. De ha eljő a szombat, akkor had bontsa ki szárnyait Józua és Kaleb lélekszava, Olau naale v-jorasnu. A szombat túlel minden földi gyötrelmen. A szombat legyőz minden akadályt. Ezer-szavú a szombat s minden szava jóságos, biztató, éltető. Belőle meríts reményt, kedvet, életakarást! — Köszönts szíved legszebb szavával, imával!

A vallás a földi lét szent Ígéretföldje! Mindenki bejuthat oda, aki akar, aki' hisz! Ne félj a tilalmaktól! Amit nem kell tenned, — mert nem szabad tenned! —, az nem akadály! Megrettensz az ünneptartásnak, a szokásnak, a szertartásnak kényelmetlen meredekeitől? Ha nem tudsz felrepülni a valláserkölc csúcsaira, akkor fáradozva kell! felkapaszkodnod oda! Vagy lent maradsz a hitetlenség, a kétség, a közöny szintelen, lélekölő, sivar sivatagában! Meg sem is látod az; Ígéretföldjét, azt sem tudod, hogy milyen?

A szombat az ígélet országának hírnöke. A vallás

égi kéme. Hála Neked, hogy elküldöd hetenként égi kémedet, a szombatot, Aki a vallás Ígéretországának gazdag terheivel jön közénk. Jobbjában a megbékültség olajágát hozza, baljában a vigasztalás kelyhét nyújtja, lábain a bizalom napragyogása porzik, vállán a megpihenés takarója terül, ajkán az élet hitének szózata zeng! Ez az élet országa!

Jóságos Uram! Gyermekeim, szívébe ülted el az élet iránti szent bizakodás magvát. Hogy ha majd megcsalódnak, ne essenek el egészen soha. Az élet széplátásának, jóérzetének hite adjon nekik erőt mindig új küzdelemhez, új kezdéshez. Ne zuhanjanak le soha a tagadás bűnös, kietlen mélységébe! Cselekedeteiket szívek jósága, elméjük magasztos gondolkozása irányítsa. Mások szenvedő szívére szórják át a saját szívük szeretetének kincsese gazdagságát. Legyenek fiain férfiakká, akik erős hittel vallják az életet! A kötelességteljesítést örömmel érezzék! Útnak, amelyen te jársz előttük! Útnak, amely az élet ígéretföldjével jutalmazza a vándorlót! Leányaim lélekszentélyét nemes érzések finom mű. vü kerub angyalai díszítsék. Arcukat ragyogja be ifjúságuk tavaszi verőfénye. Alakjukat szépítse meg Feléd sóvárgásuk magasrartartottsága. Lényüket fátyolazza be vallásalázatuk szerény ségje.

Jó Istenem! Én hiszek! Szép péntekestéim nekem a földi lét ígéretországának jelenvalóságát hirdetik.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem az ígéret földjének szombatját! Ámen!

*KÓRACH HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A HAJNAL SZOMBATJA.

URAM! BÍRÁNK! JUTALMAZÓNK!

„Ha jő a hajnal, megmutatja majd az Örökkévaló, hogy ki az Övé.“

Aki kitartott Melletted, aki Benned hízott, aki a hűségnek diadalmasa maradt, aki Éretted végigállta a harcot.

Banker! Holnap! Soha, soha nem; epekedett senki oly könnyes, oly vérző vággyal, reménnyel, várással egy új holnap felé? mint a mai nemzedék!

Vergődik a testünk, megtörik a lelkünk, forr az agyunk, sír az ajkunk, kiált az aggodalmunk: „Uram Isten! Mi lesz holnap és lesz-e még holnapunk?“ Megkínzottságában sokunk elveszti türelmét, lázadozik. Elfordul Tőled, elhagyja hitét, eldobja életét! Jó Istenem, én tudom, hogy el fog érkezni a hajnal, amikor Te tudni fogod, hogy ki állta a harcot, ki az, aki nem pártolt el Tőled?

Lehet-e ledobni a napot az égről? Lehet-e mocsárrá posványosítani a tengert?

Nem! Nem! Nem szállt el az ész és a jóság a földről idegen csillagra. Nem rejtőzött a szeretet élettelen

kövek mélyébe! Nem tud örülni a lélek a gonoszságnak, a gyűlöletnek, az önző nyomorúság fekete gyászának!

Ha bármi gyászos, kietlen, szomorú a Ma hosszú éjszakája, ki kell tartanunk és bízva bízunk! Ha bármily gyötrelmes, köves, süppedő is most az út, nem lehet megállni, nem szabad visszanézni, csak mindig előre, napkeletre, ahonnan jönni fog — Te ígéreted — a hajnal!

A világtéremtés leírásában minden napszületéskor hangzik a bibliai szó, csak a hetedik napon marad el rendelésed „Vájhi Erev, vájhi Banker“, „legyen este és legyen reggel“. Mert a szombatnak nincsen sötétje, csak állandó ragyogájsa, szüntelen földerülése, töretlen fényessége.

Nem lehet ledönteni lázadozón a szombat fenségét! A hetedik nap a Mindenhatóé. Ha ezt az egy napot sem szenteljük az Istennek, akkor a hat nap sem lesz a miénk. Ha önzésünk megfoszt bennünket a szombat ünneptől, akkor a saját hitelenségünk foszt meg bennünket a hétköznapi áldásthozó munkájától. Amióta nem szombat a szombat, a hetedik nap, azóta hat napon át is üldözi minket a kényszerű pihenés, csendes a műhely, hallgat a pöröly, pihen a szerszám és daltalan a mező!

És mialatt egy szombati perccel sem akarjuk meg' állítani a munkaidő iramát és csak a földi lét zavartalan örömét és hiánytalan egészét keressük és csak fokozni kívánjuk az életöröm teljes lehetőségét, azalatt kihull a kezünkből az egész élet. S mint a heti történet megrázó leírása, hogy maga a természet lázad és ítélke-

zik, hogy az engedetlen ember alatt sírveremmé hasad a föld és elevenen hull örvényébe az Isten ellen lázadók tábora, úgy hull bele ma a semmiségébe minden nyugalomunk, minden szívbéességünk és minden lélek-álomunk. Vájérdü cliájim seauló. És egész létezésünk feneketlen szenvedések örvényébe szakad!

Vissza a« erőhöz, amely a magasságból megindítja, leárasztja aзи isteni segítséget küzdő emberszívekre, vissza a szombat isteni narancsának a megtartásához!

Vissza a Baukerhez, a hétről-hétre visszatérő lélek-felhajnalodáshoz, a szombathoz!

Valamely szent gondolat szízerint az Úr csak hat napra teremtette a világot és minden szombat egy új világteremtés. Millió és millió lélek szombatpihenése, istenbizalomban való egybekapcsoltsága, szombatahítatban való egybeforrottsága, az a hatalom, mely újra indítja, újra áradásba hozza, újra mozgásba eleveníti a teremtés munkáját. Hol most a szombat, mely teremteni tud? Szombat nélkül vergődik a szeretet, kínlódik a jószág, a béke, nem él a lélek és nem él az élet.

Nincs minékünk más vígaszunk Uram, csak Te! Sem bizodalomunk, sem reménységünk! Minden tervezésünk rombadölhet, összes számításunk szertehullhat. Meddő küzködések, csúf legyőzések szenvedésekkel teli harcmezője, mint temető terület múltó esztendőink 8 elfáradó lelkünk fölé. Egymásbafonódó ijedt szerelésünk természetlen tétlenségbe merevíthet, — a lázadók ökle tompa falakat ver, — ó, nincs más erősségünk Uram, csak Te, a mi mindünkkel törődő, múltat, jelen s jövőt tudó jószág Istenünk.

Ezért Uram nem lázadozik az én lelkem soha! Ha fáj, ha szenved, ha fáradt, ha kínozta a lelkem, a testem, arcom Feléd fordul, mint a harmatkönnyes szírom a hajnali napba és tudom és érzem és hiszem, hogy elhozod az igazság világosságát, amikor az egész emberiség előtt megmutatod, hogy ki az, aki Melletted kitarzott, ki az, aki a Te harcodat vívta, eszméidet és hitedet állta, aki, minden vércsöppjével, minden gondolat-szikrájával, minden életösztonével maradt a Tiéd! Ha jó a hajnal. Mert majd jön a hajnal.

Uram szent rendelésed volt, hogy az Ellened lázadtak tűzserpenyőinek ércéből oltárfedő lemezek sulykol-tassanak. Ne büntesd meg a lázadókat sémi, — ők is Tőled kapták az élet szent tűzserpenyőjét, fogadd el bűnös lelküket! Megszenvedett életük emléke had fedje be szentély-oltárodát megbocsájtásod fénylő jeléül

Adj nekem Istenem erőt s kitartást, hogy megőrizni tudjam férjem bizodalját, hűségben gyermekeim lelkét és lobogtatnom fennem szent szombataid világító szövétnékét!

Hogy megérjük életben mi is, hogy megtaláljon bennünket is a hajnal s majd megítélj minket, hogy ki maradt a Tiéd!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a hajnal szombatját! Ámen!

*CHUKÁSZ BÓLOK HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

AZ ELLENFÉL SZOMBATJA.

MINDIG MEGBOCSÁTÓ, ÖRÖK JÓ ISTENÜNK!

Mo ekauv lau káboél. Hogy átkoznám én, ha az Úr nem átkozza.

Uram! Te csak Szeretetet parancsoltál. Nincs Gyűlölet, csak amely Téged megtagad. Ezer őrt állítottál lelkünkbe, ezer vigyázót, visszatartót, elriasztót, hogy ne cselekedjük a Rosszat. Száz harang kongat a szívéinkben: ne tedd, ne tedd! Mégis naponként száz apró gonoszság táncol agyunkban és nagy gonoszságok, gyűlöletek, hónapokon, éveken át tudnak terülni, növekedni bennünk és kitörni fogságukból. És a harang kongat tovább, szünetlenül üti, veri, vérzi szívünk falát.

Szabad-e akár ellenséget is átkozni, szabad-e akár ellenfelet is gyűlölni? Magaszeretőnek alkottad az embert, de ott a parancsod: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!“ Az ellenség is testvér, — bűnös testvér! Káin, de a Káinok bűnhődése saját lelkük által való örök üzőttségük, — nem a mi ítéletünk! Nekünk csak sajnálnunk szabad és fájnunk, hiszen a testvérünk az, aki szenved! Urunk, jó Istenünk! Bocsáss meg a Kái-

noknak! Hogy ne bűnhődjenek az ő szívükben, mert nekünk fáj az ellenség szenvedése! S ne nőjön egyik szeretet oly nagyra a másik szeretet fölött, hogy az erősebb szeretet mellett közönnyé, vagy gyűlöletté változzék a gyengébb szeretet!

„Olyan vagy Izrael, mint a harmatos élővízpatak, olyan a te családi életed, mint az istenültette áloé, mint vízmenti fának istensarjasztotta dús lombozata!”⁴

Átokra bérelt ókori költőfejedelem, aki láttad egykor az Isten törvényeiben élő Izrael, tekints alá ma a nemzetekre! Istenültette áloé-e az ember? Istensarjasztotta dús lombozat-e az emberiség? De hol van a nép, amely családias testvériségben élné az Istenparancsolta szeretetéletet? Hol van az élet harmatos patak-folyása, hol vannak a béke szép sátrai?

Gyűlölet költője! Nézhetsz Izraelre ma is! Ahol péntekestéken a föld minden részén felfénylenek az otthonok sátorai, ahol zsidó anyák hűséges istenhilük szombatmécseit gyűjtják, ahol ünneplőbe öltözött hívek térnek haza a gyülekezet sátorából, ahol a családi szeretet ölel anyát és apát, gyermeket és szülőt, rokont és testvért, ahol a följazott szeretetvágy messze kinyúl meleg karokkal minden emberig elérőn s ahol az otthon könnyes mosolya oly szelíd és oly magasra szállott, mint égis repült galamb: — ott zengd el gyűlölet költője-újra szavadat:

„Hogy átkoznám én, ha az Úr nem átkozza?” Hol a szombat enyhe fénye rávilágít mindenkire, barátira, idegenre, ellenségre, — ahol szombati tisztaságra emelkedett lelkek őszinte áhíthatú imája fohászlik az

Úrhoz mindenkiért és örök békéért, örök szeretetért és ahol a szombatból az Úr törvényeivel vértetetlen indulnak becsületes munkára jószándékú emberek, hogy hét végén becsületes munka után térjenek meg ismét az otthon szombatjába: — ott, — Gyűlölet költője, Átoktestvér, — ott zengd el újra bibliai énekedet:

„Hogy átkoznám én, ha az Úr nem átkozza?“

Lehet szombatja a gyűlöletnek? Ki gyűlölné a szombatot értő, a szombatot érző, a szombatot élő, a szombatban emberiesült, a szombatban igazult zsidót? Ki gyűlölné, ki átkozná a szombatot?

Olyan vagy Izrael, mint a megöregedett ember. Inad fáradt, arcod földrehajló, hátadat élettürelem és istenbizalom alázta hajlóra, szemed befelé néz, — a szíved világít, karod a múltat öleli, két kezed emlékcéceket gyűjt, — csak a lelked erős, a lelked nem aggul, fiatalos tűzzel lobog benn a hitláng és a Szombateszme ősi, díszes takarója teríti be léted!

Nem foganhat átok, hol a vallás szeretetében válik egyezővé gyermek és szülő érzés és eszmevilága. Nem foganhat átok az igazság tűzében edzett és összeforrt lelkeken.

Uram! Amint palástot aranyfonalakkal szőnek át, hogy időálló maradjon, úgy fond bele vígaszod megannyi aranyszálát nyugtalan lelkünk gondátkának szövédébe. Add, hogy gyermekeim házában a szombat tüneményes ragyogása, bibliai jellemisztaság példadása áldó elismeréssé kényszerítse az ellenség átkát.

Jóságos Istenem! Válts át minden haragot, gyűlöletet, amely felém szállna és azt, amely énbennem

éledne: meleg szeretetté, szívbéli áldássá! Ne legyenek nekem és öveimnek ellenségei s ne legyünk mi sem soha senki ellenei!

Ellenfél szombatja! Légy szeretetté bennünk, légy áldássá gyermekeinkben, légy igazsággá jövődő nemzedékekben!

Örökjő Istenem! Nevedben és kegyelmedben áldássá szentelem az ellenség, a gyűlölet szombatját!
Ámen!

*PINCHOSZ HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

IMÁINK,

MINDENSÉG URA!

S történt, hogy amikor haragodat éreztetted bűnöző népeddel, a főpap dárdája megölte a bűnt. Néped tábora föléd megbékültséged sorsfordító derűje terült.

Sorsunk az eltévelyedés, a vétkezés, a megbűnhődés. Sűrű a vétek erdeje, de ritka a Te büntetésed irtása. Nem fegyver által hal meg a bűn. Fegyver sebzésétől csak a gonosz pusztul el, maga a bűn él tovább. Mily fegyvert szögezhetünk a bűn ellen? Mivel lehet kiirtani, megölni magát a bűnt? — Jó Istenem! A bennünk szunnyadó, ébredő és dülő bűneink ellen nekünk egyetlen fegyverünk van, a lélekerő. De a léleknek tiszta, nemes, szent ereje: az ima! Emberi jobbulás iránti vágyunkat imáink viszik a magasba. S a tisztaság sebb világát imáink hozzák le a földre.

A siránkozó gyáva tömegnek gyenge lelke volt, a Főpap lelke erős, határozott. Odaállt az élők és a halottak közé, szent lénye imát zengett és imát parancsolt! Halottak ezrein át erények halálát siratta, élők száz-ezrein át életekért könyörgött. Te megkönyörültél az imádkozókon és megszüntetted a tömeges halált.

Mert az ima, amely a szív mélyéről jön, átérzett és őszinte, — megerősíti a lelket és elrettentí a bűnt. Az ima megbánás és megelőzés, önmagunk fölött kimondott ítélet. Kétségek nyugtatója. Bánatok vígasztalója. Megállás a jó és a rossz válaszútján. Ima minden sóhajtásunk, amely jóért, igazért, szépért áhítozik. Ima minden jó cselekvésünk. Ima az igaz gyász és minden szívfájdalom néma zokogása. Ima a megtépett, kifosztott lélek árvasága. Ima a gondolatunk és érzésünk szabad szárnya, emberi fensőbbségünk biztonságérzete!

Istenem! Amikor nagyon, igazán, mélyen akarok imádkozni, behunyom a szemeimet, hogy semmi más nem látva, érzelmeim legmélyére, legtisztábbjára tudjak alászállni a szívemben és képzeletemben a legmagasabbra, a legszebbre, ahol egeken, csillagokon, világokon is túl, idők és terek fölött, sejteni, érezni, látni tudjam valamikép a Te mindeneket meghaladó hatalmas Lényedet! Ki a kezekben tartod minden legparányibb és minden legóriásibb létező sorsát, az enyémet ugyanúgy, mint magáét a Mindenséget!

Odaállni az élők és a halottak közé. Odalépni a halott érzésű emberek elé, akikben halott a próféták tüze, halott minden emlék, minden ige, halott a Tóra! S akiknek érzésvilágából semmibe oszlott a szombat nagy és szent eszméje!

Odaállni az élőhalottak elé, akik elravataloztak magukban mindent, ami nagy, szent és örök. Akikben még vívódik a hit életszikrája, akikben sír még a megtagadott szombat, akiknek lelkük mélyén zeng még ritkán az ünnepek hárfája. Ahogy a jeruzsálemi templom-

ban Jomkippurkor a bűn szűnése mindig hőszerűbbre fehéřítette a piros fonalat, úgy fehéříteni át ismét az emberek vétekfonalát régi hűséggé, szombatos tisztasággá, lélekké, szeretetté. Odaállni a papi lélek minden tüzével, a papi szó minden varázsával. Hittel, türelemmel, rajongással, szívvel, ésszel hívni, visszahívni, visszavívni a régi tüzet, lelket, hogy benne ziháljon az egész múlt és pusztuló vonaglásba fűljön a jelen, a ridegség, a tagadás, a közöny!

Uram! Száll az időben a Te szent papod. Minden héten megjelenik minden zsidó házban. Amerre jár, ahova beszáll, ott meghal a gonoszság, ott elpusztul a rossz, menekül a bűn, elbukik a hamisság, zengi a szépség, énekel az öröm, dalol a hála, repül a lélek! Szent szombatod ez a szent pap. Élők és halottak között jár. Aki halott, aki a lelki enyészet örök halálába hullott, azt betakarja a visszahozhatatlanság fekete leplével. De aki még él, akiben a bizalomnak és a hitnek, a vallás visszavágyásának csak egy szikrája is él még, azt megáldja, azt megsegíti, azt karonfogja, azt vezeti, abban új erővel lobogtatja föl lelkének, testének veszendő életét!

Szombatunk szent papja! örökifjú halhatatlan vándora az Időnek! Péntekesték csillagvirágzása jelzi közeledésedet, két gyertyaláng világítja előtted az utat s lelkem kitárt kapuja bocsát be hozzánk. Távoztodban úgy szakadsz el a lelküinktől, mint biztos ígélet, amely majd újra visszatér. Meghozod ismét mindazt az örömet, szépséget, jóságot, amiknek gazdagságában tudjuk elviselni köznapjaink rossz, rút, kegyetlen szegénységét.

Vidd magaddal imáinkat! Vidd fel az Úrhoz s hozd vissza a meghallgatottság örök vigaszával.

Uram! Nevedben és kegyelmedben megszentelem a mi imáink szombatját! Ámen!

*MATÓSZ MASZÉ ÉS DEVÓRIM
HETISZAKASZOK*

PÉNTEKESTÉJÉN.

CIÓN GYÁSZHETEINEK SZOMBATJA.

MINDENHATÓ JÓSÁGOS ISTENÜNK!

Rombadólt Ción, földig égett az oltár! Porban hever a szentély! Gyászol az ég, gyászol a föld! Bizonyosságok, reménységek omlottak össze. Zsoltárok némultak el, imák maradtak születetlen. De a próféták, a jövőlátók, a lélekfigyelmeztetők szava még mindig, egyre harsog. Átsikolt gyászson, zokogáson.

Azért vesztettük el Ciónt, mert a szentély áldozásait, a templom fohászait nem a szív őszintesége hatotta át, hanem lélektelen, élettelen csillogás pompázott a szertartásokon. Ahol az ünneplés üres külsőséggé, tartalmatlan formasággá merevedik, ott elvesz, meghal, megsemmisül az Úr öröke! Elvesztettük Ciónt, mert életünk ellenkezett a Te akaratoddal. Mert a hit elszállt a szívekből, a szombat nem tért be az otthonokba.

Hova lett az Isten közelsége, az Úr lélekdicősége Izrael házaiból? Hova a sechina, a lélek, a szentélyből, a szentség a lelkekből? Ha a sechina ott lett volna, akkor ilyen megsemmisítő, ilyen pusztítást lihegő vad-ság nem csapott volna le az Úr birodalmára! Ha a Sechina ott lett volna, nem támadta volna meg a viharzó

vakmerőség az emberiség erkölcsi élete forrását. Nem égethették volna el, nem szaggathatták volna széjjel, nem szórhatták volna semmiségbe magát a Tórát! Mert csak eszmevilágának egésze kristályosultságában, egységének dönthetetlen szilárdságában tökéletes a Tóra öröklétüské! Ha a sechina jelen lett volna, nem tobzódott volna széthúzó, megbontó testvérgyűlölet, alattomoság, álság, irigység. Nem engedte volna millió szilánkra szaggatni az összetartás, az egymástszeretés és az egymásért való feleiösség érzésének szentségközössége. Ha a sechina jelen lett volna a lelkekben, akkor gonosz kezek nem merészelték volna botor vakmerőséggel még csak érinteni sem az Isten földi glóriáját!

Botor emberkezek! Elégethették a Tóra lapjait, ám az égő, világító szavak élnek, betöltik tovább, befénylik örökké a nagy mindenséget.

Ción klilasz jaufi! Ción minden szépnek, jónak, tökéletesnek foglalata! Jog és igazság győzelme! Több ennél, testvériség, emberszeretet valóravált vára! Több ennél: az ember tökéletes iránti örök vágyakozása! Tiszta sóhaj, könnyes megindultság, részvét mosolygása, testvéri csókintés, lelkes áhitozás! Mag, forrás, tűz, — belőle fakad minden, ami szép, ami jó, — gondolat, cselekvés, teremtő dús erő! Minden, mi emberi, minden, mi isteni!

Botor emberkezek! Lerombolhattátok Ciónt, elégethették a Tórát, — Cion él! — a Tóra világít! — az; Úr Igéi állanak millió Ciónban, befénylik tovább, örökké a Földet!

Kenyérszerzés, köznapi gond elfojtja, elnémítja szívünk hangjait, néma ajkunkon hallgat a Szináj! Ción csendles, sötét!

De jön a szombat! Előhívja a benső életet, megszólaltatja a henső, az igaz embert, földárja lényünk ragyogóbb, szebb, jobb világát. Hirdeti, hogy a közöny csak külső fagyréteg, alatta frissen és élőn hullámszik a mi zsidósságunk, a mi lélekörökségünk, a mi Istentől kapott osztályrészünk! A szombat Dávidhárfa, amelynek zenéje bánatba borult lelkünket az élet drága becsének megérezésével deríti ismét világosra, újból örvendővé! Ción föltámadt, Ción él, Ción beszél, Ción ölel, Ción áll! Amiként egykor a vándorló Izrael előtt addig nem távozott el a felhőoszlop, amíg sötét bensőjében a fájdalom) elemeiből, a gyász alkatrészeiből nem építette, nem formálta meg a Mindenható azí ő segítésének megmentő tűzoszlopát, úgy a mi lelkünk legvilágatlanabb sötétségében él és virraszt a kivezető, az újraépítő, a jóvátévő isteni irányítás: a szombat! Bánatban, fájdalomban, gyászban lobog föl legvilágítóbban a szombat tűzoszlopa.

Uram! A lángbaborult szentélyhez egykor kicsi fecskemadarak sokezernyi serege hordta csőrében a világ minden tájkának tengeréből a vizet és segített oltani a pusztító veszedelmet. Szárnyaljon gyermeklelkeik serege föltámadt hittel, zsidó szülők érzéstengereiből merített szeretettel, táruló rajongással, oltani a hitetlenség, a vallástalanság Ciónt elhamvasztó világvéget! Ha a gyermekek lelkében él a Tóra, akkor Ción él! Ción föltámadt! Az Úr Igéi élnek és millió Ción-

ból, — szárnyaló gyermeklelkekből, daloló gyermek-
ajkakról — ragyogják, hárfázzák át az Életet, a Földet?

Uram! Bizakodón, reménykedően gyűjtöm meg
péntekgyertyáimat.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem Ción
gyászneteinek szombatját! Ámen!

*VOESZCHÁNÁN HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

*SABBOSZ NACHAMU
VIGASZ SZOMBATJA.*

KEGYELMES ISTENÜNK!

Mint égő sebre gyógyírnak balzsama, mint sötétben tévelygőnek hirtelen felcsapó fény vezérlángja, úgy száll lelkedből lelkünkbe az üzenet:

„Vigasztald az, én népemet!“

Tűzbe, vérbe djöntötték Titus Vespasianus csatlósai Jeruzsálem erősségét. Az értelemnélküliség; lerontotta az elme diadalát. A bálványimádó alacsonytság kezét emelt az istenfélelem mentsvárára! Ezer halált mértek vérengző dárdák Hozzád repeső szívekre!

De mi pusztíthatná el mindazt a teljességet, amit emberszívek mélyére építettél magadnak Uram? Vérzapor hullása elolthatta egykor az égre lendülő templomi lángok hálafényét, de ki olthatná el a cédrusfályaakat, amelyek egy feledni nem tudó vallás lelkében örök tűzükkel a világot ostromolják!? Elnémították Av hó kilencedikén az áldozó papok oltárait, léviták hárfáit, de ki némíthatná el szombatköszöntésünk soha nem halkuló istendalát? Gyűlölet és elvakultság elolthatták Ción oltártüzét, de ki olthatná el a zsidó házban a zsidó szívbe örökre beleégetett péntekesték lángjait?

A fények fényét: Irántad vallott hűségünket? Ciónt feltámasztó ezernyi új templomodnak, a szombat hevében világló gyennekszobáinak megújuló jeruzsálemi melegségei? Légy áldott újjáépítő, minden gondolat legfenségsébbjét hozó, szentséges szombat!

Urunk! A Te lelked legyen vezérlő csillagunk és fordítsd felénk Arcod ragyogását. Szólj emberszívekhez, a zsidó érzés lángtartóihoz és kiáltsd alá, hogy annyi keserv után betelt a fájdalomtartozás serlege, megbűnhődtek vétkeinket! Ha édesatyánk kezében, az áldástköszöntő pohár és a lángok fölött édesanyánk szárnyként kiterjesztett két keze, hadd érezzük kezeiken a Te irányító, nyugtató, emelő Jobbodat!

Istenem! ó hadd nevelnem gyermekeimet szómba»tod szeretetében, a szív békességében, az élet tisztaságában!! Hogy meg tudjam óvni őket a mai korszak anyagiasságának és hitetlenségének tűzzel, vérrel pusztító vallástiprásától! Hogy ép templomszentség maradjon mindaz a szépséges képzelet és valóság, amit a Te dicsőségedre tanítottam gyermekeimnek. Had érezzék a legigazabb igazságot: ahol minden elveszett és emberi 9?ó, emberi tett már nem segíthet, ott a Te Szavad éleszt, emel, gyógyít! A Te Szavad szólítja anyai szívemet a szombat köszöntésére, a szombat lángjai mellé:

„Vigasztald a Te népedet!“

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a vigaszombatját! Ámen!

*ÉKEV HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A SZÖVETSÉG.

JÓSÁGOS URUNK!

A Te törvényeid irántunk való szereteted örök szövetsége. — Mily jó, mi boldogság, mennyi erő nekünk a Te szereteted szent szövetsége.

Ezen épül a világ, ez kormányozza a fajok, a nemzetek, a család s minden egyes életét. — Hűségeseznek kell lennünk az Úrhoz. — Ahol megfélelkezés, eltántorodás, bűnözés, ott hűtlenségbe viszi az életet. Ott ronggyá tépte az ember az Isten szövetségiratát, ott nem kormányoz többé az Úr, ott eszeveszett örvénybe fül az élet nyugodt összhangja.

Az Élet, amit adtál, a születés és az elmúlás szegélyezte úton halad, de benne mennyi félreértés, meddő erőpazarlás, kenyérkergető lihegés, balga szerencseűzés, harc, megveretés, ellankadás. Mi sokszor összeomlás volna minden az úton, hányszor vesznénk el, ha nem vezetnének s nem őriznének bennünket a Te szavaid, törvényeid, parancsaid! — Az útmutató ép kövek! Magunknak építjük az Úr oltárát a teljességben megtartott Törvény ép köveiből! „Semmit se tegyetek az ígéhez, amelyet én parancsolok nektek, se el ne vegyetek abból!“

Ép kövekből építsd az Úrnak, a te Istenednek oltárát.

Mert ép a Te nagyvilágod minden oltára, amin életnek tüze ég! Minden kezdet, minden befejezés, minden mag és minden gyümölcs, minden sugár, minden erő, minden vérlobogás, minden szívdobbanás, minden tiszta ihlet, minden dús akarás. Te vagy mindenek Ura s a Te parancsaid, a Te minden szavad szent kövek minékünk, épek és egészek, nem lehet lefaragni róluk egy szószilánkot sem, s nem lehet hozzájuk illeszteni, közéjük ékelni egyetlenegy betűrögöcskét sem! Ezért: — „ha meghallgatjátok az isteni törvényeket, akkor vezetlek és őrizlek szövetségem szeretetében Én, a te Istened.“ — A Te szavad meghallgatása már segítségdet jelenti nekünk.

Áhítatos oltár a mező, az erdő, a messze tenger, hegységek hófedte orma, szakadékok mélye. — Élet illatával, élőid hangjával, mintha imádkoznék minden.

S az ember szíve mélységes és fenséges oltár.

Van az emberiségnek mindenütt és mindenki által elfogadott érzelme, elve, családi kötelék, részvét, engesztelődés, Isten. Őszinteség, megbecsülés, adott szó, hűség, — mindmegannyi szent Ige minden szív oltarán! Pillérei a létnek, nem törheti meg semmi, nem rombolhatja le senki!

Uram! A Szentföldről szólasz hetiszakaszunkban, az ígéret országáról, lelkünk őshelyéről. Fogadd úgy anyai imámat, mintha lelked-szentelte földön állnék, mintha Sáron völgyéből zúgna feléd, mintha a Karnel orma és a Szináj fala verné vissza hangomat. Fogadd

úgy, mintha az olajfák örök tavasza segítené, mintha Libanon cédruserdejének suhogása szárnyaltatná fel Hozzád ajkam fohását.

Van-e templomibb hely, oltáríbb oltár, mint a családi ünneplés meleg szertartásának asztala? Hol erdők zúgásánál égbetörőbb gyermekeim szombatdala, hol a megindultság egyetlen könnycseppje enyéim szemében drágább minden óceánoknál, hol körülvesz kicsinyeimnek meleg szemsugarában a vér érzésforrósága, összesimuló gyermekszívek öntudatlan hódolata. Itt e lángok előtt érzem, milyen színtelen, milyen elsőtöltő künn mindén földi fény nekem az otthon szombatja előtt. Itt szólal meg; először lelkünkben a hetenként megújhódó szímbati istenüzenet. Itt bontakozik ki és itt tárul ki először vallásunk megismerése. Itt érzem, hogy ez a lélek birodalma, a Te isteni valód kitérítésének földje, hova szombatonra bevezérelsz.

Mily rossz, mi boldogtalan, mennyire gyenge az, aki nem tudja, nem érzi törvényeidben a Te örök szövetséged szeretetét! Szövetséged jeléül adtad nekünk a szombatot. Szent pecsétül az ember és az Úr örök szerződésére. Ha Te tartod, hogy mer halandó ember szentségtelen kézzel közeledni a szombathoz? Isteni eredetét kétségbevonni? — Ezerszer áldott, százszor hatalmas, egy az Úr jobbja, amely a földöntúlóság szentségbélyegét ütötte az ember számára ajándékozott isteni szerződésre!

Istenem! Köszönöm Neked, hogy leborulhatok a Te nagyságod, a Te bölcsességed, a Te jóságod előtt! Szívem minden legépebb érzelméből, agyam minden leg-

épebb gondolatából, lelkem minden legépebb hitkövéből építem hálám oltárát, amelyen imáimmal áldozok Neked. Legyen oltárod a mi védelmező sziklasáncunk, emelkedjék rajta a szombat páncéltornya s lángoljon fölötte a Te gondviselésed fárosza. A Te tekinteted láthatatlan, a Te szavad halhatatlan, a Te kezed érintése érezhetetlen. Óvja gyermekeim ártatlanságát a Hang, vigyázva számlálja éveiket a Szem, vezesse tetteiket a Kéz! .Szövetséged jelnapjának előestéjén had kérkedjem szívemben és szavamban a büszkeséges, boldog bizonyossággal: akikben ép a Benned való hit, akikben ép a Tóra iránti hűség, akiknek lelkében és kezében ép a szombatpecsét, azokat őrzi a régi bibliai szeretet, a régi ősi szövetség, a régi összeforrottság, az életnek Véled való örök törvényközössége!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a szövetség szombatját! Ámen!

*REÉ HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

*ELÜL HÓ KÖSZÖNTÉSE.
MENEDÉK.*

MEGÁLDÓ, MEGMENTŐ ISTENÜNK!

Elül! Megtérés hónapja! Amikor mélységes magunkbaszállással legszentebb érzelmeinkhez menekülve zokogjuk fel Hozzád minden vétkezésünk keserű megbánását.

Engesztelés napján a jeruzsálemi szentély napkeleti erkélyéről a főpap szeme az ősatyák sírját figyelte s csak amikor a fölkelő nap sugarai körülölelték a sírhalmokat, akkor indult meg a bocsánatkönyörgés forró imazokogása.

A mi szent félelmünk minket is sírhalmokhoz vezet. Gyermekségünkben, ha csínyet követtünk el, ha vert, ha üldözött, ha rosszul bánt velünk valaki, — szülőink karjaiba menekültünk. A szülők ölelő szeretete a halálom tál ia tart, a sírokból is kinyúl s mi felnőtt gyermekek, akik rosszat tettünk, akikkel rosszat követtek el mások, akiket csúf játékban földre tepert az élet, — fájdalmainkkal, panaszainkkal, bűnbánatunkkal és imáinkkal, — Elül havában, a nagy ünnepek előtt, — irága jó szülőink, tihozzátok, a ti sírotkhoz menekülünk. Kever óvauszra megyünk.

Meggyötört éünket megpihentetjük a ti síri ágya-

tokát takaró meleg földpárnákon. Ráhullva a hantokra, könnyeink fáradt forrásból, reszkető bűnfelhőből omolnak fölétek. Itt panaszoljuk el egymagunkban, szégyenkezés nélkül, nyíltan és őszintén, legmélyebb, legkésőbb bánatunkat. Itt kérlelünk, — bocsássatok meg a ti gyermeketeknek, hogy tovább tudjuk vinni megkínzott életünket!

Kever ovausz! Milyen szent kincsünk maradt szüleink lélektől áttüzelt nemes arculata, amely fölmosolygó örömet kacagott szerte, ha ünnepek derűje lengett hajlékunk felett. Mikor a szülők szeme visszfényezte nekünk a szombat lelkes lobogását. Milyen biztonsággal álltuk a Bűn és Rossz ingoványának kerülését, ha a kísértés pillanatában megjelent előttünk annak a világitó arcnak szent tiltakozása, elrisztott büntől, szombatszegéstől, vallástiprástól... Áldottemlékü szülők, akiknek vigyázó szeretete indított el bennünket gyermekségünk meleg hajlékából. Gyermeki könnyeink rátokhullásával megkönnyebbül! a mi szívünk. Tisztultabban térünk vissza hivatásunk küzdőtereire. Vérettebben járulunk Isten elé, a Raus hasono és Jaum kippur szent ünnepein.

Szülők sírja! Ti vagytok a menedék első útja!

Uram! Egykor városokat alapítottál, amelyekben a bűnös menedéket talált, a bosszút, büntetést, bántást tiltó szent tábla ragyogott az üldözött; felé: „Miklot“. Menedék.

íme eléd helyezem az áldást, ha hallgatsz szavamra! — De mi nem hallgattunk a Te szavadra, Vétkeztünk Ellened és vétkeztünk embertársaink, saját

életünk, hivatottságunk, saját boldogságunk ellen. Az Igazság mérlegét az önzés kezeibe nyomtuk és szemekben, testvérszemekben Irigység, Harag, Türelmetlenség, Bántanikészség átkos lángjai lobognak. Fülünkben az élet kárhozata kiált, agyunkban sorsunk kérlelhetetlen kegyetlensége zúg. Ki az köztünk egy is, aki rendületlen hittel erős, aki emberfeletti jóssággal türelmes? Aki sohase gonosz, csak mindig galamb, amely e kegyetlen, csúf és bűnös zavar viharában is fáradatlan kitartással egyre csak a béke olajfája felé repül?

Istenem! Te jó vagy és hatalmas! Te adtad az életet s Te tudod, — egyedül Te tudod, — mindennek a rendeltetését. Én gyenge és kisértetni ember hiába építem elmémmel a legékesebb palotáját bármely emberi tudásnak, annyit sem sikerült ezzel megtudnom, amennyi a percnek ezredrészében történik az én két szemem előtt. S mennyi minden történik velem és bennem egy egész életen át! Ha egy látott pillanatot sem tudok megfejteni, hogyan tudnám kiszámítani az; egész láthatatlan életet!? S hogyan tudnám azt, hogy mikor cselekszem helyesen? Minden terv, számítás, irány, — téves, bizonytalan, mert emberi, — egyedül a Te irányításod, a Te útmutatásod bizonyos és igaz! Ó, mily kár, hogy gondoskodásod nem ad nekünk minden percünkre irányt, parancsot, mutatást! S ami szót szóltál, ami törvényt szabtál, ami tilalmat parancsoltál, azt se tartanok be? Ami utat megmutattál, azon se járnánk?

Szeretett hittestvérem! Aki vigaszt vársz, mert szenvedsz, aki engesztelésre vágyakozol, mert bűnösnek vallod magad, aki szeretnél jó lenni, hogy ne kelljen

vétkezned, aki odaadnád magadat és egész életedet a te gyermekeidért, mert őket jobb szereted mint magadat, s aki azt hiszed, hogy a gyermekeidért való vétkezés a nem bűn; önzés, az nem bűn, vagy ha hűn, hát majd bűnhődsz érte, vagy elnyered az önfeláldozás bocsánatát, — ne tóvergyegj! A te Istened azt mondta őseidnek, azt mondta neked és azt mondta gyermekeidnek: „Hallgass az Én szavamra I Törvényeimet és a szombatjaimat megtartsd!“,

Szenvedő testvérem! Nem lehet megkerülni, nem lehet magyarázni, nem lehet alkudozni az Úr szaván! Menekvést keresel? Segítségért kiáltasz? Nincs más menekvésed, mint vissza az Úrhöz! Vissza, vissza az Úrhoz! Vissza azzal a parancsaihoz! Vissza az ő törvényeihez! Vissza a valláshoz! Vissza a szombathoz!

Szombat! Van-e védőbb oltalomhelye a mi lelkünknek és testünknek, mint a szombat? A nagy világmindenség, a végtelén idő örökhűségű tündökletes Miklot-táblája, mely nekünk ragyog!

Szenvedő testvérem! Elül hó péntekestéjén jöjj velem az Úr templomába, ahol már naponta zeng a sói ár kürtje. Imádkozzunk!

Hála Neked Urunk, aki megadtad nekünk a mi vallásunk törvényeit. S aki visszafogadsz bennünket, ha őszinte bűnbánással vissza akarunk térni Hozzá! Jó Istenünk! Ábrahám, Izsák és Jákob nagy Istene! ó, engedd meg nekünk a megtérést, egyetlen igaz menedékét ennek a mi megkínzott mai életünknek! Vond el tőlünk büntetésed átkát és hullasd rá éltünkre jószágod áldását!

Az ősatyák és édes szülők sírhalmai legyenek visszafordító sorsútunk elindítói és szent szombatünnepeid új hűségünk gyémántragyogása megmenekült létünk Noé bárkájában!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a menedék szombatját! Ámen!

*SOFTIM HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

AZ ŐRÖK.

ÖRÖK ŐRZÖNK, ÖRÖK BÍRÁNK!

„Bírákat és öröket állíts minden te kapuidban, melyeket az Úr, a te Istened ad neked.“

Két országot adott egykor a Te népednek. Szenvedések vándorútján át elvezetted az ígéret földjére és pogány kételyek vándorútján eljuttattad az Egyistenimádás vallásországába. Rögvilágod fölött terül el a lélek világa, a vallásvilág. Mindenkinek van hazája e világban, csak annak nincs', aki kiűzte belőle önmagát. Minden földi birtoklásunkban bíránk a földi törvény és lelkiismeretünk. De minden törvény, minden bíró, minden őr és minden lélek fölött, Te vagy az Örök Bíró, a Legfőbb ítélkező!

Mindenható jóságos Alkotónk! Szépség, gazdagság, hangulat, élet a vallás, amit őseink: útján nekünk adott. Összevelése földnek és az égnek! Csak annak bontakozik ki minden szépségében, gazdagságában, adásokkal teli jóságosságában, boldogítótságában, aki érti, aki éli. Ezernyi téglából áll Izrael vallásvilága. Aki éppen, hogy rábukkan egy-két téglára, annak csak teher a néhány tégladarab, — mit tudja az, hogy milyen

csodás palotáját tudná felépíteni magának az ősi vallás ezer téglájából!

Elulnak, a kürtzengésnek havában, zengje sófár rívás, — a kinyilatkoztatás harsonája, — a Te vallásparancsaid igazságának fenségességét! Kürtölje ész, harsonázza szív, dalolja lélek a Te hited, a Te vallásod szerteáradó, boldogító örök győzedelmet!

Örünkül és bíránkul adtad számunkra vallásunkban a szombatot. A szombat megítél bennünket. Megítéli gondolatainkat és cselekedeteinket. Igazságos, mint a lelkiismeret, kegyest mint a pap és megbocsátó, mint a hitves. Csak, aki elpártolt, aki más országban él, aki törvényellenes, az vesztette el az ő szombatbíróját. Talál-e majd magának jogot, törvényt, szót, lelki bírót, amikor elhagyottsághan, kétségben kiált majd az ő Istenéhez?

Örök örünk is a szombat! A hetek bejáratánál, a napok kapuibán. Hat napon át egyre tépjük, szaggatjuk magunkról isteni elhivatottságunk fényszálait, egyre sebez bennünket köznapjainkon testvérszívek kegyetlensége. Egy egész élet gondserege támad ránk, viszontagságok gyötrése kínoz. De Te Urunk soha sem fáradsz el ellenség dúlása, fegyverek csatázó rombolása közepette is felépíteni a minket megőrző menedékhelyünket, a szombatot! Itt az életnek csak a szebbik, a jobbik valója derül. Megszűnik az egymást agyoncsüggesztő jajongás. Elnémul a fegyverek lármája, elhal a sebesültek sírása. Itt csak az élet, a békés élet biztossága terül.

Istenünk! Százezer szombat óvta, vigyázta, őrizte az ősök hitét aзи évezredekén át napjainkig. Millió szom-

bat fogja továbbadni, megtartani, megőrizni minden időközön át, ameddig Te így akarsz. Ha majd nemcsak anyagi birtoklásaink kapuiban lesznek földi őrök és bíránk, hanem minden lélek birodalmában s a lélek minden kapujában a Te szombatod fogj őrt állani és ítélkezni, akkor senki sem lesz, aki törvényeidet megszegő parancsot teljesít. De nem lesz parancs sem, amely törvénszegést rendel.

Küldd el Uram szombatbírát minden ember életébe, hogy ne vétkezzünk soká és ne szenvedjünk soká. Állíts minden ember lelkébe tetteket és gondolatokat óvó, erkölcsre, nemesre, jóra vigyázó szentséges ezombatot!

Örök őrzőnk, Örök Bíránk! Ábrahám, Izsák és Jákob nagy Istene! Millió szombat fényfáklyás diadalát jár vonulj le ismét a mi táborunkba! Nyíljanak meg Előtted az elmék ablakai, táruljanak fel Előtted a szívek kapui, boruljanak le Előtted a lelkek őrői!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a megítélő és megőriző szombatot! Ámen!

*KI SZÉCZÉ HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A MEGSZABADÍTOTT FOGOLY.

JÓSÁGOS ISTENEM!

„Hadban ejtett fogoly vesse le ruháját, egy hónap át sirassa apját, anyját.“

Elül hónapban vagyunk. Elül havában, amikor a zsidó szív őszintébb és bensőbb érzelmek mélységében lüktet és a zsidó lélek tisztább magasságokban szárnyal. Az élet fogságában Elul havában sírjuk vissza legvágyóbban atyáink szabad hitvallását, anyáink megszentelt hittisztaságát!

Mily könnyen tudunk rosszak lenni mi emberek! Majd mindig azok vagyunk, — s oly nehezen, oly ritkán jók! Pedig hogy reszket, piheg bennünk — a leggaladabban is — belül, mélyen valamely szentséges vágyakozás az Örök Jóság felé. Nevetőhangú boldog madár, — kalitba zárt örök fogoly. Nem tud kacagni soha, mert nem tud kiröppenni, felszökni a szabad napvilágra. Boldogsága örök meddőség méhében alszik, soha sem ébred valóságra.

Valamikor az embert boldog öröklét birodalmába helyezted. De ő ki akart törni az örök béke, az örök rend, az örök csend fogságából. Istenévé akart lenni ön-

magának. Küzdéssel, ésszel, ököllel, harccal, halál a vérhullással akart ura, teremtője lenni a saját sorsának!

És ime, rabszolgái lettünk testünknek, lelkünknek, érzéseinknek, eszméinknek, tudatlanságunknak, kenyérgondjainknak. S rabszolgái vagyunk, — bilincsbe vert foglyai, — Ősi önzésünknek, vad ösztöneinknek, megmerevedett szokásainknak, előítéletinknek.

Jó Istenem! Elszakadtan a Te birodalmaid örök napragyogásától, oly gyengék, oly támasztalanok és oly gyávák lettünk. Akkor fordulunk Feléd, amikor kérni, könyörögni valónk van. Imáink panaszok, siralmak és áhítózások. Mint messze, apró csillagok, keringünk, szállunk végtelen távolban Tőled és nincs hatalmunk, nincs erőnk fölemelkedni, közelségedbe jutni. Adtál nekünk gondolkozásra képes elmét, tisztaságra, szépségre, jóságra vágyakozó lelket s olthatatlan szerelmet a földön túl magasodó határtalan világi messze szférái iránt, ahol az Örök Jóság Őshazája táru: — egyetlen lehető korlátlan szabadsági!

De fölfénylik nekünk itt a földön is az: örök Jó boldog szabadságja. Amikor ismeretlenül és észrevétlen hullatja egyik szív a másikra önzetlen szeretete virágát. Amikor — nem is tudjuk miért, — talán tavaszban a visszatérő erjedés szagától, — talán élénk szaladó kisgyermekünk mosolyától, — megérezzük, hogy mily szent ajándékok az Élet, — mily jó élni! Akkor is, ha küzdelmes, ha fáj és ha mulandó is!

És ó, jó Istenem! Küldtél fogoly lelkünknek egy eszmei szabadítót, aki mindig, mindig eljön hozzánk. Eljön a gazdaghoz épp úgy, mint a szegényhez, a beteg-

hez, mint az egészségeshez, a nyomorulthoz, mint az éphez. A szerencséshez, mint a boldogtalanhoz, a vétkezőhöz, mint a büntelenhez. Mert jóságos és szent szabadítója testünknek és lelkünknek, egész lényünknek a szombat! Sabbosz sabboszaun. Kettős szombat. Test és lélek szombatja.

A szabadító szombat leemeli vállunkról a munka igáját, levetteti rólunk fogságunk öltözkét s fölékesíti lelkünket az ünnepi kivét élesség redő ti en ruhájával. Letörli arcunkról a verejtéket, lesimítja róla indulataink ráncait, szemünkben meggyújtja a gpndtalanság és a bá&eretet mosolygó méceit. Betegnek és bánkódónak szenvedése sötétébe gyógyulás fényével világít. A bűnbánó bűnöst megmenti lelke mardosásaitól, utat mutat neki, amelyen visszatérhet. A szegény nem érzi, hogy szegény, társa a reménység, mit a szombat ígér. S a gazdag gazdagabb lesz, lelkét részvét s szelíd jóság hulláma folyja át.

Jóságos Istenem! Áldó szombatod érintésére lehullanak ma rólam testemnek s lelkemnek minden bilincsei. Nem érzem a földi lét röghözszorítását. Lelkem szabadon száll és oly közel van Hozzád! Boldog derű rózsaszínje virrad körülöttem s megindító jóság fenséges éneke hullámszik szívemben. Valahol fent angyalaid sorsom selymes fényszálait fonják. Eged végtelenjén embersorsok születnek.

Uram! Imádságom ma nem kérés és nem könyörgés. Szabadratárult szívem ma hálaérzéssel van tele. Köszönöm Neked Uram, hogy élni adtál engem e földre. Hogy ezer érzés, mint fenséges zenekar, tud dalolni benn

nem és összhangja, mint az egész élet és az egész világ óriási műve, — ma Téged dicsőít, Előtted hajol meg, aki létrehívtad. Hogy belém oltottad a szeretet, a jóság és a hit érzését. Erő, egészség érzetét, gyógyulás reményét. És minden bánatnak, bajnak, rossznak, fájdalomnak elmúlástudatát. Hogy megajándékoztál az anyaság örömeivel, gyermekkel, az élet legvalóbb tartalmával és értelmével.

Neked nincs Idő és Tér messzesége. Te örök vagy és tudod, hogy a mi elszakadtságunk a mi bűnhődésünk-e? De az élet, még hogyha bűnös is, avagy ha bűnhődés, öröm kell, hogy legyen, mert a Te akaratodból, a Te kitüntetésedből él, aki él!

Te megbocsátasz a megtérőknek. Bocsáss meg azoknak, akik visszakívánkozva a Te hitbirodalmodba, szombatodat lelkük trónjára ültetve, imáik ékes palástjával díszítik és minden küszködő, szenvedő, bajlódó életük kiváltságos jutalmává fogadják!

A földi élet nem siralom! Én ma boldog merek és boldog akarok lenni! Kinyíllott szívemre s magasságba lendült áhító lelkemre ma rátűz az Örök Jó aláhulló fénye!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem fogoly lényünk felszabadító szombatját! Ámen!

*KI SZÓVAU HETISZAKASZ
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A REMÉNY.

JÓSÁGOS ISTENÜNK!

Szent tulajdona mindenkinek az Ő sorsa. Akár gyönyörű, vígságos és diadalmas, akár csúf, vergődő és gyászos.

Mind fölött ott reszket mindig, — végesvégig, — a Remény. Gyakran csak mjnti sápadtfénylésű hold, máskor mint tüzelő nap s ó jaj! néha már éjbe hullt csillag.

„És léssen, hogy odaérkezel a földre, amit az Úr birtokul ad néked!“

Van közöttünk, akinek minden vágya beteljesült. Mit vársz Uram ettől a szerencséstől? Kérdezed-e tőle, ha vájjon becsülettel sáfárkodott-e? Sikerei zsengeit Eléd hozta-e? Adott-e tizedet a szegénynek? Tudott-e megmaradni bántó és oktalan gőg nélkül? Nem keredett-e testvérei fölé, nem kínozte-e őket gyarló gonoszsággal? Nem taszította-e emberietlen alázatosság árkaiba? S nem emeli-e arcát a nála magasabb felé hízélgés és kínálkozás tisztátalan mosolyával? Felsőhajt-e Hozzád hálája őszinte szavával, hogy belekönynyezzen a lelke, vagy megtagad Téged is, miként az ő testvéreit?

„És léssen, hogy odaérkezel a földre, amit az Úr birtokul ad néked!“

Van közöttünk, akinek csak nyomorúság, betegség, szenvedés jutott. Kérdezed-e tőle Uram, ha vájjon ki-tartott-e Melletted azi ő szívében? Avagy csak azért járja a diplomákat, csak azért sóhajt és imádkozik Hozzád unos-untalan, hogy a lelki tisztaság! remeteéletét mutassa? Hogy hízelkedjék és alázkodjék Előtted, miként a hatalmasok előtt szemtől-szembe velük, de káromlással a hátuk mögött? Tudta-e megőrizni az emberi lélek büszke önérzetét bánatai, bántásai, aláztatásai, üldöztetései során? Nem kerítette-e hatalmába elméjét és lelkét hiú irigység emészto keserúsége? S tudott-e örülni és hálálkodni ép lélekkel akkor, amikor neki is jutott élteben öröm, siker, egészség és szépség?

„És léssen, hogy odaérkezel a földre, amit az Úr birtokul ad néked!“

Ezek a hatalomnak és a gazdagságnak, a szegénységnek és a szenvedésnek próbatételei.

De mindünk fölött mindig ott derengett végig reményeink reszketése. Lehet-e hitetlen, aki remélni tud? Lehet-e remény nélkül, aki hisz?

S úgy állnak éltünk messze útján, azoknak, akik hiszünk benne és tartjuk, — a szombatnapok, mint erős oszlopok, amik végtelen eget tartanak fölöttünk. Hatalmas, sugárzó menny boltozatot minden élet fölött. Mosolyog a szem, ha föltekint rá és fölmosolyog a lélek, ha várja érkezését. Mert minden reményünk hitét őrzi. Folytontartó eleven remény bontakozik ki minden szombatnapból.

És léssen, hogy odaérkezünk a Szombathoz, amit mi az Úr birtokául adunk itt a földön.

Jó Istenem! Akik egész évben a Te hitedben járunk, bizalommal és alázattal, — és azok is, akik megfeledkeztek Rólad, törvényeidet megkerülték, ünnepeidet elvetették, szombataidat megghiúsították, — most, az esztendő vége felé, ezen a szent szombatnapon, a Remény szombatján összetalálkozunk mind, Színed elé járulunk és lelkünk tiszta arccal tekint fel Rád. Eltűnt az irigység, megvetés, harag és megbántás. Minden szív vért dobogtat, minden elme isteni fényt lobogtat. Szeretet, testvériség, egybefonódott lánc, egy közös érzésbe hullámozó áradat minden hitközösség. Urunk! Lásd minő egyek tudunk lenni Előtted! örvendj Urunk a Te gyermekeiddel! Mily jó, szívben és lélekben egymást átölelve, Eléd járulni! Jó tudni és érezni, hogy azonos érzések hulláma ver mindünk szívében. Egyikünk sinca egyedül. Velünk vannak testvéreink, velünk vagy Te és velünk van a minket buzdító, vigasztaló, erősítő, hűség-társunk: a Remény.

Hála Neked Urunk, aki megadtad nekünk az emlékezőképességet és a jövő tudatát. A hitet Tebenned és bizalmunk őrizőjét bennünk: — a Szombatot!

Urunk! Emlékezzél szenvedéseinkre, bánatainkra, küzdelmeinkre és borítsd feledésed jóságos leplébe a mi vétkeinket. Buzgó imáinkat hallgasd szeretettel és engedd látnunk mindig lelki szemeinkkel égi fénylám-pádat, a Reményt. — ígéletét minden tiszta vágyunk teljesedésének.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a remény szombatját! Ámen!

CÓVIM VAJÉLECH

HETISZAKASZ

PÉNTEKESTÉJÉN.

A HŰSÉG SZOMBATJA,

ÖRÖK ŐRZÖNK, GONDVISELŐ ATYÁNK!

Utolsó szombatja van ma az évnek. Az elmúlt szombatok mögöttünk fénylenek, mint lángok oszlop-sora, amiket anyák imája emelt.

Minden sorsot Te tartasz kezekben. Akaratod irányít minden kicsi megrezdülést, rengető viharzást, világok múlását.

Mi is Tőled függünk, de minket Magadhoz öleltél, amikor szereteted szövetségébe fogadtál. Olyan ez a szent kötelék, mint az atyai szeretet vérségkapcsoltsága a gyermekhez: — jóságos és szigorú. Engedelmességet követel, mert ez jó a gyermeknek s jaj neki, ha letér az atyai irányítás útjáról. Jaj az embernek, ha hűtlenné lesz az Úrhoz!

De hűségesnek kell lennünk az emberi szív minden nemes érzelméhez, amit Teremtőnk Te helyeztél örökmécsként érzelmi világunk tiszta templomába. Hűségesnek embertársainkhoz. Ezen alapszik család, nemzet, társadalom. Embertestvér ha fordul hozzád vigaszért, támaszért, segítségért: — a hűségedre épít! Ha eltaszí-

to, megtagadod, vagy közöny hidegébe takarod magad előle, hűtlenné lettél az Istenhez, hűtlen emberi lelkehez és áruló az emberek közt. Olyan legyél, mint a péntekeste a hívő családnak, meleg, mosolygó és tártkarú mindig, jósorban, balsorsban egyképen.

Emberöltő telik emberöltő után, szállnak a századok, évezredek múlnak s nem marad állandó semmi, csak az Élet és a mi hűséges szent hitünk Hozzád jó istenünk! S a Te hűséged mihozzánk! A Te gondosságod, hűséged irántunk soha el nem szunnyad, meg nem lazul egy másodpercre sem.

Atem necóvim ...

itt állunk Uram! Itt állunk ma is és szilárd a mi hűségünk az ősök hitéhez! Szilárd a mi hűségünk a mi Istenünkhöz!

Atem necóvim ...

Élnek a Te ünnepeid!

Atem necóvim ...

Állnak a templomok s az oltártakarók mögött ősi frigyszekrényben őrződik a Szent Tóra, s szomjas ajkak nem szűnnek meg olvasni Prófétád szent könyveit!

Atem necóvim ...

Élők az ősi imák, teli mindig a kiddus-kehely és káddist mond a gyermek Hozzád, ki Magadhoz hívtad elfáradt hívedet.

Atem necóvim ...

Égnek a péntekesti gyertyák, zeng a szombatfogadó dal, — a Szombat az Idő hétről-hétre verő szívüteme, — amíg él a Szombat, addig él a Múlt, él a Hit, él a Hűség!

Atem necóvim . .

Itt áll a gyermek! Hitvesem emeli a serleget s tiszta szív hangjával szenteli fel a szombatot. Megszegi az ünnepi kalácsot, szétosztja a sós kenyeret s mint mindig ismétlődőn, szombatról szombatra egyazon Örömmel, üdvvel, — atem necóvim! — hűséggel! — a szeretni tudó zsidó szív örök hűségével! Isten, haza, család, ember iránt való szombattartó hű ragaszkodással!

Áldd meg Uram őt! Áldd meg a gyermekeket, — szerény szolgálodat magamat.

Áldd meg a házat s minden békességes otthont, melyben Isten s emberszeretet hűséglángja lobog, soha ki nem alvón.

Áldd meg a nemzetet, a Magyar Hazát s minden lakóját! Hűségesed mind s hűségese a Hazának! Magyar nincs áruló, csak szenvedő testvér túl a határokon, — áldd meg őket hűségükben és őrizd gyermekeiket, nemzetünk erősítőit majdan az újra egybeölelő szent Holnapon!

Áldj meg minden embert!

Atem necóvim . .

Itt állunk Uram megtörhetetlen és igaz hűséggel szívünkben Irántad és a Szombathoz!

Uram! Hajnalban házad fedele alá járulunk, buzgó szlichot-imával köszöntjük az ó év távozását s forró könnyomlássaí öntözzük az újnak csirázását.

Nevedben és kegyelmedben megszentelem az év utolsó szombatját! Ámen!

*SZOMBATNAPI RAUS HASÓNÓ
BEKÖSZÖNTÉSEKOR.*

JÓSÁGOS ISTENÜNK!

Nyitod és csukod éveink ajtóit. Kegyelmes változatban, miként sorsunk borulását és derülését életünk égiboltján.

Szombat és Raus hasónó! Zsidó szívünk megreszket a kettős ünnep megnövekedett szentségének fensége előtt!

Amiképen a Szentírást befejező hetiszakaszban a búcsúzó Mózes és utóda Jósua, megállanak a szentély bejáratában és átadják egymásnak lelkük üzenetét, hivatásuk hevületét, szívük megbízatását, úgy adja át egymásnak az idők határkövénel a két ünneptestvér Hirdetésed üzenetét. Szombat! Hét szenteltje! Vedd át kezedbe a letűnő év hamvadó fáklyáját! Lobogtasd üdvre az érkező év elé! Lobogtasd föl az új esztendő újító reménytüzeiben s vidd benne hitünket, bizalmunkat az új, szebb jövő felé! Raus hasónó S Szent szombatunk péntekestéjén mosolyogj a bízó, a tiszta emberlelkek elé!

Istenm! Úgy hív ma hajlékod enyhülete, úgy könyveztet a meghatottság, úgy vonz az imaszomj. Érez-

zük, hogy csak a Te két kezed foghatja áldáskeretbe a sokrétű szenvedést, amit átéltünk az egész éven át és a sokszínű reményt, amit élénk vetít a mai nap. Légy velünk Uram, miként mindig, ma is, amikor a szombat tilalmából nem az ünnepi sófárhang, csak élő szívünk érzésmuzsikája dalolja Hozzád panaszunkat, könnyörgésünket, vágyunkat, bizásunkat!

Emlékezzél Uram az egykori idők Raushasónóinak hajnalaira, amiket könnyező édesanyáink zokogása úgy megtelít a szeretet melegével, az ünnepi rajongás magasztosságával, az áhítat forróságával! Minden elfakul, elporlad, elenyészik, a mulandóság mindenre rálehel halálpárázatát, de anyáink értünkzokigása Örök talizmánja marad sorskínzott életünknek. Az anya könnye gyöngy és gyémánt kifosztottságunk koldusságában. Az anya könnyében benne él minden, ami érték az ember életében. Benne a Te léted megismerése, áldásaid bizonyossága, lelkünk tisztasága, kenyerünk bősége, hajlékunk erőssége, cselekedeteink igazsága. Tisri első napján Rachel anyai könnyei sírnak fel Hozzád szétszéledt, szerteúzótt gyermekeiért. A hetedik hó elején, újesztendőre hívtad létre a világot. E napon teremtetted a zsidó szív bensőségét. Ezt a csodás hangszert, amelyben istenvoltod! dalolja reszkető, zokogó, fénylő, bizó dalmát az Élet értésének és szeretetének!

Mikor a kettős fényű, kettős áldású gyertyákat gyújtom ma, engedd, hogy imámban én is e könnyes forróságot öntsem Eléd! Egész valómban megrendülten kérhessem irgalmadat, vigaszodat, áldásodat! Nyújtsd segítő kezed a dolgozó családtyának, hogy

meg ne roskadjon az életküzdés munkamezején, el ne essen a mindennapi kenyérgondoskodás kegyetlen harcterén. Tartsd meg őt Uram nekem és családnknak ép-ségben és egészségsben. S őrizd meg gyermekeink életét, miként megőrzöd a csillagok fénylését. Adj erőt nekem és minden embernek a jónak gyakorlásában, hogy megvalósuljon a Te akaratod. Mert nincs más segedel-münk, mint a Te segítséged, nincs más reménységünk, mint a Te biztatásod, nincs más bizodalunk, mint a Tebenned való mélységles, hűségles, könnyszentelt, vér-szentelt zsidó hitézésünk!

Megrendült szívem szent zokogásával helyezem anyai és hitvesi imádságomat zsámolyodra, ünnepi asz-talunkra, — a régi szóval, az évezredes igével: „Lesónó tauvó tiko szénu!“ Jegyezze föl Égi Kezed az esztendő eljövendő lapjaira örömettermelő, áldásthozó, jótadó sorsútnak előrelendülését!

Áldd meg Uram a Benned bizókat!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a szom-batnap Raus hasónó, az Újév szombatját! Ámen!

HAÁZINÜ HETISZAKASZ

PÉNTEKESTÉJÉM

SAB BŐSZ SÜVO.

A MEGTÉRÉS SZOMBATJA.

A HÁROM SZOMBATI KÉRDÉS.

BOCSÁNATOSZTÓ ISTENÜNK!

Forróbb és lelketesebb ma a szombat három kérdése. A péntek esti alkonyat idejében, mielőtt sötétedik, három kérdésnek kell felharsanni minden zsidó háznál. Adtál-e tizedet? Megtartottad-e az Úr rendelte közösség Erev parancsolatát? Gyűjtöttál-e ünnepeid fényt hajlékodon?

Mivel köszöntük, mivel háláltuk a Te örökszélid, örökáldott, örökjő gondoskodásodat? Vájjon adtunk-e mi is tizedet? Dúslakodásunkból egy morzsát? Vagyónunkból egy szemernyit? Gondolataink szóraéledéséből egy vigaszígét? Szívünk emberségéből egy szeretetparányt?

Te Uram, minden jó adásodon felül, tizedet is adtál nekünk. A megtérés tíz napját. Tíz nap óraperdülését, minden percroppenését adtad a magunkbamélyelyülésnek, önítélkezésnek, megtérésnek, büntörlésnek idejéül. Tíz napot, hogy érzéseink és gondolataink Feléd ragadják egész lényünket. Hogy méltók legyünk ismét a Te vezérlő kezéd útmutatására. Hogy ismét és ismét megfürödközve a megbánás könnyfolyamában,

tisztán tudjunk Eléd járulni. Megújuló ajándékaidat újra kérni, várni.

Hova lett Uram a Bűnbánó Szombat szívben született, szívhez szálló régi teljessége? Hova az ajkakat bűnök terhével elhagyó imák lépcsőzete, amely Jomkippur oltárához vezet? Hol a hálával teli érzelmek kísérő dala? A családi egybeforrottság összecsendülő Sabbosz Süvő fohásza? Hol apadt ki a zsidó melegség? A bűnbánás, a bűnelűzés, az istenkérlelés zokogásának könnyzivárványlása? Miért nem tekintenek kétségben égő emberi szemek Feléd? Emberi sóvárgások oda, ahol bocsánatrejtő kincskamrádat sejlik? Miért hull a föld porába minden jobb érzés, amely a Bűnbánat Szombatjának alkotórésze lehetne?

De ha tiz nap sem tudta a bűnbánat, a megtérés és az engesztelés megértését a lelkünkbe égetni, a Te végetnemérő kegyelmed még mindig megnyit egy kaput, az utolsó napot a Bűnbánati Nap előtt, az Erew Jomkippurt.

Uram! S ha már minden megtört szívünk ridegségén, ha jóra késztető ösztönünknek még mindig nem engedelmeskedtünk, ha a legfentről csendült feddés még mindig hontalanul lebeg megsokasodott bűneink országa felett, Te még akkor sem vonod el tőlünk hosszantűrésed irgalmát. Még adsz egy mentő fényt, amely ünnepi világossággá varázsolja a bűnök szomorú, gyászos szakát! Amikor a harmadik szó záporozza ránk legtermékenyítőbb ajándékodat! Mikor a Kölnidre est csodái a legkonokabb közönyt is megtörik!

Amikor ezen estén az Ég lelke száll alá a földre,

hogy minden zsidó szívben fölgyújtsa a bűnbánás és a megtérés összes fáklyáit! Hogy meggyújtsa a legsötétebb, legmélyebb, legkeményebb szívben is! És ha nem fáklyákat, akkor mécseket, s ha nem mécseket, akkor szikrát, ó legalább egyszer föllobbanó egyetlen szikráját a megbánó megtérésnek! Mert Te jóságos Urunk, aki megparancsoltad nekünk az Engesztelés Ünnepeapját, engesztelődni és megbocsátani akarsz minden vétkező embernek!

Uram í Ezer sebből vérző büntudattal, földrehullva, könyörögve esdekel ma Hozzád az én anyai szívem is. Ó még nem magamért! Először gyermekeimért! Jó Istenem, ne büntesd gyermekeimben gyarló szülők bűneit! Sem az ő vétkeiket bennük, — gyermek vétke ha van!, — az én bűnbánatom mélységes őszintesége tegyen tanuságtételt, álljon őrt, vállaljon kezességet az ő ártatlanságuk tisztasága mellett!

Sabbász Süvő! Ez a szó ezerszeres visszhanggal harsogja át szívem minden zugát. Az én bűnbánatom, megtérésem és engesztelődéset fohászokodó imáim forrósága messzevilágító ragyogó csarnokká gyújtja fel parányi asszonylelkemet. Sabbász Süvő! Jelentésed: visszatérő szombati bensőség, visszakanyarodó fénysövény! Vissza tudsz-e hozni minden szombatot régi fényességében? Hogy még egyszer szombat lenne ismét az egész világon! Sabbász Süvő! Árva a te szombatságod a te testvéreid nélkül!

Uram! Minden teremtményed közt egyedül az embernek adtad a megtérni és megtéríteni tudást. A többi lény nem tud kitörni ösztöne börtönéből. Ha valahol

emberi lélek megváltozik, megjavul, megtér, fény szalad át a világ: egyik végétől a világ másik végéig.

Istenem! Engedd, hogy ma az én házam lobbantsa fel ezt a fényt! Ezer hála Neked Uram, hogy én ezen érzéssel indulhatok az Engesztelés napja, az Ünnepek Ünnepe, a Jam hakipurim elé!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem a Sabbász Sűvót, a Bűnbánás Szombatját! Ámen!

*SÁTOROS ÜNNEP
PÉNTEKESTÉJÉN.*

A BÉKESSÉG SÁTORA.

FÖLD ÉS ÉG ISTENE!

Sátor hervadó lombfedelén át szűrődnek hozzánk ma a péntekesti ég!ragyogás csillagfényei.

Magasságod fénye és az anyakézgyújtotta péntekesti gyertya, az ég olthatatlan fényforrása és halandóságunk földi mécsvilága találkozik-e a sátor lombtakarójánál? Magasságod örökfényei és mulandó földi, mécseseink üdvözlík-e egymást a sátortetőn?

Forróbban kél ma ajkunkról a szombati imafohász: „Uram! Terjeszd ki fölöttünk békességed sátorát!”⁴

Mi sokféle sátor borul ránk az úton, amelyet életünk során meghaladunk: Sátor fölöttünk a ragyogó mindenség. Sátor bánatos lelkünk elborulása és föltárlása, sorsunk változásakor. Sátor fölöttünk a rengő ég, ahova szívünk kérő fohásza csendül. Sátor fölöttünk az ünnepnapok lélekhívó, enyhületet, vigaszt, engesztelést sejtető ígérete. De a legragyogóbb, mindeneknél védőbb, takaróbb sátor, — szukkót. solaum, — isteni szereteted, isteni békéltiséged, szívünkre, lelkünkre, egész lényünkre ráhajló békesátora: a Szombat!

Szukkót és Szombat! A szombat szentsége kiveszi kezünkéből ma az ünnepi jelvényeket, hogy előttünk való eszmei lebegéssel annál melegebben hívogassanak,

biztatóbban intsenek szívesebb lángolásra, szózatosabb imádkozásra. Hogy az ünnepi csokor hiányában a szombat ünneplelke egyenesítse fel lesújtott kedélyünket az Úrhoz és ezer világitó érzés gyűjtsa fel elménkben a tudatot: nincs nagyobb betegsége az életnek a gyötrő szomorkodásnál, a tétlen tépelődésnek a sorvasztó aggodásnál! Es nincs biztosabb vezérszavunk, mint az ünnep jeligéje: „Légy ujjongó az Úrral és állandóan vígságos a te Isteneddel!”

„Hála néked, hogy a sátorban az anané kovaud az isteni dicsőség felhőzetének gondolatával gazdagítottad lelki életünket. Anané kovaud! Az önbecsülés fogalomköre! Kiki érezze saját lelki értékét, saját egyéniségének becsét, a tiszta jellem páncéltadó tudatát, az erkölcsi értéknek lélekerejét. Mennyezetes áldás ívlik minden becsület felett, — szól a prófétai ige. A becsület, a lélektisztaság, a jellemfehértés, az egyéni rátartóság körül sajátos védősátorként szövődik egy áttörhetetlen, megsebezhetetlen, megközelíthetetlen suglárlepel. Ami minden vértetnél jobban védte őseinket.

Anané Kovaud! Aki bensőleg, lélekben, önzetlenül tiszta, kit igaz jámborság, megbocsátó jóság, meleg becsületesség kísér élete minden útján, azt úgy öleli körül a saját maga befelé büszke, kifelé szerény önmegbecsülése, érzésvilágának nyuglodt összhangja, ugyanekkor embertársainak akaratlan hódolása, mint valamely fehér felhőzet, isteni, égi dicsőség fénye: anané kovaud! Magunk becsülésének léleksugárzása!

A tisztelet felhőzete nem az a tisztelet, amit mások

adnak érdekből, hódolatból, hatalmunk kényszeréből, Nem is az a tisztelet, amiről a bölcsek mondják, hogy mennél mohóbban akarjuk, annál inkább távolodik tőlünk. Ezt a tiszteletet az önbecsülés, az igaz jellem fényes tisztasága tündökölteti körénk. Aranyában érdektelenül, akaratlanul királyi tekintély emel fel bennünket a közbecsülés trónusára. Lemondó küzdésünk, szóttan szenvedésünk, lelkünk alázata, szavunk bátorsága, cselekvésünk jósága váltja ki bennünk s szövö körénk. Anané kovaud, — ez a lelki dicsőség sátorfelhőzete, — az Úr dicsősége, — fehéren sugárzó tiszta lelkék körül.

Vigyük testünket és lelkünket, — mint tisztaságot s békét adó menedékhelyre, — a szukkót egyszerű termébe. Adjunk tiszteletet az érkező szombatnak s gazdagítsuk sátorunkat a bibliai vendégszeretet visszatértéégének szépségével. Szólítsuk lélekben sátorunkba az ősidőkben élt nagy szellemeket. Vendégeink fenségében válják palotává sátorkunyhóink. Hozza el nekünk Ábrahám az ő istenlátása tisztaságát. Izsák az ő áldozatkésztségét. Jákob mindent legyőző hiterejét. József az ő királyi jellemének szívjóságát. Mózes az ő prófétai nagyságának szellemtündöklését. Áron az ő papi alázattát és Dávid az ő imáinak vigaszos költészetét. S legyen a mi sátorunk mulandóságunk életsátora, melynek bejáratánál Te Magad térsz be hozzánk!

S amidón az ünnep búcsúztatásával a szukkótsátor jelvényeit a közelgő tél sötétlése előtt házunkba viszsük, égi vendégeink ragyogása ott is tündököljön nekünk.

Uram! A mirtusz a Kelet szülötte, mint a vallás örökzöldje hirdeti a vallás hervadhatatlanságát. A eszrog aranygyümölcs, olyan, mint a nemeslelkű, magasztos gondolkozású, igazságos cselekedetű éltes emb« gazdag szívének aranyló gyümölcse: a megiiyigodot megbékélt bölcsesség.

A füzfagaly magyar vizek mentén tekint bús ab zatossággal a földre. Lehe-e másként nézni ma, mi bús alázatossággal a magyar földekre?

Keleti mirtuszfa, Életnek legörökebb lombja: Bilia! öleld meg a bús magyar vizeket! Áldd meg a rs magyar hegyeket! Vigasztald meg a bánatos magys földeket! Eszrogi, aranygyümölcs: Istenhit, Bizalom Erősítsd meg a magyar lelkeket! Szent sátor a mi mi gyár Hazánk; — jó Istenünk! — terjeszd ki fölöttür teljes egészében, régi épségében!

És Uram! Künn, a nagyvilágban zúg, robog, kiál küzd, gyűlöl az Élet! „Ónó hausionó!“ Vond Ura fölébe az egymást megbecsülő szeretetnek, a mindéi egybeölelő jóságos békességednek szentséges sátora!

Nevedben és kegyelmedben megszentelem sátrim ban a béke szombatját! Ámen!

Kiadja: Dr. Adler Vilmos,

Arany János irodalmi és nyomdai műintézet rt. nyomása.